

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2021

Jan Rolf

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra sociologie

Domov a územní identita obyvatel Vrchlabí
Bakalářská práce

Autor: Jan Rolf
Studijní program: B6703 Sociologie
Studijní obor: Sociologie obecná a empirická
Forma studia: prezenční
Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Joukl, Ph.D.

Hradec Králové, 2021

Zadání bakalářské práce

Autor: Jan Rolf

Studium: F17BP0153

Studijní program: B6703 Sociologie

Studijní obor: Sociologie obecná a empirická

Název bakalářské práce: **Domov a územní identita obyvatel Vrchlabí**

Název bakalářské práce AJ: Home and Territorial Identity of Residents of the Town Vrchlabí

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce představuje empirické šetření, které je zaměřeno na problematiku konstrukce domova a územní identity obyvatel města Vrchlabí. Cílem práce je zejména zjistit, jak obyvatelé ve vybraných segmentech populace vnímají prostředí, v němž bydlí a žijí, jak a s čím se především ztotožňují a jak hodnotí turistický ruch. V průběhu řešení úkolu bude specifikován výběr vzorku. Hlavní metodou bude kvalitativní metoda s uplatněním polostrukturovaných rozhovorů.

Duffková, Jana. *Domov z pohledu sociologie*. Stavba. Praha: Business Media CZ. s.r.o., 2008. č. 3.

Gibas, Petr. "Domov jako konceptuální rámec, téma i výzkumný terén: vývoj i současná podoba studií domova." *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*. 2017, 53 (2), 241-268.

Heřmanová, Eva a Patočka, Jiří. *Regionální sociologie, sociologie prostoru a prostředí*. Praha: Oeconomica, 2006.

Houžvička, Václav, Lukáš Novotný (eds.) 2007. *Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí. Sebeidentifikace a vzájemné vnímání Čechů a Němců v přímém sousedství*. Praha: SOÚ AV ČR.

Keller, Jan. *Posvácení bezdomovců: úvod do sociologie domova*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013. Sociologické aktuality.

Roubal, Ondřej. 2013. *Biografická identita v pohraničí. Teritoriální identita v životních příbězích poválečných osídlenců pohraničí severních Čech*.

Szaló, Csaba. *Domov a jiná místa/ne-místa formování kulturních identit*. Sociální studia, Brno: Masarykova universita, 2006, roč. 2006, č. 1, s. 145-161.

Szaló, Csaba. European Identity, Nationalism and the Dynamics of Identity Construction. In SZALÓ, Csaba. *On European Identity: Nationalism, Culture and History*. Brno: Masaryk University, 1998. s. 245-257.

Szaló, Csaba. 2017. *Paměť míst : kulturní sociologie vzpomínání*. Praha: Sociologické nakladatelství; Brno: Masarykova univerzita.

Szaló, Csaba. Proces kulturní asimilace a konstrukce identity "přistěhovalců". In SIROVÁTKA, Tomáš. *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice*. Brno: Masarykova universita a Georgetown, 2002. s. 179-196. Rubikon, sv. 7

Szaló, Csaba a Eleonóra Hamar. The Formation of Ethnic Minority Identities and Their Social Inclusion. In SIROVÁTKA, Tomáš. *The Challenge of Social Inclusion: Minorities and Marginalised Groups in the Czech Republic*. První vydání. Brno: Barrister and Principal, 2006. s. 245-265, 20 s. knihy 1.

Zich, František. 2003. *Regionální identita obyvatel pohraničí*. Praha: SOÚ AV ČR.

Garantující pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Joukl, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.11.2018

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval (pod vedením vedoucího práce) samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 4. 7. 2021

Jan Rolf

Anotace:

ROLF, JAN. *Domov a územní identita obyvatel Vrchlabí*: Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2021.

Tato bakalářská práce představuje empirické šetření malého rozsahu, přičemž tématem je především problematika konstrukce domova a územní identity obyvatel podhorského města Vrchlabí. Cílem práce je zjistit, na základě polostrukturovaných rozhovorů, jak respondenti ve výzkumné populaci 20-30 let, bezdětní, konstruují svůj domov a s čím ho mají spojený. Rovněž jaké jsou signifikantní prvky jejich regionální či územní identity, jak vnímají turistický ruch, jak vnímají přírodu a v neposlední řadě, zdali si spojují svůj budoucí život s Vrchlabím. Taktéž se zaměříme na instituce v očích respondentů, kam respondenti směřují svůj domov v horizontech času, jestli opravdu více jedinců nikam jakoby nepatří. Představíme si kvalitativní metodologii, dále území, které nás zajímá a různé pohledy na domov též. Následně sběr a zpracování dat. Práce tak podává výsledky empirického šetření, které doplňují poznatky v oblasti územní identity a konstrukce domova obyvatel menšího města.

Klíčová slova: domov, územní identita, prostředí, turistika

Annotation:

ROLF, JAN. *The Home and the Territorial Identity of the Home Residents of the Vrchlabí*: Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2021.

This bachelor thesis is an empirical research of a small scale. The topic being mainly the issue of the construction of the home and the territorial identity of the inhabitants of the foothill town of Vrchlabí. The aim of the work is to find out, based on semi-structured interviews, how respondents in the research population of 20-30 years old, childless, construct their home and what it is associated with. Also, what are the significant elements of their regional or territorial identity, how they perceive tourism, how they perceive nature and, last but not least, whether they associate their future life with Vrchlabí. We will also focus on institutions in the eyes of respondents, where respondents direct their home in the horizons of time, if indeed more individuals do not belong anywhere. We describe a qualitative methodology, a territory that interests us and different views of the home as well. Subsequently, data collection and processing. The work thus provides the results of an empirical research, which complements the knowledge in the area of territorial identity and the design of the home of the inhabitants of a smaller town.

Keywords: home, territorial identity, environment, tourism

Poděkování:

Rád bych poděkoval svému vedoucímu PhDr. Miroslavu Jouklovi, Ph. D za skvělé vedení práce, především za trpělivost a důležité připomínky. Rovněž chci poděkovat rodině a přátelům za trpělivost a podporu.

Obsah

Úvod.....	10
1. Současný stav poznání.....	12
1.1. Identita.....	12
1.1.1. Identita a čas.....	12
1.1.2. Vhled do minulosti.....	13
1.1.3. Identita a postmodernita.....	14
1.1.3.1. Počáteční stopy postmodernity.....	15
1.1.3.2. Riziková společnost jako produkt postmodernity?.....	15
1.1.3.3. Vyčerpání modernity?.....	16
1.1.3.4. Rysy postmodernity.....	16
1.1.3.5. Kulturní vzorce.....	18
1.1.3.5.1. Zevloun.....	19
1.1.3.5.2. Tulák.....	20
1.1.3.5.3. Turista.....	20
1.1.3.5.4. Hráč.....	21
1.1.4. Sociální role a sociální status.....	22
1.1.4.1. Sociální status.....	23
1.1.4.2. Sociální role a identita.....	24
1.1.5. Kultura – kulturní identita.....	27
1.1.6. Regionální identita.....	29
1.2. Domov.....	32
1.2.1. Lebenswelt.....	34
1.2.2. Potřeba velikosti domova a percepce velikosti domova.....	35
1.2.3. Domov, čas a prostor.....	35
1.2.4. Nejistota, stimulace, identita.....	36
1.2.5. Referenční rámec.....	38
1.2.6. Postmodernita a domov.....	39
1.2.7. Kritika fenomenologického pojetí domova.....	40
2. Cíle a výzkumné otázky.....	41
2.1. Výzkumné otázky.....	42

3. Zájmové území.....	43
4. Metodologie.....	45
5. Cílová populace a výzkumný vzorek.....	45
6. Sběr a zpracování dat.....	47
7. Analýza a výsledky.....	48
7.1. Odpovědi na výzkumné otázky.....	48
7.2. Další výzkumné cíle.....	75
Závěr.....	83
Seznam použité literatury.....	88
Přílohy	

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá regionální či územní identitou a konstrukcí domova obyvatel města Vrchlabí. Obě témata, tedy regionální identita a domov spolu úzce souvisí. Otázkou regionální identity se zabývají v českém prostředí výzkumy především pohraničí či konkrétněji Sudet, ale nejen této oblasti. Regionální identita a domov jsou často námětem výzkumů týkajících se přistěhovalectví. Výzkum zabývající se touto tematikou tedy není něco nového jak na poli českém, tak i zahraničním, a můžeme se setkat s výzkumy různých typů či zaměření.

Práce začíná současným stavem poznání, které eviduje základní prvky výzkumu, tedy identitu, následně regionální identitu spolu s kulturní a domov. V práci je domov a identita dávana do souvislosti s časem a prostorem.

V naší pozornosti postmodernitu, také myšlenky Anthonyho Giddense a Ulricha Becka a jejich pohled na postmodernitu. Zajímavou okolností jsou příčiny vzestupu ochránářského myšlení v rovině přírody, a jak se postmodernita projevuje v sociologických přístupech, spojeným se zkoumaným tématem. Zajímají nás také kulturní vzorce Zygmunta Baumana. Definujeme regionální identitu a představíme si pohledy na kulturní identitu pohledem Stuarta Halla či Thomase Eriksena. K východiskům patří také pojetí sociální role a sociálního statusu.

V kapitole domov je představen žitý prostor a vnímání domova. Spolu s teoretickými přístupy k tématu domova je připomenuta časová rovina domova Csáby Száló a rozpínání domova do prostoru a v čase. Nebo domov Jana Kellera z knihy „*Posvícení bezdomovců*“ (2013). Zmíněna bude kritika fenomenologického pojetí domova a její důvody.

V „druhé“ části, tedy v části výzkumu jsou spolu s cílem empirického šetření představeny výzkumné otázky, které se týkají, jak lidé vnímají prostředí, v němž žijí a bydlí. Dále jak se respondenti identifikují v rámci své územní identity a co považují za svůj domov. Výzkum nebude ochuzen ani o otázku spojenou s turistickým ruchem, jak jej respondenti vnímají a jak vnímají okolní přírodu. Poslední otázkou je, zdali respondenti spojují svůj budoucí život s Vrchlabím.

V práci je popsáno zájmové území a věnována pozornost metodologii a zvolenému postupu. Se sběrem a zpracováním dat jsou popsány etické náležitosti spojené s vlastním výzkumem. V práci se věnujeme jak cílové populaci, tak výběru výzkumného vzorku.

1. Současný stav poznání

1.1 Identita

S pojmem identita se pojí české „totožnost“ a je spojena s takovými otázkami jako: „kým jsem?“, „kam patřím?“ atp. Je to tím, že člověk má potřebu někam patřit. Identitu můžeme zkráceně popsat jako „s čím se ztotožňujeme a vůči čemu se vymezujeme“. To je ovšem velice zkrácená definice identity, která nám nestačí. Pojetí identity podává Velký sociologický slovník: „obecně jednota vnitřního psych. života a jednání, která bývá též nazývána autentickým bytím“. [Linhart, Vodáková, Petrusek 1996: 414]

Psychologové například mluví o dynamice osobnosti, případně identity, zatímco sociální psychologové mohou zdůrazňovat ztrátu identity v kontextu davu a splynutím s ním. Politologové například zase v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie zmiňovali identitu národní, případně evropskou. Zde můžeme částečně vidět, že identita není jenom „jedna“, ale má pluralitní povahu, tzn. je složena z několika „rovin“, „sfér“, „dimenzí“ apod. „Problematika“ identity není ovšem jen předmětem vědecko-odborných prací, můžeme se s ní setkat například i v beletrii.

Identita sama o sobě je také velice těžko uchopitelná, pokud ovšem uvedeme pojem identita ve vztahu například k politice, mluvíme již o politické identitě, která je poněkud lépe „uchopitelná“. Zde mi přišla vhodná charakteristika identity od Ondřeje Roubala: „Identitu lze chápat jako aktivní prvek, který logiku významu získává teprve tím, že je uveden do konkrétních vztahů.“ [Roubal 2002]

Identita je pluralitní povahy, je multidimenzionální. Mezi možnosti identifikací můžeme zařadit: „jazyk, domov, příbuzenství, národnost, etnická příslušnost, rodina, věk, vzdělání, politické pohled, sexuální orientace, sociální vrstvu, náboženství a pohlaví.“ [Eriksen 2007: 65] Všechny tyto možnosti identifikací dokážou plnohodnotně vytvářet příslušnost ke skupině. Záleží pak na jedinci či skupině, které možnosti upřednostňují před ostatními. Například pro jedince ve velkoměstě může být principiální možností identifikace čtvrt'. Pro někoho zase může mít větší váhu povolání před národností. Konstrukce identity tedy není něco jednoduchého, přímého, je to komplexní proces, který je ovlivňován místem, životními zkušenostmi, věkem apod. Identita je tedy „složena“ z jednotlivých dimenzí, které jedinec hierarchizuje ve svojí mysli v návaznosti na své postavení a vztazích. To znamená, že pro někoho může být hlavní především identita etnická, pro někoho zase

může být hlavní dimenze gendrová apod., tedy v závislosti na situaci, v níž je identita posuzována, v níž vystupuje do centra pozornosti.

Dle Eriksena lze identitu rozdělit na relační a situační. Relační identita je dobře uchopitelná díky teorií rolí, kdy jedinec definuje sebe sama ve vztahu k druhým. Identifikace je poté proměnlivá a závisí na tom, kdo je druhá osoba či jakou zaujímá roli. Jako příklad je zde uvedeno: „Jeden člověk může být zároveň mladý ve vztahu ke svým rodičům, starý ve vztahu ke svým dětem.“ [Eriksen 2007: 69] Situační identitu zde „ilustruje“ na případech, kdy se na akademické půdě jedná se ženami především skrz jejich genderovou identitu než jako s akademickými spolupracovnicemi (naprosto právoplatná námitka ze stran žen, jelikož jednání především skrz genderovou identitu se objevuje téměř ve všech sférách lidského společenství). Může tedy docházet k vyjednávání o situační identitě.

Pokud bychom vycházeli z paradigmatu symbolického interakcionismu, identita je formována v interakci „self“ a společnosti. Identita je tedy založena i na vztahu ke společnosti. Subjekt má stále vnitřní jádro, „středobod“, svoji podstatu „vlastního já“, ale to je formováno a modifikováno v neustálém dialogu s kulturním světem „venku“ a identitami, které nabízí. Identita zmenšuje hranice a spojuje svět uvnitř jedince a svět venku. Tím, že si jedinec projektuje sama sebe do těchto kulturních identit a ve stejnou chvíli dochází k internalizaci hodnot a významů, tedy že jsou tyto významy a hodnoty součástí jedince, pomáhá si „vyrovnat se“ se subjektivními pocity s objektivními místy, které obývá v sociálním a kulturním světě. Identita tedy jakoby pomáhá „vložit“ či správně ukotvit subjekt ve struktuře (pokud se nebavíme o patologických jevech a dalších nežádoucích jevech společnosti). Toto stabilizuje jak subjekt, tak i kulturní svět, který obývá, čímž jsou oba „světy“ reciprocitně více unifikované a dají se více předpovídat. [Hall 1992: 276]

„V knize ‚Dohlížet a trestat‘ Foucault ukazuje na mnoha konkrétních analýzách, že i fyzické dispozice, projevy a posturika lidského těla nejsou vrozené, ale konstruované.“ [Roubal 2002]

1.1.1 Identita a čas

Důležitým prvkem identity je její časovost. Identita není něco, „co se stane“ a zůstává v rozpoložení, do kterého se dostalo, není to přímo nějaký stav, ale spíše bychom mohli

identitu vnímat jako proces. Identita je totiž neustále vystavována určitým vlivům, spíše vnějším než vnitřním, ale i ty se objevují, například pokud nejsou jednotlivé identity tolik kompatibilní. Zich k tomu uvádí „Struktura ‚identifikací‘ se během života více či méně mění. Ty, které zůstávají, tvoří jakési jádro toho, ‚čím člověk je‘.“ [Zich 2003: 19] Identita tedy není dána a priori, pokud vyloučíme elementární identitu (Ondřej Roubal mluví zase o esenciální identitě, viz obrázek číslo jedna, k němuž se ještě vrátíme), jako například věk, etnicita, národnost, třídní „příslušnost“ apod., ale formuje se v čase v závislosti na dalších faktorech, jimiž mohou být životní příhody, prostorové umístění, ekonomická situace, sociální prostředí apod. Szálo podotýká: „Nové zkušenosti generované proměnou, nové interpretace našich vzpomínek ve světle těchto nových zkušeností, to vše způsobuje, že naše sebe-pojetí nevyjadřuje stejnost v čase, ale je dílem diskurzivních praktik udržujících kontinuitu v proudu permanentní proměny.“ [Szálo 2006: 151] Vedle praktik udržujících kontinuitu v čase jsou stejně důležité i praktiky utvářející proměnu.

1.1.2 Vhled do historie

Pokud se podíváme do historie na formování identity v západní společnosti, můžeme vidět, že průběh konstrukce identity nebyl vždy stejný, jako je dnes. Až do renesance, která je často nazývána jako počátek moderního věku, se identita formovala především vlivem univerzalistického přístupu, který prosazovala církev. Ta byla ve středověku hlavním hybatelem. S příchodem renesance se pojí totiž i vynalezení knihtisku, díky kterému se mohly tisknout knihy, což byla daleko rychlejší metoda reprodukce knih než pracné opisování mnichy a tím pádem i šíření tehdejšího vědění bylo rychlejší, které otvíralo obzory obyvatelstvu. Renesance oproti středověku přináší určité osvobození, a to především od církevních dogmat, a tak silného vlivu církve. Univerzalistický přístup často implikoval i určitou neměnnost, kdy je náš život v rukou božích, tudíž je nám již předem daný osud a místo ve světě. Od působení renesance můžeme vidět tendence větších změn ve společnosti dané alternativou hledaných cest ke kýženému sebevymezení, individuálně, skupinově, společensky.

Ani další myšlenková epocha osvícenství nepředstavovala preordinovaný diktát, jako spíše další cesty hledání a zdůvodnění toho, jak lidsky být. Osvícenství se stavělo proti religiozitě, čímž se opět oslabuje vliv církve. Rozvíjí se věda, školství, kultura. Jak napsal Adorno: „Cílem osvícenství v nejjobecnějším významu pokrokového myšlení od počátku bylo zbavit lidi strachu a učinit z nich pány.“ [Adorno 2009: 17] Osvícenství tedy kladlo

důraz na řízení dané vlastním rozumem než vírou. Dalším aspektem bylo obrácení pozornosti především na život na Zemi, který byl příležitostí pro hledání smyslu života nežli posmrtný život. Jak dále uvádí Adorno: „Programem osvícenství bylo odkouzlení světa: Osvícenství chtělo rozložit mýty a obrazotvornost nahradit věděním.“ [Adorno 2009: 17] „Odkouzlení světa“ je termín, kterým se v sociologii označuje přechod od tradiční společnosti ke společnosti moderní. Je to tedy proces, kdy dochází k sekularizaci (oslabení vlivu církve), lidé se více spoléhají na vědecké a empirické poznatky.

S příchodem průmyslové revoluce dochází k oslabení zemědělství, dochází ke zrušení nevolnictví v různých částech Evropy (roky zrušení se často lišily, například v tehdejší Německu došlo v roce 1804, v Pruském království zase v roce 1807, na území Českého království v roce 1781). Zrušení nevolnictví změnilo i podstatu formování identity, jelikož obyvatelstvo se mohlo brát bez souhlasu vrchnosti, stěhovat se, či studovat v zahraničí. Dochází k demokratizaci, byrokratizaci, a sekularizaci. Dále se staví manufaktury (rozvíjí se dělba práce) a továrny apod. Manufaktury a továrny ovšem potřebovaly pracovní sílu. Ta se právě přesunuje ze zemědělství, z venkova do měst, tento jev nazýváme urbanizace.

Dochází k přesunu od univerzalistického přístupu k přístupu individualistickému. Co dříve bylo pokládáno za anarchii, porušení společenského řádu, bylo již možné bez toho, aby na jedince společnost nahlížela jako na „patologický“ jev.

1.1.3 Identita a postmodernita

Zhruba od 80. let 20. století docházelo k diskusím, zdali jsme vůbec ještě v moderně a zdali tato doba, ve které jsme, má vůbec rysy a podobu moderny.

Na představení a pochopení postmodernity a jejího „tvaru“ jsem zvolil především knihu od Zygmunta Baumana „*Úvahy o postmoderní době*“, která podává příklady, na kterých si zprvu trochu obecněji ukážeme či „ilustrujeme“, jak se postmoderní doba projevuje, jaké zhruba jsou její „rysy“, jak postmodernita ovlivňuje společnost apod.

Například ale podle Anthonyho Giddense nevstupujeme ani tak do nové etapy, epochy. Ale spíše jen do jiné podoby moderny, jak sám uvádí: „Dostáváme se do situace, v níž jsou důsledky modernity radikalizovány a zevšeobecnovány mnohem více, než tomu bylo dříve.“ [Giddens 1998: 12] Podle něj tedy vstupujeme do radikalizované modernity.

1.1.3.1 Počáteční stopy postmodernity

Pojem postmodernita se poprvé objevuje na americké půdě. Jednalo se tehdy o kritiku architektury. „Pro tento styl byl charakteristický přísný funkcionalismus, odmítání dekorativních prvků a podle jeho kritiků i odtrženost od historických souvislostí.“ [Lyotard 1993: 5] Postmodernistické koncepce stojí právě přímo proti těmto rysům, tedy proti „internacionálnímu stylu“. Postmodernistické koncepce zdůrazňují roli symboliky u staveb oproti čistému funkcionalismu, dále odmítají odstraňování dekorativních prvků a jejich „heslo“ je „radikální eklekticismus“, což znamená právo svobodně si vybírat z celé palety architektonických konceptů historie. [Lyotard 1993: 5-6] Podle Lyotarda je postmodernita dána i „selháním moderního projektu emancipace lidstva“ [Lyotard 1993: 6] Moderna totiž často implikovala určitou jednotu, víru ve vědecký pokrok, který by nás měl posunovat vpřed, jenže historie ukazuje, že často vědecký pokrok vedl k dalším rizikům než k samotnému „osvobození“.

1.1.3.2 Riziková společnost jako produkt modernity?

O rizicích například píše i Anthony Giddens a Ulrich Beck, tedy konkrétně o „rizikové společnosti“, která souvisí s modernizací a globalizací. Ti právě hovoří o rizicích spojených s postupem modernizace a globalizace, s vizí člověka, že je zde určitý pokrok. Ovšem tento pokrok nás může v dlouhodobém hledisku velice nepříjemně zasáhnout, a to jednoduchým bumerangovým efektem. Příkladem mohou být znečištěné půdy vlivem vylučování škodlivých plynů do atmosféry auty, ale i jinými dopravními prostředky, především poté vlivem velkých továren a manufaktur vypouštějících škodlivé látky do atmosféry. Na této půdě se poté nedá ani moc pěstovat právě vlivem znehodnocení, půda také ztrácí svoji hodnotu, a především poté lidé na ní mohou strádat v různých rovinách. Vlivem výstavby různě zaměřených elektráren poté klesá například i hodnota pozemků okolo nich. [Beck 2011: 50] Za „maskou“ vize pokroku lidstva čekají často další rizika, a nikoliv to chtěné osvobození. Ať už v krátkodobém hledisku, tak i dlouhodobém. To jen ve zkratce představení této myšlenky.

O rizicích píše i Zygmunt Bauman, ale ne úplně ve stejném duchu jako A. Giddens a U. Beck. Bauman se zamýšlí spolu s Adornem nad tím, zdali lze psát oslavné písně na počest civilizace po Osvětimi a dalších koncentračních táborech. Zdali „věrní služebníci“ civilizace, věda a technika opravdu osvobozují a slouží lidstvu, jelikož jejich výtvořem je

i atomová bomba. Zdali humanitní vědy opravdu zušlechtí lidskou povahu a lidský druh. [Bauman 2002: 15] Po velkých projektech pokroku a modernizace došlo ke vystřízlivění, jak i sám Bauman uvádí: „Vystřízlivěli, brutálně probuzení ze snu, si protíráme oči. A procitnuvši náhle víme, že nežijeme ani tak v době pokroku, jako spíše v čase rizika.“ [Bauman 2002: 15-16]

1.1.3.3 Vyčerpání modernity?

Na předchozích myšlenkách a příkladech můžeme vidět, že jako by se modernita vyčerpala. Vyčerpala svoje nosné pilíře, na kterých byla vystavěna. Kdy pokrok a určitý pragmatismus nemusí vždy přinášet ten kýžený výsledek ve formě ať už ulehčení, zlepšení života, či „osvobození“. Možná právě samotný pokrok nás přivádí do dalších těžkých situací jako je například jaderná havárie. Pokud tedy neprovedeme určitou revizi pokroku, jeho směřování a jeho parametry, může dojít ke katastrofám s nezvratnými důsledky pro život na Zemi. Příkladem může být apel přírodovědce a dokumentaristy Sira Davida Attenborougha z roku 2019 ve formě dokumentu „Climate change – The facts“, kde popisuje vliv skleníkových plynů na naši planetu. Ale nejen on, široká paleta akademických pracovníků se shoduje na tomto faktu, že je potřeba změna, pokud chceme na této planetě dál žít v podobných podmínkách a aby se případně celý ekosystém nezhroutil.

1.1.3.4 Rysy postmodernity

Postmoderní doba je velice náročná na definici, jelikož je tak roztržštěná, že nelze najít hlavní článek. Jak uvádí i Bauman: „Vymyká se všem pokusům o redukci —od ‚klasické‘ modernity se liší právě tím, že v ní není možné najít ‚páteř‘, ‚hlubinnou‘ strukturu, ‚hlavní článek‘ nebo dominantní vzorec.“ [Bauman 2002: 40] Postmodernita dále odmítá univerzalistické pojetí, naopak zdůrazňuje pluralitu například názorů a že nelze univerzálně mluvit o světě Jan Keller například v interview pro Českou televizi uvádí, že postmoderní myšlení nemá řád, je chaotické a že se dokonce vyžívá v chaosu. Postmodernita je charakteristická především danými přídavnými jmény. Nespojitosť, nekonekventnost jednání, epizodičnost či fragmentarizace. Ovšem takto samotná přídavná jména nám často nic moc neříkají v kontextu společnosti, proto je dobré, jak již bylo zmíněno výše, dát určitá slova do vztahů, čímž získají daleko větší „uchopitelnost“.

Bauman pojem epizodičnost a charakter postmoderního života skvěle ilustruje na příkladu televizního seriálu. Každý díl seriálu je víceméně vlastně svůj vlastní svět, není potřeba znát historii hlavních postav, jelikož ten daný díl je vždy, jak jsem zmínil, svůj vlastní svět. To znamená, že to, co v každém díle začíná, v tom díle i končí. Dále se objevují i vedlejší postavy, které mají sehrát určitou roli, ale opět, nemají minulost a povětšinou ani budoucnost. Vše pro pochopení toho daného dílu je tedy obsaženo přímo v něm. [Bauman 2002: 34]

Jako další aspekt postmodernismu Bauman uvádí jeho krátkodobost a víceméně nucenou flexibilitu v kontextu identity, a především poté povolání a práce. V dnešní době jsme svědky, že není vůbec takový problém, aby se jedinec například rekvalifikoval. Důležitou vlastností postmoderní osobnosti je flexibilita, schopnost se adaptovat a „schopnost zapomínat to, co se již nedá použít.“ [Bauman 2002: 35] Identita tedy zažívá test jelikož to, co bylo včera, nemusí dnes být, a co bylo dnes, nemusí být zítra. Představa jednoho jediného povolání na jednom místě do konce života často lidem v postmoderní době přijde jako až utopická myšlenka, jelikož svět nabízí v tuto chvíli tolik možností. „Postmoderní kontext tedy preferuje — snad to tak lze říci —absenci přesně vymezené identity; čím neurčitěji je identita definována, tím lépe pro toho, kdo je jejím nositelem.“ [Bauman 2002: 35]

Bauman právě uvádí příklad poutníka, který má, podobně jako kočovník, často danou cestu a cíl. Slovo poutník vychází ze slova pouť, ta má kořeny v náboženstvích. Pouť měla tedy náboženský náboj a cíl bylo určité posvátné místo, kde často mělo dojít ke spáse duše. Tato představa ale fungovala v moderním světě, kde byly věci dané rozhodně pevněji, než jsou v postmodernitě. Poutník v moderním světě nemusel být totiž ani člověk, který jde za spásou duše, ale často se tak jevil moderní život – jako pouť, kdy cíl mohl být například realizace potenciálu, či jiné „poslání“, které si daný jedinec stanovil. Toto již ale v postmoderní době nelze, jelikož struktury nejsou již tak pevně ukotvené a svět již není tak nezávislý na jedinci jako dříve. Postmoderní svět tedy nabývá určité plasticity, a to nejen v rovině povolání či práce.

Další dimenze, kde se projevuje krátkodobost a dočasnost je například dimenze mezilidských vztahů. Slovní spojení, které vymyslel Anthony Giddens „souběžná láska“ je daleko více a více trefnějším pojmenováním „intenzivnějšího“ vztahu mezi lidmi. Tato láska nepočítá se stálostí citů, či závazku do budoucnosti. Nevylučuje se ani s ideální představou lásky, tedy láskou do konce života či lásky jediné. Došlo totiž k určitému

„očistění“ vztahu a oddělení reprodukce a sexuality díky spolehlivějším antikoncepcím. Tím pádem jediným cílem těchto vztahů bývá samotné uspokojení, které je očekáváno jeden od druhého. Vztah tedy trvá povětšinou právě tu dobu, po jakou poskytuje uspokojení. Jakmile dochází k „vyčerpání“ nebo zkrátka jednomu či onomu jedinci vztah již nevyhovuje, dochází k přerušení, ale často ovšem jen z jedné strany, na rozdíl od „vstoupení“ do vztahu, kdy souhlas musí být oboustranný.

Jedním z dalších předkládaných rysů je boj o pozornost, která se svadí na půdě veřejné arény, kde spolu „bojují“ různé společnosti, nadšenci, víra apod. Veřejná pozornost je pak jedním z nejhodnotnějších statků, protože víceméně tvoří realitu a tím pádem i určuje trvání jednotlivých například společností (pokud jsou jejich zisky založené na prodejnosti a nestojí za nimi velký investor i přes nízké příjmy). Tím pádem vidíme i proměnu reklamy, která je v tuto chvíli všudypřítomná a mluví se i o tzv. vizuálnímu smogu, který se týká především reklam. Můžeme být svědky i proměny titulků, jelikož noviny, deník apod. se musí sami prodat, přistupují často i na filozofii tzv. „clickbaitu“. Jedná se často o zavádějící titulky, které jsou senzacechtivé, ale reálně a pravdivě nereflktují obsah článku, kterému byl titulek vytvořen. Dost podobným úkazem je tzv. „yellow journalism“, který se týkal především tištěných novin, ve kterém ale dost pravděpodobně má historii i právě zmíněný clickbait.

Bauman píše právě o prázdnotě slov. Pro lepší představu mi přijde příhodný citát týkající se především malířství, ale lze i na něm lehce odvodit situace se slovy: „Malířství již dávno potkala tato obrovská kosmická tragédie — zesnulo pod horami neónů, výkladních skříní, televizorů, plakátů, domovních fasád, záhonů, umělých sluncí a nepravých měsíců.“ [Konwicki citován v Bauman 2002: 38] Nacházíme se tedy v situaci, kdy jsme zahlceni například slovy, které zaobalují nabízené cokoliv, ale ve finále často nenacházíme to akcentované, nýbrž jen prázdno. S tím souvisí i postupné posunování hranice citlivosti, kdy si lidé více a více nevědomě zvykají na přítomný stav.

1.1.3.5 Kulturní vzorce

V této kapitole se pozastavíme kulturních vzorců vytvořených právě Z. Baumanem. Ty, jak bylo již zmíněno výše, se objevovaly už dříve, akorát byly poněkud marginální. V dnešní době se tyto metafory vzorců stávají daleko frekventovanějšími, až možná normami. Do mého výzkumu jsou tyto informace či pohled relevantní, a především poté

tulák a turista by mohli být velice přínosnými v kontextu výzkumu domova a regionální identity.

1.1.3.5.1 Zevloun

Prvním ze zmíněných metafor kulturních vzorců je metafora zevlouna. Ta se v počátku zakládá především na elitních lidech, tedy lidech, kteří měli více peněz, než většina a měli daleko více volného času. Ten vyplňovali procházkami po promenádách, které nabízely určité spočinutí. Na těchto promenádách se pohybovali lidé, což bylo jako plátno pro zevlouna. Zevloun je totiž člověk, který je režisérem vlastní vize. Je svobodný ve svých představách o lidech. Je to i důsledek městského života, tedy anonymnějšího života než třeba v rurálních lokalitách. Jedinou jeho překážkou je jeho představivost. Tím, že v městském stylu života je kontakt víceméně povrchní, není pro něj problém měnit svoje „scénáře“ a nezanechává žádné stopy. Zevloun ovšem nikdy nemůže přijít na to, jak to „uvnitř“ lidí, tedy jeho herců, opravdu je. Svobodný prožitek mu poskytuje nevědomost. „Ve světě zevlouna je člověk člověku promítacím plátnem, ničím více.“ [Bauman 2002: 42]

Během plynutí času ovšem dochází ke změnám ve společnosti a tento styl vedení života se otevírá i běžným lidem, nejenom elitám. Otevírají se tzv. shopping malls, v českém překladu je známe především pod pojmem nákupní centra. Ty mají historii v tzv. pedestrian malls. To byly právě promenády, na nichž se mohla elita procházet a spočinout. Nicméně pozdější shopping malls nabízí toto „pokusení“ i běžným lidem. Je to tzv. demokratizace vzorce. Rozdíl ovšem je v tom, že nákupní centra jsou často velice dobře promyšlená ve smyslu rozmístění obchodů, stylizace, zkrátka aby to oči hltaly. V ten moment zevloun není totálním režisérem, ale je lehce ovládán ze zákulisí, ovšem i tak režisér ze zákulisí nedokáže určit, koho potká a nepotká, tudíž je zde stále šance k překvapení. Dalším vývoj zevlouna je silně ovlivněn vynálezem televize a zpřístupnění jej běžným lidem. S příchodem televizních obrazovek se mění i charakter zevlouna, a to především na zevlouna „pokojevého“. Plátnem pro jeho scénáře a náměty je v tuto chvíli televize, která je, podobně jako shopping mall, velice promyšlená ze zákulisí a režisérem zde už tak není zevloun. Za televizní produkcí totiž stojí často velký štáb, který se snaží do detailů nastavit obraz, příběh, scénu přesně na míru zevlounovi. Role se tedy otočily a „to, co se zrodilo jako reprezentace skutečnosti, se stalo jejím standardem a mírou.“

[Bauman 2002: 45] Už tedy není jasné, co je doopravdy skutečnost a co je její reprezentace.¹

1.1.3.5.2 Tulák

Další metaforou je metafora tuláka, která již sama o sobě lehce implikuje, o co by mohlo jít. Tulák byl zprvu podobně, jako ostatní vzorce, marginálním úkazem. Tulák byl něco jako bezdomovec, a často z něj lidé měli strach. Jelikož nebyl nikde „ukotvený“ a ani často nedodržel normy, které se v daném místě ctily. Ukotvenost v jednom místě, plány do budoucnosti, stejnoměrný životní cyklus, to vše bylo pro tuláka nepřijatelné. Se změnami ve společnosti, se stejně jako všechny ostatní vzorce, dostává metafora tuláka do hlavních proudů postmoderního myšlení a již není škodný společnosti. „Zajišťují-li disciplínu a integraci lákadla vzbuzující žádost, pak pevnost řádu závisí na síle pokušení a ta zase na různorodosti a kaleidoskopické proměnlivosti lákadel.“ [Bauman 2002: 47] Jenže u tuláka je uspokojení velice obtížné, a ten se musí stále pohybovat, aby zmíněná lákadla měla pro něho stále tu relevantní energii, která ho živí. Na rozdíl od poutníka, který často má právě daný cíl cesty, tulák žádný cíl nemá a cíl je pro něj pohyb. Každý svůj přístřešek chápe jako útulek na krátkou dobu a už vůbec neplánuje do budoucnosti, protože postmodernita je známá svojí pomíjivostí.² Cesta tuláka vzniká za pochodu. Jak dlouho se zdrží, to sám neví. Důležité je, jak bude místo vypadat a co dokáže poskytnout. Svět, jímž putuje, se tedy tulákovi jeví jako množina šancí; každá šance je dobrá, jen žádnou nepřehlédnout“ [Bauman 2002: 49] Pro tuláka je důležité, aby v tom daném místě, kde se nachází, využil potenciálu užítku.

1.1.3.5.3 Turista

Turista je výdobytek moderní. Na rozdíl od tuláka, který se snaží uniknout nepřízní osudu, se turista nikam vydávat nemusí, je to z jeho vlastní vůle. Jeho hlavním cílem jsou dojmy, povídání o nich a touha po dobrodružství. Tím, že si vybírá cestu, má pocit, že je „pánem“ a že on tedy by měl být „obdivován“ a že domorodci musí plnit jeho požadavky. Na rozdíl od zevlouna, kterému je jedno, zdali lidé hrají či nehrají, u turisty je chtíč, aby hráli

¹ V podobném duchu hovořil i Jan Keller jen v kontextu přímo postmoderní doby v interview pro ČT. Dle jeho slov lidi nezajímá okolní svět, ale jen texty, které o něm referují.

² „Cesty tuláka, zakroucené, propletené, zamotané, jsou vzdáleny jakékoliv geometrické eleganci. Je proto obtížné tulákovi sdělit, kde je vpředu a kde vzadu; maxímy drahé srdci poutníkovu — „stále kupředu“, „nikdy se nevracet“ — znějí tulákovi hluše.“ [Bauman 2002: 48] Na rozdíl od poutníka, u kterého se dá jeho cesta představit jako určitá lineární linka.

doopravdy. „Herci mají znát jeho požadavky a tyto požadavky mají být hybnou silou jejich jednání. Turista je umělec, turistika je tvorba. Svět navštěvovaný turistou je hrubým kusem mramoru, který turista tvaruje svými prožitky.“ [Bauman 2002: 50] Tím, že turista platí, má turista vědomí, že může vyžadovat. Turista není bezdomovec, jak tulák, jelikož si svůj domov bere víceméně sebou. Ten poté slouží jako výchozí bod jeho turistiky, jelikož jak jinak může reflektovat svoje dojmy, když nemá ten daný výchozí bod, který určuje jinakost. A po jinakosti turista také touží, aby doma mohl vyprávět, jak je někde ve světě něco jinak. V komparaci opět s tulákem je vidět i rozdíl v „integraci“. Tulák by nejradši zatajil svoji pravou identitu, zatímco turista často až předhazuje například domorodým lidem, že on je turista. Turista také chce nahlédnout do „zákulisí“, ale sám nepovolí, aby se za jeho „oponu“ někdo díval. „Turista požívá svět, aniž je jím sežrán; přisvojuje si jej, aniž je jím přisvojován; ‚osvojuje‘ si cizost jiných a sám se pyšně nadýmá vlastní cizostí.“ [Bauman 2002: 51] Tím pádem je i neškodný pro dané prostředí, ale i to je jeho cílem, aby se mu věci zjevovaly opravdu tak, jak jsou. Na rozdíl od tuláka se cítí bezpečně na daném místě a především, má se kam vrátit. Turista také disponuje penězi, a kde jsou peníze, tam jsou také lovci zisků. Proto jsou turistické cesty, po kterých turista často jde, obsesí exotikou a podobně jako u televize, režisér je někdo ze zákulisí. Dle Baumana je v postmoderní době každý tak trochu turista. Domovy turistů jsou jen jakoby dočasnými domovy a spíše hotelovými pokoji, ve kterých jsou díky tomu, že jsou například blízko zajímavých míst. „Hotely mají být pohodlné, ale neměly by nás lákat k tomu, abychom se v nich usadili natrvalo.“ [Bauman 2002: 52] Čím větší dočasnost, tím lépe, protože dočasnost často implikuje anonymitu, která nám poskytuje nehluboké vztahy. Tím pádem si můžeme hrát i s identitou, kterou předkládáme. Ovšem na druhé straně dočasnost a anonymita implikuje nestálost v místě, čímž turista nemusí mít pravý domov, ale ten je potřeba, abychom byli s to rozeznat svět domova a svět mimo domov.

1.1.3.5.4 Hráč

„Ve hře nevládne nutnost, není v ní ale ani náhody. Hra se od ‚tvrdé skutečnosti‘ liší tím, že ruší protiklad mezi nutností a náhodou.“ [Bauman 2002: 53] Ve světě hráče je osud i svět půdou pro tvoření a přetváření, nikoliv jako determinující prvek. Stejně jako v reálné hře, i ve světě Baumanova hráče existuje štěstí, které ale nelze nijak ovlivnit. Ani nezkušenější a neostřílenější hráč nedokáže předem určit rytmus a směřování hry. „Organizujícím principem tohoto světa (lze-li vůbec o principech mluvit) je riziko.“ [Bauman 2002: 54] Dalším prvkem, který silně ovlivňuje tento svět je chytrost hráče.

Jelikož hráč nedokáže ovlivnit, jaké dostane karty, jakým směrem bude foukat vítr, jaký bude pažit, ale je otázkou, jak s těmito faktory dokáže pracovat. Protože jenom na něm záleží, jak hru rozehraje, jestli použije krátkou či dlouho přihrávku, či po zemi, nebo vzduchem. Tak jako povětšinou, ve hře jde o výhru. Prostředí hry není žádný dýchánek, není zde místo pro sympatie, lítost a už vůbec ne pro vzájemnou pomoc. Ve hře existují i pravidla, na kterých se obě strany dohodly, ovšem proč nevyužít všeho, co zakázáno není, aby se dosáhlo kýžené výhry? Další vlastností této hry je i krátkodobost, tedy pokud jedna či druhá strana přijmou, že jeden z nich prohrál, v tuto chvíli končí hra. Co se tedy stalo v dané hře, v tom daném čase, stalo se a není to již předmětem dalšího řešení. Protože pokud by bylo a přesahovalo by to vymezené hranice hry, „v tu chvíli by přestala být hrou. Ztratila by také jednu ze svých nejatraktivnějších hodnot: že porážka ve hře není definitivní, že není nenapravitelná, že je možné to zkusit ještě jednou.“ [Bauman 2002: 55] Tudíž je hru možno opakovat a dochází k opakovaným střetnutím. Jednou z vlastností je, že série nemá předem daný konec. Vždy záleží na daných hráčích, zdali je hra přestane bavit, zkusí jinou hru apod. Dle Baumana jsme tak trochu hráči všichni, ale nikoliv z naší vlastní vůle. Pokud tedy svět nemá pevné zákonitosti, není neměnný, nelze se spolehnout na to, co bylo včera, bude i dnes, „pokud počítáme s rizikem, a ne s jistotou a s náhodou spíše než s determinací“ [Bauman 2002: 56], život se poté stává hrou.

1.1.4 Sociální role a sociální status

Tak jako identita, ani sociální role nejsou běžnému člověku, či každému člověku úplně cizí. Je možné, že člověk je má až tak zautomatizované, či tak přijaté za svoje (nikoliv ve smyslu internalizace), že ani neřeší a není mu divné, že se například v určitých situacích chová tak a poté jinak. Denně se totiž setkáváme se situacemi, které si vyžadují odlišné chování jedince než v předchozích situacích, a to i předem dané chování. V kontextu rolí existují různé interpretace, teorie, jak role fungují, jaký je jejich úkol, role v kontextu jednotlivce a jeho identity a podobně. Já se ale pokusím představit role v elementární rovině a poté i v kontextu identity.

Nejprve uvádím citaci ze Sociologické encyklopedie role je „očekávaný způsob chování vázaný na určitý sociální status.“ [Sociologický ústav AV ČR: 2017] Citace nám ukázala, že nepostradatelnou složkou role je i sociální status.

1.1.4.1 Sociální status

Statusem se chápe postavení člověka ve společnosti, či skupině a jak je na člověku nahlíženo okolím, jelikož na každý sociální status se vážou povinnosti a práva. Například dle R. Lintona jsou status a role nerozdělitelné: „There are no rôles without statuses or statuses without rôles.“ [Linton 1936: 114] Ralph Linton také rozlišil dva typy statusu dle toho, jak je dosažen. Prvním z nich je status „ascribed“, tedy v překladu status připsaný, a status „achieved“, tedy status získaný. [Linton 1936: 115] První z dvojice byl velice častý v dřívějších dobách, jelikož například vážený status bylo možné získat narozením se do již „uctívaného“ královského, šlechtického či jinak privilegovaného rodu. Sféra statusu získaného je pak víceméně půda pro získání jedincem chtěných statusů. „They are not assigned to individuals from birth but are left open to be filled through competition and individual effort.“ [Linton 1936: 115]

Status se týká, stejně jako identita či sociální role, každého člověka. Připsaný status se ale nemusí týkat jenom narození se do určitého rodu, týká se věku, pohlaví, rasy apod. Je to tedy něco, s čím se už nedá moc něco dělat, ale i v dnešní době můžeme být svědky změny například pohlaví, otázka je, jak se k tomu bude stavět společnost či daná skupina, pokud tento fakt explicitně dá jedinec najevo.

Sociální status ovšem není a nemusí být tak rigidní. Dynamiku vnáší do sociálního statusu sociální mobilita. Vertikální mobilitou se rozumí například postoupení v povolání na lepší pozici, či získání vyššího vzdělání. Zatímco vertikální mobilita je je pohyb na společenském žebříčku, horizontální mobilita je především postup jako by v rovině, tedy například změna odvětví, ale stejné platové ohodnocení apod.

S mobilitou souvisí tzv. mobilitní kanály, kdy skrz tyto kanály lze dosáhnout například lepší prestiže. Některé jsou více efektivní, některé méně. Mezi ty efektivní můžeme zařadit třeba vzdělání, či profesi. Ovšem záleží na dané společnosti či skupině, jak je otevřená, co se týče právě mobility. Se statusem se váže prestiž, která již byla zmíněna, každý status má tedy určitou prestiž a tím dochází ve společnosti či skupině k hierarchizaci daných prestiží.

1.1.4.2 Sociální role a identita

Sociální role jsou vlastní každému člověku. Během života totiž hrajeme mnoho rolí. Sociální role jsou tedy předem určené chování. Existují různé teorie týkající se rolí, my se zaměříme jen na některé.

Například dle Ralpa Lintona (který je spolu s G. H. Meadem nezávisle na sobě považován za autora teorie rolí) je role dynamickým aspektem statusu. Linton to popisuje na jedinci, kterému je „připsán“ status a s tímto statutem pracuje ve vztahu k jiným statusům. Když tento jedinec „uplatní“ práva a povinnosti spojené se statutem, předvádí roli. [Linton 1936: 114]

Teorie rolí je ve svém základě přístup tvrdící, že lidé během dne vystřídají několik rolí, ve kterých je již samo obsaženo, jak se v nich chovat, tudíž se i ostatní chovají dle očekávání. Tato teorie ovšem je ovšem kritizovaná především proto, že redukuje lidské bytí na pouhou roli. Dalším argumentem je tzv. „přesocializovanost“ jedince ve společnosti, jelikož lidé mají emoce, hodnoty, individuální přístupy, které mohou role ať už zesilovat či právě oslabovat. Dalším argumentem je právě často možná nechtěná záměna osobního světa se světem rolí.

Se sociálními rolami pracoval například i Erving Goffman, který vydal knihu „*Všichni hrajeme divadlo*“ (v originálním znění „*The presentation of self in everyday life*“), která je možná jeho nejznámější publikací. Goffman používá metaforu divadla, herců a jeho perspektiva by se dala nazvat jako dramaturgická. Dle něho hrajeme každý role, jsme tedy herci a málokdy je u toho přítomna pravá, ryzí identita. Důvodů může být mnoho, jeden z nich je cíl klamat okolí nebo reagovat na právě očekávané jednání. Cílem je získat nejlepší vědomí o své osobě v myslích ostatních.

Sociální role jsou i tématem významných paradigmat, například funkcionalismus strukturální, který je silně spojen s Talcottem Parsonsem³. Hlavní myšlenkou je, že na společnost je třeba se dívat jako na celek, který je složený ze subsystémů či elementů a skrz tyto subsystémy jsme schopni zkoumat společnost. V těchto subsystémech hrají

³ Talcott Parsons také vymyslel termín „sick roles“. Ta se týká především sociologie v lékařství a lze na tuto roli nahlížet jako na „sanctioned deviance“ (překl. autora – „schválená odchylka“). Jelikož skrz optiku funkcionalismu tento člověk není produktivním členem společnosti. Tak jako u ostatních rolí, váží se k němu určitá práva a povinnosti.

důležitou funkci sociální role, které jsou považovány za základní jednotku organizace a institucí.

Sociální role mají tedy i normativní charakter, a slouží jako „přenašeč“ norem. Jedním z rysů rolí je i určité odindividualizování, kdy jedinec musí přistoupit na společností přijatých norem a pokud ne, dochází k sankcím, které mohou mít různou podobu. Dále podmiňují sociální kontrolu, jelikož ke každé roli se vážou povinnosti a práva a je zapotřebí je dodržovat, jinak následuje negativní sankce. Také zpřehledňují prostor a jsou indikátory skupinové příslušnosti, jelikož například lékaři často mívají velice specifický úbor, to samé evidujeme například u represivní složky nebo prodavačky. Sociální role jsou považovány za základní jednotku organizace a institucí. Další funkcí sociálních rolí je udržení kontinuity a trvání jednotlivých například institucí, jelikož daná pozice vyžaduje specifické dovednosti, které nejsou ojedinělé, tudíž poté pozici může zaujmout víceméně kdokoliv, kdo splňuje předem požadované dovednosti apod. Tudíž se mohou vyměnit lidé, ale instituce bude fungovat stejně. „In simple terms, identities organize the meaning, while roles organize the functions.“ [Castells 1996: 6-7]

Sociální role pomáhají i v kontextu sebeuvědomění a budování vlastní identity. Je to proto, protože jedinci je „předkládáno“ nespočet rolí, které musí a nemusí plnit. Člověk poté není chycen ve „vzduchoprázdnu“, kde nejsou žádné pomocné body k sebeuvědomění a budování identity. Role tedy pomáhají uvědomit si, co například chceme dělat, jaký postoj chceme zastávat, na straně druhé ale jsou pomůckou i k distancování se od některých hodnot a tím si člověk definuje, čím vlastně být nechce.

Existují různé teorie a pohledy, jak jsou role rozdělené, či jaké je jejich schéma s jejich typy. Tak jako u sociálního statusu jsou první dva typy role připsané a získané. Role připsané mají podobný charakter jako připsaný status. Jsou to role, které se povětšinou nedají změnit (je to například pohlaví, do jaké socioekonomické situace se narodíme apod.). Role získané opět implikují ze svého názvu svůj charakter. Opět se podobají získanému a jsou to role, které si získáme vlastním úsilím, a jsou ovlivnitelné vlastním jednáním. Příkladem může být povolání či zájmy. Třetím typem jsou role vnucené. Ty jsou podobně jako role připsané z pohledu jedince, kterému jsou vnucené, neměnné a nedá se s nimi moc dělat, například nezaměstnanost či vojenská služba.

Existují ale i komplikovanější a podrobnější schémata rolí a jejich rozdělení. Jedním z těch, kdo vypracovali podrobnější schéma je S. F. Nadel. Podle něj by se role daly rozdělit

následovně: „připsané nerelační (např. věk), relační (příbuzenství), získané nerelační vyjadřující vlastnost (např. rádce), úkol (učitel) nebo expresi (umělec), relační symetrické (partner) nebo asymetrické (vedoucí).“ [Sociologický ústav AV ČR: 2017]

Důležitým procesem je, jak jedinec přistupuje a nahlíží na danou sociální roli. Jedním z přístupů je totální identifikace (zde užívám vlastní výraz). Je to proces, či stav, kdy je jedinec totálně ztotožněný s danou rolí, která se pomalu ale jistě stává i jeho vnitřní identitou a často je pak tato identita i obsažena v konverzacích. Mluvíme o tzv. internalizaci, tedy „zvnitřnění“ role. Tento stav, proces například R. Dahrendorf nazývá „propuštěním“. [Dahrendorf citován in Roubal 2002] Příkladem může být role otce. Druhým typem je částečná identifikace, nebo spíše neproblémovost hraní. Je to stav, kdy jedinec je v souladu s „hraním“ dané role, ale nedochází zde k identifikaci, a tedy i zvnitřnění. Jedinec tedy nemá sebemenší problém danou roli zaujímat, ale neproniká do jeho identity. Třetím typem je odstup, či problémovost hraní role. Opět je to stav, kdy jedinec danou roli hraje, ale vnitřně s ní nesouhlasí či nesouzní. Je možné, že mu může role i odporovat, ale ne do takové míry, aby ji nehrál. Posledním typem je čisté odmítnutí role. Důvodů může být několik, jedním z nich je například totální vnitřní nesouhlas s danou rolí. Tento přístup k roli nazývá R. Dahrendorf „zcizení člověka“ [Dahrendorf citován in Roubal 2002] a například E. Goffman zase „odstup od role“. [Goffman citován in Roubal 2002]

Příhodné je se podívat na již zmíněné schéma Ondřeje Roubala, tedy na obrázek číslo jedna, který je v přílohách. Můžeme zde vidět další perspektivu vnímání identity, a tedy i sociálních rolí. O. Roubal zde definuje internalizované sociální role jako situační identitu. Zde bych se pozastavil, jelikož název situační identita implikuje vázání se k určité situaci, zatímco internalizované role v mých očích mohou přesahovat „hranice“ situace a proniknout dál. Je ale otázka, jak to O. Roubal opravdu myslel. Další „stupínek“ je poté distance od role, póza a podobně, což dává smysl, jelikož pokud se člověk distancuje od role, logicky neproniká do jeho identity.

Pokud jedinec hraje několik rolí, může docházet jednak ke „vztahům“ mezi jednotlivými rolemi či například okolí má jiné očekávání od dané role než jedinec a mohou se objevovat i další „problémy“. Prvním z nich je konflikt mezi rolemi. Je to tak, jak implikuje samotný název. Ke konfliktu rolí dochází, pokud nejsou role kompatibilní v ten daný moment. Pro příklad můžeme uvést role otce a trenéra sportovního celku. Role otce by chtěla, aby syn hrál co nejvíce, ale role trenéra má za úkol například, že všichni dostanou stejnou šanci,

či že se hraje na co nejlepší výsledek, proto jsou postaveni jen nejlepší hráči. Dalším z typů konfliktů je již zmíněný rozdíl mezi chápáním role individuem a jak roli chápe okolí. Týká se to tedy jedné role a dochází k rozporu mezi chápáním role jedincem, který ji hraje a jeho okolím. Posledním z konfliktů je tzv. „role strain“ či „role pressure“. Tento typ konfliktu významně rozpracoval R. K. Merton⁴. Toto se děje například, když jedinec, který hraje danou roli, nesouhlasí s očekáváními ostatních, které mají od dané role a tím pádem i od něho. Dále se tento konflikt objevuje v případě, že jedinec přijme danou roli, ale ta je mimo jeho schopnosti, či zkrátka za jeho kapacitou.

1.1.5 Kultura – kulturní identita

Jak již bylo zmíněno výše, identita je pluralitní povahy a je multidimenzionální. Jednou z těchto „dimenzí“ je i kulturní identita, která nás spolu s regionální identitou budou zajímat nejvíce.

Na začátek je vždy dobré definovat, co kultura je. Ovšem, jak uvádí T. H. Eriksen:⁵ „i v profesionálním prostředí můžeme najít více než sto definic ‚kultury‘.“ [Eriksen 2007: 20] Abychom dostali aspoň nějaký elementární rámec a představu, použijeme citaci opět od Eriksena. Pravda je, že definice kultury se moc neliší ve svých rysech od definice identity, jelikož tyto dvě proměnné jdou často ruka v ruce. „Jeden z nejobvyklejších významů slova kultura je chápán jako synonymum sdíleného pohledu na život a obraz světa členů určité skupiny, který je odlišuje od členů jiných skupin.“ [Eriksen 2007: 17-18]

Tak jako identita ve svém obecném pojetí je proměnlivá, i kultura je proměnlivá. Samozřejmě ve svém „vnitru“ si kultura zachovává stejné jádro. A logicky je poté i kulturní identita proměnlivá, ale své jádro se snaží udržovat stejné.

Je to tedy určitá „příslušnost“ ke skupině, je to část vnímání sebe sama a je spojena především s národností, etnicitou, náboženstvím a obývaným místem. Jednak kulturní identita je záležitostí jedince, ale zároveň i identické skupiny, která má stejnou kulturní identitu. V dnešní době se již moc nesesetkáme s koherentním obrázkem jedince, který by byl jen „příslušníkem“ jedné jediné kultury (kulturních identifikátory se týkají pouze jedné

⁴ R. K. Merton rozpracoval také téma referenčních skupin a tzv. „role model“. Dle něho se někteří lidé (především mladí) porovnávají s lidmi z referenčních skupin, kteří zastávají právě role, které chtějí zastávat. Také přispěl k rozvinutí tématu „sebenaplnujícího proroctví“.

⁵ T. H. Eriksen je norským antropologem a momentálně je profesorem sociální antropologie na Univerzitě Oslo.

kultury), ale spíše budeme potkávat jedince, kteří jsou souborem jednotlivých kulturních identifikátorů především vlivem globalizace, která dělá dojem „globální vesnice“ a „zmenšuje hranice“. Kulturní identifikátory mohou být produktem jednotlivých podmínek či okolností, mezi něž můžeme řadit například: lokace, pohlaví, rasa, daná historie, jazyk, národ, sexuální orientace, náboženství a třeba i jídlo. Podobně jako u sociálních rolí, může i zde docházet k rozporům či konfliktům mezi jednotlivými proměnnými. Na druhou stranu ale mohou být reakce i kladné a kreativní.

Například kulturní teoretik Stuart Hall uvádí: „In the modern world, the national cultures into which we are born are one of the principal sources of cultural identity.“ [Hall 1992: 291] Dále uvádí, že národní identity nejsou něco, s čím se rodíme, ale jsme formováni a transformováni uvnitř v nich ve vztahu k reprezentaci. „We only know what it is to be ‚English‘ because of the way ‚Englishness‘ has come to be represented, as a set of meanings, by English national culture.“ [Hall 1992: 292] Národ nemusí být tedy jen politickou entitou, ale něco, co produkuje významy – systém kulturní reprezentace. Národní kultura nám tedy poskytuje základní rámec naší kulturní identity, která se pak může různě proměňovat a modifikovat vlivem vnějších, ale i třeba vnitřních faktorů.

Jedním z procesů, které patří ke kulturní identitě, je i enkulturace. Je to proces, kdy si jedinec osvojuje danou kulturu. „Podle Herskovitse je do pojmu enkulturace možné zahrnout všechny projevy naučeného chování, získávání znalostí a dovedností, díky nimž člověk nabývá kompetence v kultuře své společnosti.“ [Sociologický ústav AV ČR: 2017] Je to dynamický adaptační proces, který je jednak selektivní ale i komplexní. Selektivní z toho důvodu, že jedinec nebude schopen poznat „celou“ kulturu, ale jen určité její oblasti a dimenze. To, jak jedinec pozná kulturu a z jaké „strany“, záleží na jeho statusu a pozici v sociální struktuře obyvatelstva. Osvojování kultury se lehce překrývá se socializací. V dětském věku je principiální v procesu enkulturace či socializace primární skupina, s rostoucím věkem poté klesá jejich vliv. Tento proces je jednak nevědomý, ale zároveň vědomý.

S kulturou souvisí i strategie studií kultur. Mezi ně můžeme zařadit kulturní materialismus, který klade důraz na vztah mezi kulturou a materiálních podmínek života. Konkrétněji poté: „Harris⁶ považuje jednotlivé kultury za adaptační systémy, jejichž

⁶ Marvin Harris byl americký antropolog, který poprvé uvedl pojem kulturní materialismus v roce 1968 v knize „The Rise of Anthropological Theory“.

strukturu, funkci a vývoj je možné vysvětlit na základě jejich vztahu k okolnímu prostředí.“ [Sociologický ústav AV ČR: 2017] Na k. materialismus navazuje podobný směr, a to kulturní ekologie, která „studuje vznik, vývoj a fungování sociokulturních systémů ve vztahu k přírodnímu prostředí.“ [Sociologický ústav AV ČR: 2017]

Zajímavým prvkem a faktorem kultury a kulturní identity je fakt samotného existování internetu. V dnešní době se můžeme setkat s tím, že například lidé vstupující do pro ně nové kultury se často učí a hledají kulturní identifikátory, ale nejen je, na internetu. Dalším faktorem je televize, kde se taktéž učí nové kultury a jejím prvkům. Internet je ale především doménou dospívajících. Zatímco v dřívějších dobách, kdy internet neexistoval, procházeli mladí lidé „ujišťovacím procesem“ pod zraky a taktovkou vrstevníků, a především pod zraky rodičů. V dnešní době tuto úlohu často zaujímá právě internet, ale i televize.

Kultura je tedy plastická a mnohovýznamová. Je to negenetický „program“ činností jednotlivce, ale poté především skupin. Tento program je sociokulturně samoregulující a patří k němu kulturní stereotypy. Společenská činnost ho zároveň udržuje ale i přetváří a kultura je poté předávána prostřednictvím kulturního dědictví. Identifikace s kulturou může být jak menšího měřítka, tak i většího. Někdo je například ztotožněn nejvíce s národní identitou, jiní lidé zase mohou pociťovat větší příslušnost a ztotožnění s menšími kulturami (fotbalisti, hokejisti, skateboardisti atp.).

„Kultura vystupuje v podobě: a) výtvorů lidské práce (artefaktů), b) sociokulturních regulativů (norem, hodnot, kulturních vzorů), c) idejí (kognitivních systémů), d) institucí organizujících lidské chování.“ [Sociologický ústav AV ČR: 2017]

Jak již bylo zmíněno, dle Stuarda Halla je národní identita jedním z nejhlavnějších složek, díky které můžeme konstruovat kulturní identitu. Dle něho je tedy národní identita nezbytnou součástí identity kulturní. „Thereafter, the chapter will explore that aspect of modern cultural identity which is formed through one's membership of a national culture.“ [Hall 1992: 280]

1.1.6 Regionální identita

Identita je pluralitní povahy a je multidimenzionální. Tak jako je kulturní identita jednou z těchto dimenzí, je jí i identita regionální.

Regionální identita by se úplně jednoduše dala definovat jako ztotožnění se s daným místem. Širší definici poté nabízí F. Zich: „jak toto místo lidé chápou, jak se s ním ztotožňují, jak (až kam) ho vymezují (ohraničují) od okolí, pojmenovávají, jak potom tento prostor využívají, jak se stává součástí jejich vnitřního světa, jak jej organizují, mění, zlepšují apod.“ [Zich 49: 2007]

Regionální identita tedy může mít podobu vztahu jednak k menšímu území (město, městská část, vesnice apod.), ale i k větším územním celkům (stát, kontinent, část kontinentu apod.). Ztotožnění se s menšími územními celky je zřejmě frekventovanější, ale setkáme se i s identifikací s větším územním celkem. Příkladem můžou být rozhovory J. Laštovkové, kdy na otázku „Co byste označil za svůj domov?“, respondent odpovídá „Střední Evropu. Nikdy neříkám Čechy, ale střední Evropu.“ [Laštovková 90: 2007] Ztotožnění s regionem může být tedy velice variabilní a nemusí se týkat jen čistě institucionálně stanovených území. Lidé totiž mohou být identifikováni i s rozsáhlejšími regiony, které nejsou správně vymezené, příkladem může být Český ráj, oblast Hané, Valašsko či Slovácko.

Regionální identita ale není jen pouhopouhým vztahem k inertnímu území, krajině, přírodě apod. Regionální identita by se totiž dala taktéž rozdělit do dvou rovin či dimenzí. Jedna rovina je tedy čistě vztah k fyzickému území, prostředí, tedy vztah k dané krajině. Druhá rovina je vztah k prostředí sociálnímu či sociálnímu prostoru. Regionální identita je totiž často vystavěna na kombinaci těchto dvou rovin. Můžeme se ztotožnit s daným místem kvůli tomu, že se nám například líbí rozšířené lesní stezky v tom daném místě, ale i třeba tím, že v místě, se kterým se identifikujeme, potkáváme každodenně lidi, kteří nám jsou sympatičtí a se kterými třeba dochází i k interakci. Samozřejmě se ztotožnění jedinců může lišit, někomu třeba časté interakce s lidmi v daném místě nevyhovují a tím je ztotožněný především s krajinou a přírodou. Někdo to může mít zase naopak, že krajina a okolí je nehostinné a „studené“, ale právě zmíněné interakce a vzájemné vztahy posilují identifikaci a „zahřejí“ daný prostor. Jak uvádí i O. Roubal: „Nejedná se tudíž pouze o postojovou záležitost bezprostředního hodnocení líbí – nelíbí (prostoru pozn. autora), ale uvažujeme i o prostoru „sociálních obsahů“ mezilidských vztahů, zážitků a vzpomínek.“ [Roubal 2002]

Důležitým aspektem regionální identity je tedy prostor. Ten má zajímavou vlastnost, a to je jeho vlastnost minulosti, přítomnosti a i budoucnosti. Prostor je totiž jednak utvářen lidmi, čímž je přítomný a zároveň determinuje budoucnost daného prostoru. Zároveň je

ale ovlivňován činy z minulosti. Příkladem může být třeba znehodnocení půdy. Lidé tuto půdu využili do maxima (pokud bychom se pohybovali v mantinelech udržitelnosti životního prostředí), čímž ale znehodnotili půdu, a toto území, prostor je poté odsouzeno například jen ke skládce atp.

Ztotožňování se s daným prostorem, územím je tedy často každodenní záležitostí, ale objevují se i případy, kdy jedinci jsou ztotožněni s lokalitou, ve které ani nebydlí. Často je to záležitostí míst, prostor, ve kterých jedinci vyrůstali. Jelikož dětství, vyrůstání a dospívání jsou velice turbulentními obdobími, na které nám zůstává mnoho vzpomínek a je často vnímáno především pozitivně. Zvláštním či speciálním typem identifikace s regionem nebo regionální identity je poté domov.

Identifikace může být jednak uvědomělá, kdy se například aktivitami zlepšující životní prostředí účastníme na zušlechtění daného prostoru. Zároveň ale může být v některých ohledech i nevědomá, příkladem může být ne přímo vědomá ochrana prostředí, se kterým jsme ztotožněni. Jedním z projevů regionální identity je i ochrana například životního prostředí, protože málokdo by byl šťastný, kdyby za barákem proměnili les, kam dlouhodobě chodí třeba relaxovat, do podoby neakceptovatelné. Jak uvádí P. Chromý a spol.: „Regionální identitu lze v tomto smyslu považovat za jednu z hybných sil územního rozvoje.“ [Chromý 2014: 261]

Pokud bychom se podívali na způsob výzkumu regionální či územní identity, lze k němu přistupovat dvěma způsoby. Jednak bychom mohli hledat „odlišnosti“, díky kterým se regionu či území odlišuje od zbytku. „U územních identit, podobně jako u identit sociálně podmíněných, je tedy klíčová jejich ‚odlišnost‘ (jinakost), a to ve smyslu vnitřní shodnosti prvků, resp. vědomého zdůrazňování jejich zvláštnosti a výjimečnosti.“ [Chromý 2014: 263] Druhým způsobem je poté hledání shodnosti vnitřních prvků, či podobnosti.

Od 80. let 20. století poté dochází k diskusím (podobně jako u modernity/post-modernity) o nové konceptualizaci regionu, s níž souvisí i regionální identita. V českém prostředí poté od 90. let. Změna v chápání a podstatou nového pojetí regionu je, že je to sociální konstrukt. „Region je tedy de facto prostorovým ohraničením určitých sociálních vztahů.“ [Chromý 2014: 263] Tak jako kultura i region se v čase proměňuje. Je dynamický a může docházet jednak k zániku, ale i ke vzniku.

V kontextu diskusí o novém pojetí regionu a společenských trendech píše podobně i F. Zich. Dle něho je důležité zkoumat závislost či identifikaci jedince na dané území, region

v souvislosti vývojových trendů soudobé společnosti. Popisuje právě zmíněné „trendy“ moderního či postmoderního myšlení. „Pro tuto společnost je typická změna včetně opouštění tradic, uvolňování vazby na lokalitu a místní komunity. Typická je prostorová mobilita nejen za prací, ale i za zábavou, a spolu s tím nastává změna hodnot a také změna ve způsobu života, který je stále méně vázaný na nějaké místo.“ [Zich 2007: 51] To znamená, že tito lidé poté nikam jakoby nepatří, jelikož oceňována je flexibilita, a ne přílišná vázanost na území. Ale i přes tyto trendy empirický pohled na skutečnost ukazuje, „že většina lidí a svým způsobem všichni ‚někam patří‘, s ‚něčím se ztotožňují‘. Zůstává v jisté podobě zachována i sociální identifikační pozice ‚my‘, ‚oni‘ a spolu s tím i hranice jak sociální, tak její geografická kontura.“ [Zich 2007: 51]

Dalším projevem regionální identity je takzvaný *genius loci*. Počátek tohoto spojení můžeme najít ve starověkém římském náboženství, kde se toto spojení používalo především jako duch, který chrání dané místo. Antický člověk totiž chtěl mít dobrý vztah s duchem daného místa, z čehož poté vycházela ochrana místa daným duchem. V dnešní západní populaci se spojení *genius loci* používá především jako „duch místa“. Vychází z umělého tvoření lidské populace ve spojení s přírodou, čímž poté vzniká kulturní krajina, jelikož se do ní otiskují významy, symboly apod. dané sociální skupiny. „Je obtížně popsitelný, ale je stabilním znakem identity dané lokality, který se zachovává v různých historických situacích, přechází z jedné do druhé, ožívován novými existenciálními významy.“ [Sociologický ústav AV ČR: 2017] Často je i spojován s domovem, jelikož „opravdový“ domov (myšleno nevnučený, nenučený, ale konstituován především vlastním zájmem a určitou svobodou) má často i „kouzelný“ či speciální nádech pro daného jedince, čímž se vytváří specifický duch místa. Pokud je poté *genius loci* vnímán širší populací, či zkrátka dvěma a více lidmi, mluvíme o sociálním *geniu loci*.

Existuje i *genius regionis*, který se už ale týká, dle názvu, regionu, tedy rozsáhlejšího území. Může tedy do sebe zahrnovat několik sociálních *geniů loci*. Pro příklad můžeme uvést oblast Hané, Valašsko, Slovácko.

1.2 Domov

Tak jako identita není neznámá víceméně každému člověku na této planetě, podobně je tomu u „problematiky“ domova. Téměř každý člověk se po dlouhé cestě někam, po práci těšil domů, na svůj klid, zkrátka na „to svoje“, jemu vlastní, kde může být sám sebou bez

dalších konfrontací či otázek. Kde člověk ví, kde co má svoje místo, kde není potřeba dalších zamýšlení, není potřeba obhajovat sám sebe apod. Nebo se zamýšlel v otázce, kam člověk patří a kde je jeho domov. Domov je tedy víceméně každodenní záležitostí, ať už vědomou či nevědomou.

Jak již bylo uvedeno, domov je zvláštním typem regionální identity, proto tato kapitola nebude dost pravděpodobně vypracována tak do detailu, co se týče faktorů, které mohou domov ovlivňovat či modifikovat, jelikož to již bylo vypracováno v kontextu identity, která do sebe víceméně zahrnuje i právě tematiku domova. Proto se budu často odkazovat na dřívější věty či odstavce, jelikož domov a identita jdou z velké části ruka v ruce.

Pro úvodní definici sáhneme opět do „*Velkého sociologického slovníku*“, která nás trochu uvede do tématu domova a lehce nám ukáže, co to vlastně vůbec domov je v jeho nejjednodušší rovině. „Více méně ucelený obraz okruhu blízkých, známých lidí svázaných s hmotným prostředím, ve kterém člověk delší dobu pobýval (s bytem, domem, krajinou), naplněný pocitem sounáležitosti, zázemí, bezpečí.“ [Linhart, Vodáková, Petrusek 1996: 219] Jak již bylo zmíněno, domov je „zvláštním“ typem regionální identity. Lze tedy i zde použít analogii rozdělení regionální identity. Jednou rovinou, která tvoří domov je určité fyzické, fyzický prostor. Druhou rovinou je prostor sociální. Je to hierarchie, povinnosti, práva související s jedinci sdílející stejný domov. Jsou to také především významní druzí. I přes nemateriální původ je tedy často „potřeba“ prostorového umístění, tedy nějaké materiální ukotvení. Mállokdo si představí domov čistě jen jako stavbu, většina si představí domov jako souhrn dvou rovin, které jsem zmínil výše, tedy materiální podstatu a do toho určité pocity, vůně, schéma fungování a bydlení, symboly, postavy, zvyky atd. V podobném duchu píše i Csaba Szaló: „domov je symbolickým objektem, který souběžně zastupuje jak (a) místa pobytu, jako jsou například pokoje, zahrady, města, tak (b) symbolické atributy místního způsobu života, jimiž jsou přátelé, rodiče, hudba, jídlo, jazyky a zvyky.“ [Szaló 2006: 148] Domov se tedy nedá redukovat pouze na fyzickou stavbu, fyzický prostor. V českém jazyce bychom mohli mluvit o domu, jako stavbě a domovu, jako něčem symbolickém. „V euroamerické, „západní“ civilizaci je obvykle nutná také dimenze vztahu mezi sociálním a přírodním; tedy domov jako kombinace teritoria a komunity.“ [Laštovková 2007: 88]

S postupným věkem a mobilitou poté často přicházejí další domovy. Často se tedy děje, že „identita domova“, kterou jsme si vytvořili v prvotním domově, se často s námi nese uvnitř a modifikuje ten současný. Domov i identita jsou poté „kompromisem“ mezi

ideálem v mysli jedince a dostupnými prostředky. Pro příklad v kontextu domova, mnoho lidí by chtěla dům s výhledem ať už na moře či hory, ale ne všichni na to mají prostředky. Nebo pokud fyzický prostor obývá pár, je potřeba často také slevit a udělat kompromis mezi odlišnými potřebami a nároky. Podobná situace je i u identity. Mnoho lidí by chtělo být například miliardářem, ale málokdo na toto dosáhne. Či by chtěli být profesionálním fotbalistou, ale nejsou pro to předpoklady.

Domov je také vnímán především pozitivně, anebo neutrálně. Často se stává, že ačkoliv byl domov stresujícím faktorem a nebyl pojímán úplně pozitivně, lidé často vytěšňují negativní vzpomínky a mluví o něm především v pozitivním slova smyslu. Stává se tedy, že na povrch vystupuje selektivní paměť, která je jednak nebezpečná ve smyslu, že lidé nevnímají realitu a svět ve svojí pravé podobě⁷, proto jim mohou utíkat závrtné momenty, jelikož je vytěšňují, protože je vnímat nechtějí. Ale je i potřebná, jelikož jsme poté schopni filtrovat informace a nějakým způsobem fungovat ve světě.

1.2.1 Lebenswelt

S domovem lehce souvisí i pojem „Lebenswelt“⁸, který v sobě ukrývá i právě samotný domov. Ten ovšem vesměs ve slovnících nenajdeme, jelikož je to spojení dvou slůvek a tj. z německého leben jako žít a Welt jako svět. V českém překladu bychom mohli mluvit o životním světě, svět života, přirozený svět či žitý svět. Tento termín se používá jako jeden ze základních pojmů ve fenomenologii (viz E. Husserl). Lebenswelt se týká především každodennosti. Je to souhrn každodenních zkušeností, interakcí apod. Úzce souvisí s každodenností, která by se dala definovat jako „úhrn všedních, pravidelně se opakujících, a proto předvídatelných lidských činností, které jsou základem soc. reprodukce individua, malé skupiny a takto zprostředkovaně celé společnosti, činností, které se řídí známými, většinou však nepsanými normami a pravidly, jsou specificky časově a prostorově uspořádány a jejich vykonávání předpokládá určitý objem vědění

⁷ Je již dokázáno, že asi nikdo ze všech lidí na světě nevnímá svět ve svojí „čistotě“, ale již s nějakým postojem. Slovní spojení „pravé podobě“ je zde tedy myšleno v rámci mantinelů, které naše vědomí umožňuje, nikoliv ve své totálně pravé, čisté podobě.

⁸ Pojem „Lebenswelt“ poprvé použil matematik a filozof Edmund Husserl. Dle něho je lidské vědomí intencionální, tzn. že nikdy nepřistupuje (lidské vědomí) k daným fenoménům čistě, ale již s určitými postoji, přesvědčeními apod. Neexistuje tedy ani čistý subjekt ani objekt, jelikož jsou spojeny aktem vědomí, které je tedy již podmíněné a není „čisté“. Myšlenku „Lebensweltu“ poté dále rozpracovali jeho žáci Jan Patočka či Alfred Schütz. Dále poté například Jürgen Habermas (nikoliv jako žák E. Husserla).

fixovaný v tzv. běžném vědomí a vyjadřovaný běžným jazykem.“ [Sociologický ústav AV ČR: 2017]

1.2.2 Potřeba velikosti domova a percepce velikosti domova

Co se týče potřeby velikosti, ať už velikosti prostoru fyzického, který fyzicky ohraničuje náš domov, ale i velikost symbolického či sociálního prostoru, jsou individuální. Někomu, aby se cítil jako doma, stačí malý byt. Někdo zase potřebuje například větší fyzický prostor, aby se mohl více pohybovat. To samé je i u prostoru sociálního či symbolického. Některým lidem stačí mít velice úzký kruh přátel, významných druhých apod. Někteří lidé zase potřebují k pocitu domova širší kruh lidí okolo sebe, ať již to jsou přátelé, významní druzí, příbuzní apod. Není ale vždy pravidlem, že obě „složky“ domova musí být simultánně malé, či velké. Může to být i kombinace „malého a velkého“. Někteří lidé tedy nemají potřebu stimulovat téma domova, aby se cítili v bezpečí domova, někteří zase tu stimulaci potřebují silnější. Tak i tak je to naprosto v pořádku.

Pojetí velikosti domova či percepce velikosti domova, stejně jako u regionální identity, se může lišit v myslích jednotlivců. Pro někoho může být domov pouze jeho byt a lidé například ze stejného vchodu panelového domu. Pro někoho může být domov širší a může například celé město vnímat jako svůj domov. Pro některé lidi může být zase domov celá planeta. Velikost domova je tedy individuální, ale ve většině se setkáme spíše s menšími měřítky domova, tzn. městská část jako domov, město jako domov apod.

1.2.3 Domov, čas a prostor

Stejně jako identita se i domov ustavuje v čase a prostoru. Domov není něco, co se stane a „je to“. Není to stav, spíše jako proces. J. Laštovková ale uvádí: „Být někde doma je pro přichozí proces ‚stávání se‘, pro rodáky je to stav.“ [Laštovková 2007: 92] Nemíříme ke konstituci domova a poté se jakoby už cesta k domovu neděje. „Zároveň je zřejmé, že domov se nemůže jen tak objevit, ale že se ustavuje postupně a vyvstává z průběžného setkávání s místem, obývání místa v průběhu času, přisvojování si a upravování fyzických vlastností místa, průběžného promítání představ a významů do místa a jeho zapojení do minulosti a paměti.“ [Gibas 2017: 246] Pojetí domova se tedy může během života měnit, vliv mohou mít životní příhody, ekonomická situace, sociální prostředí apod., a to nejen

při „měnění“, ale i při konstrukci pojetí domova. Neděje se ale často, že by člověk byl schopný vymazat domov předchozí a nahradit jej novým. Jak píše Gibas: „Ač v čase se ustavující a vyvíjející, s ohledem na vlastní řádovost je pak domov podle Dovey do značné míry konzervativní a relativně rezistentní vůči změně.“ [Gibas 2017: 248]

Domov není jen ale záležitostí přítomnosti. Naše domovy jsou často ovlivněny také minulostí, tedy našimi předky. Ať už je to fyzická stránka (např. rozmístění nábytku, barvy na zdech, předměty z dob předků apod.), tak i stránka sociální či symbolická (např. jak se přistupuje k obědu, jak se chováme při návštěvě apod.).

Domov je také z velké části vnímán především nostalgicky, to znamená především v minulosti. Většina obyvatelstva se určitě jednou rozpomněla, jak byl domov v dětských dobách bez starostí a plný dobrodružství. Nebo vnímalo domov jako místo návratu. Jak již bylo ale zmíněno, pro příchozí obyvatelstvo je domov procesem „stávání se“, tudíž domov nelze zredukovat pouze do dimenze minulosti. „V obecném povědomí každodennosti, v politickém diskurzu a v neposlední řadě také na poli vědeckého zkoumání je domov pojímán v dimenzi minulosti: pojetí domova jako místa návratu je upřednostňováno před pojetím domova jako cíle projektu.“ [Szaló 2006: 148] Csaba Szaló se této „problematice“ věnuje ve stati „*Domov a jiná místa/ne-místa formování kulturních identit*“ (2006), kde pracuje s prací Alfreda Schütze „*Der Heimkehrer*“ (2004). A. Schütz zde ukazuje dva typy zkušenosti integrace do místní společnosti. Zkušenosti přistěhovalců a navrátilců. Přistěhovalci se snaží integrovat do společnosti a místa, kde nikdy nebyli, proto je u nich zřejmé vnímání nového a starého světa, a uvědomují si neznalost a nástrahy cizího prostředí. „Přistěhovalci orientují své jednání na projekt budování nové existence. Horizontem jejich zkušeností se tak stává budoucnost.“ [Szaló 2006: 147] Zatímco na straně navrátilců je situace poněkud odlišná. Navrátilci se vrací do společnosti a místa, kde již jednou byli a pohybovali se, proto pro ně není toto prostředí tak neznámé a tím i nebezpečné, protože toto prostředí znají a patří tam. „Navrátilci proto své jednání obvykle orientují na vzpomínky. Horizontem interpretace jejich současných zkušeností je jejich vlastní minulost.“ [Szaló 2006: 147] Oba typy zkušeností poté Szaló jednotlivě pojmenovává. Zkušenost přistěhovalců je dle něj možno pojmenovat jako „utopické pojetí domova“, zatímco zkušenost navrátilců je možno nazvat jako „mýtické pojetí domova“. Jak ale poté poznamenává, není nutné, aby se vždy jeden typ vázal přímo k přistěhovalcům či navrátilcům. Povětšinou se děje to, že například přistěhovalci sdílejí jak mýtické pojetí domova, tak i utopické pojetí ve smyslu nového a starého domova,

protože stále mají v myslích svůj původní domov a zároveň budování nového. Stejně to může být i u navrátilců, jelikož ti také nemusí vnímat návrat domů jako příchod a je hotovo, ale mohou například mít vizi modernizování domova, čímž se jejich aktivita a myšlení posouvá směrem k budoucnosti. „Místo důvěry a intimity tedy nemůžeme zredukovat na místo návratu.“ [Szaló 2006: 148-149]

1.2.4 Nejistota, stimulace, identita

Jan Keller ve svojí knize „*Posvěcení bezdomovců*“ (2013) zase pracuje se třemi pojmy v kontextu domova a bezdomovectví, které jsou mezi nejvíce zmiňovanými tématy v posledních čtyř téměř desetiletí (v knize pouze tři desetiletí). Těmi tématy jsou, z názvu kapitoly soudě, nejistota, stimulace a identita. Keller poté zmiňuje knihu Roberta Ardreyho „*Teritoriální imperativ*“ (1966) a s tím se zamýšlí, co spojuje tak různorodá témata. Odpověď, i s pomocí zmíněné knihy, „nachází“ v tématice domova, v návaznosti na knihu Ardreyho poté teritorium, jelikož zmíněná kniha (R. Ardreyho) sleduje podobnosti v chování nejrůznějších živočichů. Ardrey usuzuje, že „člověk má z hlediska území podobné chování jako celá řada jiných druhů. Obývané teritorium, tedy domov v nejširším slova smyslu, umožňuje jak zvířatům, tak také člověku uspokojovat trojici důležitých potřeb.“ [Keller 2013: 14-15] A to jsou právě zmiňované nejistota, stimulace a identita.

Na první místě domov poskytuje bezpečí, čímž se redukuje zmíněná nejistota. „I ten nejtoulavější člověk potřebuje mít důvěrně známé místo, v němž se cítí jistě, přirozeně a útulně.“ [Keller 2013: 15] Zmiňuje poté bezdomovce jako opak mít domov, jelikož pro ně nemít místo návratu domů znamená zmíněnou všudypřítomnou nejistotu a pocit ohrožení. Další aspekt, který domov dokáže „zaštítit“ je stimulace. Je to tím, že si máme podněty z vnějšku domova kam odnést a kde je můžeme v klidu rozebrat, zpracovat apod. Zatímco, opět v kontextu bezdomovectví, bezdomovci si je nemají kam odnést, a tudíž je míjejí a podněty nemají kde „narazit“. Proto je bezdomovectví také ubíjející nuda. „Podněty stékají po mysli bezdomovců tím nevšimavěji, čím méně mají podobu uspokojení těch nejzákladnějších potřeb.“ [Keller 2013: 15] Domov souvisí úzce s identitou. Je to tím, že domov je často něčím trvalejším, jak časově, tak i prostorově než jednotlivý obyvatel. „Ten, kdo se v určitém místě cítí doma, má možnost identifikovat se s něčím, co ho spojuje s lidmi, kteří zde byli před ním.“ [Keller 2013: 15] Nejen ale kteří zde byli, ale i kteří zde

budou po něm. Bezdomovec ovšem takovýto „luxus“ nemá. Anonymita je jako moře, které ho neustále obklopuje a pohlcuje.

Nejistota, nuda a problém se týkají nás všech, ale bezdomovcům je to „předestíráno“ a vlepeno do obličeje víceméně permanentně tím, že nemají bezpečí a kam „utéct“, proto nemají kam si odnést svoje problémy a rovněž nemá tolik příležitostí ztotožnění se. Alkohol a drogy poté pomáhají oddálit tuto realitu alespoň na zítřek.

Ardrey ovšem upozorňuje, že existuje další téma, které dokáže zmíněné pojmy zaštitit a je to aktivita násilí, agrese a válka. Válka totiž dokáže zvednout a zocelit identitu obyvatel, také dokáže vzrušujícími způsoby stimulovat a paradoxně dokáže posílit i pocit bezpečí. Kapitulu poté Jan Keller uzavírá úvahou, čím je způsobena nechuť věnovat se fenoménu domova. Může to být i tím, že domov je „obalený takovou mírou citů, sentimentality, ba nostalgie, že to analytické povahy mocně odrazuje.“ [Keller 2013: 16]

1.2.5 Referenční rámec

Další charakteristikou domova je jeho funkce, že si lidé rozumí, aniž by spolu dennodenně komunikovali. „Může tomu tak být proto, že život na stejném místě zaručuje podle těchto představ možnost disponovat sdílenou strukturou reference a relevance.“ [Szaló 2006: 150] Domov totiž spočívá ve sdílené každodennosti, protože jak bychom si mohli rozumět s někým doma, když nemáme kompromis v podobě domova a nerozumíme si. Pro konstrukci bližších vztahů není tedy potřeba časoprostorová přítomnost. Pobyt na stejném místě totiž přináší možnost sdílet věci kolem nás, sdílet určité praktiky, zvyky, cíle apod. Prostor domova tedy umožňuje především navázat tam, kde jsme minule skončili. Hlavním činitelem intimních vztahů je tedy možnost, kterou prostor domova umožňuje, tj. navázání vztahu tváří v tvář, tedy tam, kde jsme minule skončili. Je to i proto, protože domov je místo, kde se nemusíme znovu obhajovat, kde víme, kdo jsme a vědí to většinou i ostatní. Víme, kde je naše místo a kde je místo předmětů, jaké jsou praktiky vedení domova apod., tudíž je prostor pro „intimnější“ interakce. Kde jsme minule skončili může být před pár dny, před pár hodinami, měsíci, ale třeba i roky, poté záleží, jak je domov rezistentní vůči změně. Sdílení prostoru či místa také umožňuje sdílení kulturní identity.

1.2.6 Postmodernita a domov

Od 80. let 20. století dochází, jak již bylo zmíněno, k diskusím, zdali se nacházíme ještě v etapě modernity, jelikož se svět proměňuje rychleji vlivem silnější globalizace a modernizace. Marshall McLuhan píše dokonce o „globální vesnici“ (jak jsme již jeho termín v práci použili), kde mizí hranice vlivem informačních a komunikačních technologií (tento pojem zavedl ještě před příchodem mobilního telefonu, internetu, televize, e-mailu). [Duffková 2008: 7] S tím se objevují nové teorie a optiky, o které nepřišla jak identita, tak ani domov. „V současnosti jsou vztahy lidí k domovu a kultuře jiné a složitější než v minulosti, a to z toho důvodu, že stále více lidí žije své životy v podmínkách pohybu.“ [Szaló 2006: 146] O životech v pohybu se dokonce uvažuje jako o destruktivních silách ničících místní společenství a kulturní identity.

Spousty lidí si totiž v současnosti vyzkoušelo být uprchlíkem, navrátilcem, přistěhovalcem, přesídlencem apod. Jak již bylo zmíněno, o postmodernismu píše i Zygmunt Baumann. V kontextu domova jsou pro nás vhodné především jeho metafory „tuláka“ a „turisty“. Tulák tedy prchá před nepřízní osudu a hledá nová a nová lákadla či stimulační. Turista je poté spíše takový člověk, co se potuluje, ale má svůj domov a místo, kam se vrátit.

V podobném duchu píše i Csaba Szaló. Na jedné straně lze život v pohybu sledovat jako sociální a kulturní proměnu. Lze jej ale také sledovat jako specifické formy zkušenosti, „čili k intersubjektivně sdílenému prožívání pohybu mezi místy a k proměnám vznikajícím v důsledku onoho pohybu.“ [Szaló 2006: 151] Szaló zde klasifikuje různé podoby života v pohybu a pracuje zde s pojmy vyhnanství, přistěhovalectví, putování a potulování. První dva pojmy mají společný základ, a to je rovina usazenosti, kdy tyto dva pojmy jsou dočasnými událostmi, implikují určitý návrat/příchod někam a pohyb je vnímán jako anomálie. Rozdíl mezi nimi je v tom, že vyhnanství implikuje návrat, zatímco přistěhovalectví je, jak sám uvádí, projekt do budoucna. Poslední dva pojmy mají poté společný pohled na pohyb jako normální až možná esenciální prvek, nikoliv jako na anomálii. Putování je poté vnímáno v řádu mýtické⁹ interpretace proměn, nikoliv ale jako definitivního návratu, ale jako spíše „souběžnost příchodů a návratů na specifická, identitu

⁹ Viz kapitola „Domov, čas a prostor“. Mýtické pojetí domova by se ale dalo zkratkovitě nazvat jako návrat, tedy zkušenost navrátilců. Utopické pojetí domova je poté vnímáno jako projekt do budoucna, tedy zkušenost přistěhovačů.

formující místa.“ Potulování tedy také oslavuje pohyb, ale jako představu dobrodružství, a především poté jako „utopickou podobu prožívání jak samotného přemístění, tak proměn, aniž by tato otevřenost budoucnosti musela mít podobu projektu.“ [Szaló 2006: 152-153]

1.2.7 Kritika fenomenologického pojetí domova

Nad soudobými přístupy k domovu uvažuje ve své analytické stati Petr Gibas. „Koncem osmdesátých let 20. století dochází k odklonu od fenomenologického pojetí domova. Jedním z východisek tohoto odklonu je kritika pojetí místa a metafory kořenů.“ [Gibas 2017: 252] Je to tím, že pojetí domova jako místa a jeho vidění jako kořeny je velice zavádějící. Jak jsme si již u regionální identity objasnili a následně i u domova, domov je tvořen dvěma rovinami, viz kapitola „Regionální identita“ či „Domov, čas a prostor“.

Fenomenologické pojetí domova totiž popisuje domov jako stabilní a ohraničené místo, což implikuje hluboký vztah k místu, nenahraditelný střed významu a místa a do jisté míry neměnnost, tedy hlubokou zakořeněnost. Následně může docházet k idealizaci domova, jelikož člověk cítí například nostalgii. Tato představa vede k idealizaci a je velmi konzervativní. [Gibas 2017: 250-252] Jak dále uvádí Gibas, fenomenologické pojetí domova redukuje vznik a existování domova, jelikož domov, jak jsme si objasnili, není něco, co se stane a „je to“. Domov se mění podobou ale i obsahem a je tvořen také prostřednictvím sociálních vztahů a jejich efektů. Příkladem může být studie „*Naše ruiny jsou našim domovem*“ Ondřeje Hejnala [Hejnal 2014], kde se ukázalo, že pokud bezdomovec vnímá prostředí, v němž žije za domov, je to způsobeno především sociální stratifikací. Je ovšem důležité podotknout, že bezdomovci tvoří velice specifickou skupinu, především pak v otázce domova.

V podobném duchu píše i Csába Szaló. „Teoretické perspektivy, které se v současnosti objevily ve společenských vědách, a to především v antropologii, přinesly nový pohled na vztah lidí a míst a přispěly tím k reflexi procesu teritorializace a deteritorializace kulturní identity.“ [Szaló 2006: 146] Je to i tím, jak již bylo zmíněno, že stále více lidí žije svůj život v podmínkách pohybu. Dle něho je to i tím, že spousta lidí jsou nositeli deteritorializované podoby kulturní identity (ta je ustavena ve většině především na půdě domova), tzn., že spousta lidí „vynalézají domovy a vlastní kulturu nehledě na nepřítomnost vlastního územního základu této kultury.“ [Szaló 2006: 146] Principiální roli zde poté hrají vzpomínky a představy míst, na kterých už ale tyto lidé nejsou. My ale

i přes kritiku fenomenologického pojetí domova využijeme tento směr. Budeme ale vnímat a brát v potaz i symbolickou či sociální rovinu domova, také časovou ale i prostorovou proměnlivost, a nejen čistý vztah člověka k místu.

2. Cíle a výzkumné otázky

Jak již bylo v anotaci nastíněno, práce je zaměřena na problematiku konstrukce domova a územní identity obyvatel města Vrchlabí. Cílem je tedy zjistit, jak obyvatelé ve vybraných segmentech populace (o vybraném segmentu populace více v kapitole „Cílová populace a výzkumný vzorek“) vnímají prostředí, v němž bydlí a žijí, a jak a s čím se především ztotožňují. Také budeme sledovat, jak respondenti vnímají turistický ruch, zdali jim nevádí apod. Další dimenzí bude vnímání okolní přírody obyvateli a jak je pro ně důležitá. A v neposlední řadě budeme zjišťovat, zdali si respondenti spojují svůj budoucí život s Vrchlabím.

Budeme tedy sledovat, jaké jsou znaky (shody a odlišnosti) konstrukcí domova a územní identity respondentů a jak jsou spojené s jejich životními plány. V návaznosti na kapitulu „Současný stav poznání“ si poté ukážeme, zdali se v našem vzorku projeví zmíněné trendy, fenomény apod. Ukážeme si, zdali se v našem výzkumném vzorku objevily prvky kulturních vzorců Z. Baumana, jestli se u obyvatel objevují protekcionistické (ve smyslu ochrannářské) tendence v kontextu přírody a zdali se projevují postmoderní myšlenky, že více a více lidí nikam „jakoby“ nepatří. Dále budeme sledovat, jak respondenti konstruují svůj domov v rovině času, tedy jestli ho vnímají především jako něco minulého, či naopak budoucího, nebudeme zde ale používat mýtickou a utopickou metaforu domova Szaló, ale jen a pouze časové horizonty konstrukce domova. Budeme také sledovat, jestli se v rozhovorech s respondenty objeví prvky domova Jana Kellera a také, zdali se v identitách objevují internalizace rolí. Aktualizaci pro zpracování tématu představuje období protipandemických či protiepidemických opatření, které v empirickém šetření také zohledníme.

Hlavním sektorem zájmu jsou tedy výzkumné otázky. Dalším sektorem zájmu jsou již výše zmíněné trendy, fenomény apod., které jsou rozpracované v „Současném stavu poznání“, ale nejsou explicitně obsaženy ve výzkumných otázkách. V neposlední řadě je sektor, který se týká pohledu na instituce spravující dané území a přírodní bohatství.

2.1 Výzkumné otázky

Jak již tedy bylo nastíněno, v návaznosti na cíl jsou důležité výzkumné otázky, tím ovšem není snižována důležitost a významnost zbylých témat, které nejsou formulovány přímo ve výzkumných otázkách. Výzkumné otázky jsou následující, a pod každou otázkou je další upřesnění a rozpracování.

1. **Jak respondenti vnímají prostředí města, v němž bydlí a žijí?**

To znamená, jaké příležitosti jim nabízí, zda vnímají nějaká omezení, zdali jim vyhovuje prostředí, které obývají, jak jej porovnávají s jinými místy; spolu s tím, jak se jim a zda vůbec se jim změnil život v kontextu protipandemických opatření.

2. **S čím a jak se respondenti identifikují v rámci své územní identity?**

To znamená, jaké jsou signifikantní prvky jejich územní identity a jaký jim přiřkládají význam, jakým způsobem se ztotožňují s místem, ve kterém žijí, jaké mají postoje k žitému prostředí; jak vnímají sociální, kulturní a přírodní aspekty prostředí.

3. **Co respondenti považují za svůj domov? Jaké má charakteristiky?**

To znamená, v jakém obsahu, rozsahu a významu disponují konstrukcí domova, jakými funkcemi si jej spojují; spolu s tím, jak vnímali domov v kontextu protipandemických opatření; jaké mají představy o svém budoucím domovu a s jakými očekáváními, požadavky si jej spojují.

4. **Jak respondenti vnímají turistický ruch?**

To znamená, jak turistický ruch vnímají, jestli ho podporují, či naopak jim vadí, jaké plní funkce a zda je prospěšný v rozvoji regionu a také zda jim nevadí v kontextu domova.

5. **Jak respondenti vnímají okolní přírodu?**

To znamená, jakou hodnotu přiřkládají přírodnímu prostředí, jakou roli hraje příroda v jejich životech a v konstrukci domova či regionální identity.

6. **Zda si respondenti spojují svůj budoucí život s Vrchlabím?**

To znamená, v jakém místě, v jakém prostředí a z jakých důvodů chtějí žít, jakou roli přitom sehrává jejich pojetí domova a územní identity.

3. Zájmové území

Zájmovým územím je tedy město Vrchlabí, ale především lidé, kteří v něm bydlí a žijí. Město Vrchlabí se nachází v Královéhradeckém kraji, v okrese Trutnov. Je to 7. největší město, co se týče populace, v Královéhradeckém kraji se svými 12 289 obyvateli¹⁰ a z toho je 6 343 žen. Pokud se podíváme na výměru území v ha, není na žebříčku sídel v kraji již tak vysoko, ale i tak se řadí k nadprůměru v kraji se svými 2 764 ha. Průměrný věk nehledě na pohlaví je zde 44,1 let, což je 1,5 hodnoty nad celostátním průměrem. Se svojí nadmořskou výškou 477 m. n. m. se poté řadí mezi ty výše položené obce v Královéhradeckém kraji.

Vrchlabí se nachází na úpatí Krkonoš a je často nazýváno „Bránou do Krkonoš“, ovšem toto pojmenování lze použít i pro jiné obce „dotýkající se“ Krkonoš, jelikož způsobů, jak se dostat do Krkonoš je mnoho, hlavním faktorem při tomto pojmenování možná hraje fakt, že přes

Obrázek č. 2

*zdroj: mapy.cz,
složeno
z několika
obrázků, aby
byla mapa
vysokého
rozlišení, pro
přiblížení lze
použít CTRL +
kolečko na myši*

¹⁰ Ke dni 1. 1. 2021

Vrchlabí vede jediná cesta (autem) do Špindlerova Mlýnu, který je největším ski areálem v České republice a je velice známý.

Vrchlabí je rozděleno do tří částí, a to i co se týče katastrálního vymezení. Hlavní částí, Vrchlabí 1, je část Vrchlabí, považovaná za centrum města. Další částí je Hořejší Vrchlabí, tedy Vrchlabí 4, do něj patří i například Herlíkovice či Kněžice. Poslední částí je část Podhůří, tedy Vrchlabí 3, do nějž je zahrnuto i sídliště Liščí kopec. Oficiální název Podhůří sice existuje, ale v běžném styku se moc „neosvědčilo“ a mezi místními se stále používá spíše starší název Harta. Poslední dvě části, tedy Hořejší Vrchlabí a Podhůří bylo k Vrchlabí připojeno až v roce 1950 a je to vidět například i v geografické rovině. Vrchlabí kopíruje jednak linku Labe, čímž je dán jeho podlouhlý tvar, ale zároveň je v části Hořejší Vrchlabí zužován ze západu a východu.

Pokud studujeme demografický vývoj ve Vrchlabí, napoví nám tabulka níže. Od roku 2010, s výjimkou roku 2012, můžeme pozorovat úbytek obyvatelstva, a to především stěhováním. Přirozený přírůstek občas vykazuje znaky opravdového přírůstku, ale to jen ojediněle. Pokud bychom se podívali na data z posledních let a porovnali je například s daty ze sčítání lidu v století minulém, ukáže se, že v roce 1970 zde žilo 11 119 obyvatel a v roce 1991 dokonce 13 416.

Tabulka č. 1

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Přírůstek:	celkový	-249	-18	11	-74	-3	-83	-14	-8	-33	-121
	přirozený	30	-5	11	-4	8	-28	-7	21	-19	-49
	stěhováním	-279	-13		-70	-11	-55	-7	-29	-14	-72
Počet obyvatel		12 461	12 665	12 676	12 602	12 599	12 516	12 502	12 494	12 461	12 340

zdroj: Český statistický úřad

Co se týče vzdělání v městě Vrchlabí, k dispozici je sčítání lidu z roku 2011. To ukazuje, že v podhorském městě bylo v roce 2011 10 894 obyvatel starších 15 let, přičemž základní vzdělání včetně neukončeného mělo zhruba 17 %, střední s vyučením 36 %, střední s maturitou 27 % a vysokoškolské 9 % obyvatel.

Vrchlabí je také v čele SO ORP Vrchlabí (Správní obvod obce s rozšířenou působností). V tomto kontextu do sebe zahrnuje také například Špindlerův Mlýn, tím pádem i velkou část KRNAPu, či blízké Hostinné. Pro představu, jak je tento správní obvod zalesněn, rozloha celého správního obvodu je 29 346 ha, z toho jsou 15 758 ha lesní pozemky, tedy víceméně polovina.

Výše zmíněné údaje jsou zde použity proto, protože tato témata vyvstaly z rozhovorů a tudíž, aby čtenář, který Vrchlabí nezná, měl pojem, o jaké město se zajímáme a jak na tom město je z výše uvedených perspektiv.

4. Metodologie

Výzkum byl proveden za využití kvalitativní metody, a to především za využití polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovory probíhaly mezi 1. 6. 2021 a 10. 6. 2021.

Dále byly studovány některé dokumenty o daném městě, jako například vznik, připojení dalších částí, průmyslový vývoj či katastrální vymezení. Dále byl studován reliéf (geografický), jelikož povrch na daném místě je velice variabilní a determinující, což může mít za následek určité vnímání některých prvků reality a žitého prostoru (více v dalších kapitolách).

Také byly využity výzkumníkovy zkušenosti spojené s jeho životem v dané oblasti, znalosti daného města a okolí, znalosti krajinné sféry obecně a hor.

Rozhovory probíhaly polo-strukturovaně, tzn. že byl předpřipraven scénář rozhovoru. Bylo možno jednak respondenta nechat mluvit, pokud se rozmluvil o daném tématu, ale zároveň scénář umožňoval i ukotvení, to znamená, že se výzkumník neztratil a stále držel tematickou linii, nicméně byla plná otevřenost nechat respondenta mluvit.

Rovněž byly dodrženy etické náležitosti spojené se sociologickým šetřením. Respondenti byli nenuceně kontaktováni prostřednictvím aplikace Messenger, přičemž jim bylo nastíněno, čeho se šetření a práce týká, forma sběru a zpracování dat. Všichni respondenti se rozhovorů účastnili naprosto dobrovolně a souhlasili s nahráváním rozhovorů. Taktéž s jejich přepisem a zapracováním poznatků do práce. Rozhovory byly po přepsání anonymizovány. Anonymizace proběhla změnou reálných jmen na jména fiktivní a byl dbán zřetel i na údaje v rozhovorech. Informace, které mohly vézt k identifikaci respondentů, či jedinců zmíněných v rozhovorech byly anonymizovány.

5. Cílová populace a výzkumný vzorek

Cílovou populací byli tedy především lidé, kteří žijí a bydlí ve Vrchlabí. Dále bylo zvažováno, jaký segment populace zvolit, tzn. jakou věkovou kategorii. Byla zvolena věková kategorie 20–30 let, bezdětní. Důvodem bylo především spojení s otázkou, jak se tito mladí lidé identifikují s místem, zda vazba na místo, jejich regionální identifikace, konstrukce domova přispívají

k tomu, že ve Vrchlabí chtějí nadále žít, jaké si kladou před sebou životní cíle a jaké problémy řeší. Důležitá byla také dosažitelnost výzkumného vzorku.

Kategorie 20–30 let je navíc velice variabilní. V těchto letech se totiž například jedná o postupné osamostatňování, řešení otázek spojených s životními cíli, vlastních ekonomických aktivit, bydlení, navazování partnerských vztahů a uzavírání manželství. Následně třeba vznik vlastní rodiny, životní způsob spojený se svou vlastní identifikací a hodnotovými prioritami, pracovní kariérou apod. Bezdětní se zase zabývají s kým, kde, jak uspořádat vlastní život jinak než lidé s dětmi, kteří jsou v řešení problémů determinováni péčí o dítě nebo děti. A je pro ně otázkou, zda jim město skýtá prostředí, v němž se budou chtít „usadit“.

Po dalším uvažování, jak specifikovat výzkumný vzorek, byl zvolen záměrný výběr zahrnující ženy a muže. Bylo také uvažováno, zdali se zaměřit na rozdělení mezi rodáky a přistěhovalé, ale nakonec z toho bylo upuštěno. V posledních letech se populace města Vrchlabí snižuje především stěhováním, a bylo obtížné někoho najít, k tomu ještě ve stanovené věkové kategorii.

Ve výzkumné vzorku se po výběru objevili i jedinci, kteří přímo ve Vrchlabí nebydlí každodenně a třeba město jen navštěvují. Všichni ovšem mají společný původ ve městě, vyrůstání a dospívání v něm. Jeden z respondentů se v posledním půlroce odstěhoval do vzdálenosti 12 km (vzdušnou čarou), další bydlí v Praze, ale opakovaně navštěvuje Vrchlabí, a poslední z nich jezdí za prací do Brna, ale vrací se. Tito respondenti případné srovnání s oblastmi, které obývají častěji, a mohli vnést odlišné světlo do sledovaných poznatků. Zbytek výzkumného vzorku jsou lidé, kteří bydlí a žijí ve Vrchlabí, všichni tedy rodáci (i včetně těch, kteří ve Vrchlabí již přímo nebydlí).

Pro lepší přehlednost je představena tabulka číslo dvě s vybranými informacemi o respondentech. Celkový počet je 12 respondentů, z toho 6 mužů a 6 žen. Sloupec vyrůstal/nevyrůstal se týká toho, zdali respondenti vyrůstali a dospívali ve městě Vrchlabí, odlišnosti jsou zaznamenány pro případ hlavní aktivity a vzdělání. Poznámky za jménem (mimo Vr./ve Vr.) se týkají momentálního žití ve Vrchlabí.

Tabulka č. 2

Jméno respondenta	Věk	Hlavní aktivita	Vyrůstal/nevyrůstal	Vzdělání
Tomáš – mimo Vr.	24	Strojař	Vyrůstal	Vyšší odborné
Jaroslav – ve Vr.	24	Operátor výroby	Vyrůstal	SŠ s maturitou
Petr – ve Vr.	25	Student VŠ	Vyrůstal	SŠ s maturitou
Kamil – ve Vr.	24	Pracující/student elektrikář	Vyrůstal	SŠ s maturitou

Ondřej – ve Vr.	23	Operátor výroby	Vyrůstal	SŠ s výučním listem
Milan – ve Vr.	23	Pracující/student tesař	Vyrůstal	SŠ s maturitou
Klára – mimo Vr.	29	Knihovnice	Vyrůstala	Vysokoškolské magisterské
Vendula – ve Vr.	26	Zubní technička	Vyrůstala	Vyšší odborné
Lenka – ve Vr.	23	Studentka VŠ	Vyrůstala	SŠ s maturitou
Tereza – ve Vr.	27	Speciální pedagožka	Vyrůstala	Vysokoškolské magisterské
Barbora – ve Vr.	25	Učitelka ZŠ	Vyrůstala	Vysokoškolské magisterské
Monika – mimo Vr.	25	Úřednice	Vyrůstala	SŠ s maturitou

Zdroj: vlastní

6. Sběr a zpracování dat

Sběr dat tedy proběhl technikou polostrukturovaných rozhovorů, které proběhly od 1. 6. do 10. 6. 2021. Bylo dbáno na „pohodu“ respondenta, aby se cítil co nejvíce komfortně, především také z důvodu citlivých témat, o kterých se mělo hovořit v rozhovoru.

Respondenti byli nejdříve kontaktováni prostřednictvím aplikace Messenger, kde jim bylo sděleno, čeho se výzkum týká, jak se bude nakládat s daty, kde lze práci najít případně, délka rozhovoru a náročnost a další příslušné informace. Bylo naprosto respektováno, pokud jedinec odmítl, ovšem všichni oslovení lidé souhlasili, kromě jedné ženy, která měla nabitý program vlivem zkoušek. Výběr byl záměrný, a tím, že výzkumný vzorek byl stanoven 20–30 let bezdětní, což jsou vrstevníci, výběr respondentů nebyl nijak obtížný. Až při druhé polovině oslovování respondentů byla částečně použita metoda sněhové koule, a to především u žen, aby měly jistotu od svých známých, že výzkumník je důvěryhodný a výzkum rovněž.

Všechny rozhovory poté proběhly virtuálně, tzn. klasickým hovorem opět přes aplikaci Messenger (nikoliv videohovor). Bylo to z důvodu, aby respondenti měli „pohodu“ a byli v pro ně pohodlných pozicích¹¹, proto jak čas i datum provedení rozhovoru bylo čistě na respondentovi, jak se rozhodl. Rozhovory byly poté nahrávány skrz software OBS Studio¹².

Během rozhovorů bylo dbáno na to, aby se cítil respondent pohodlně a především, aby se cítil nesouzený. To znamená, že respondentům bylo sdělováno, že jakákoliv odpověď má váhu a je důležitá i přes třeba prvotní zdání, že na odpovědi nezáleží. Dále bylo samozřejmě dbáno na

¹¹ Protože jak sám uvádí Keller, což bylo zmíněno i na konci kapitoly 1.2.4. Nejistota, stimulace a identita, tematika domova je tak sentimentální téma a zaobalené city, čímž je pak často těžké formulovat dané pocity a vnímání reality.

¹² Software OBS Studio je volně dostupný software určený především pro streamování (online přenos) her, ale nejen pro ně. Lze ho ale použít i jako nástroj pro nahrávání a nabízí spousty dalších využití.

otevřenosti, tj. nechat respondenta mluvit, a také bylo využito scénáře, na co a jak respondent odpovídá. Dále bylo také dbáno na to, aby se výzkum nejevil superiorně, a ne příliš odborně v jejich očích, jelikož respondenti by poté konstruovali narativy, místo volných asociací.

Zpracování dat proběhlo především otevřeným kódováním, ale taktéž funkcí hledáním klíčových slov, které mohly být spojeny s určitými fenomény. Rovněž bylo pamatováno, jak a kdo zhruba odpověděl, což analýzu značně zjednodušovalo. Taktéž se některé otázky specializovaly přímo na zkoumaný fenomén, ovšem jinak témata prostupovala celým rozhovorem.

7. Analýza a výsledky

V této kapitole představíme odpovědi na výzkumné otázky, analyzujeme rozhovory a výpovědi respondentů (především v kontextu výzkumných otázek). Dále na „Současný stav poznání“ a poznatky vyhodnotíme v jeho perspektivě.

7.1 Odpovědi na výzkumné otázky

1. Jak respondenti vnímají prostředí města, v němž bydlí a žijí?

Jedním z témat pronikajícím do dalších otázek je vnímání prostředí daného města. Respondenti vnímají prostředí města především skrze fyzický charakter krajiny. Při otázce, co si respondent představí, když se řekne Vrchlabí, se objevují výpovědi týkající se především hor, Krkonoš, přírody, brány do Krkonoš či klidu. Dále se objevily odpovědi týkající se domova, tedy že Vrchlabí vnímají především jako domov či „*lidé, které znám, se kterými se bavím*“. Také se objevila perspektiva dobře strategického místa.

I. Nízká anonymita

Jedním z ústředních témat, u kterých se objevila shoda, ale i rozdíl, byla nízká anonymita města, a to tedy jak z pozitivního hlediska, tak i negativního. Pokud se podíváme na negativní stránku, tak respondent Tomáš uvádí:

„...no prostě malý město, všichni všechno vědí, všichni všechno řeší a většinou řeší nesmysly že jo, takže to se mi asi nelíbí, jinak to město jako takový je prostě hezký.“

(Tomáš, 24 let, strojař)

Ten samý respondent poté dále poznamenává:

„Spíš mě jde o to, že prostě ty lidi někde něco slyšeli a udělají si z toho vlastní pohádku, pak je to najednou všechno jinak že jo, víš jak, přijdeš mezi lidi a najednou na tebe polovina lidí kouká skrz prsty, přitom jako vůbec nevědí souvislosti vůči tomu, jak na tebe koukají, že jo.“

(Tomáš, 24 let, strojař)

V podobném duchu mluví i respondentka Klára při otázce, co se jí zde nelíbí, ovšem ne tolik v dopadech na svoji osobu:

„Tak jako asi to, že to je malý město, to znamená, že tam nejseš jako anonymní. ... Asi ta anonymita, ale jako, jestli můžu s Prahou srovnávat...no, že mi jakoby chybí ten ruch velkoměsta, že je tam opravdu až moc takovej klid“ (Klára, 28 let, knihovnice)

Sdílená perspektiva obou respondentů je ovšem zřejmě umocněna víceméně každodenním pobytem ve velkém městě, a tím i větší schopnost rozlišit dané prostředí a vnímat prostředí více v odlišnostech, v jednom případě Praha, v druhém Brno. Jak poté právě uvádí znovu respondent Tomáš (24 let, strojař), lidmi v Brně „drby“ projdou a nikdo je neřeší, či už ty lidi zkrátka nepotká.

Pro Jaroslava (24 let, operátor výroby), který žije a bydlí ve Vrchlabí je nízká anonymita spíše nepříjemná, a to především vlivem povolání jeho maminky, která je kadeřnicí a tím pádem například respondentu zdraví lidé, aniž by o nich někdy slyšel, či je někdy viděl, ale také poznamenává, že by to mohla být výhoda, ovšem v jeho případě nikoliv.

Pokud bychom se podívali na tu pozitivní stránku a vnímání nízké anonymity jako pozitivum, respondenti uváděli pro příklad:

„Jako jak na co samozřejmě, když se člověku stane situace, která je nemilá, tak je to samozřejmě blbý, že o tom každé ví, já to беру jako pozitivum, mně se líbí, že když někde přijdu, tak někoho potkám nebo shledám, takže mně se to líbí“ (Barbora, 25 let, učitelka)

Podobně to vidí i respondentka Tereza (27 let, speciální pedagožka), která je ráda, že potká na ulici známého člověka, přičemž naprosto počítá s „drby“, ale jsou jí ukradené. Hodnotí tedy nízkou anonymitu kladně.

Ve vzorku se ovšem neobjevilo jenom negativní, či pozitivní vnímání daného fenoménu, ale i neutrální, či respondenti vůbec nezminili nízkou anonymitu. Otázkou je, s čím vnímání nízké anonymity souvisí. Jedním z náhledů je, jak moc záleží respondentům na obrazu sebe sama ve společnosti. Další perspektivou by mohlo být, jak moc se jedinec ukazuje na veřejnosti a také,

jak moc mu záleží na názorech ostatních lidí, či jaký má jedinec věk. A v neposlední řadě, že takové situaci přivykl.

II. Dostupnost bydlení

Dalším tématem, kde se objevila shoda, bylo téma dostupnosti, respektive nedostupnosti bydlení a téma pracovních míst. U jedinců, kteří ještě bydlí u svých rodičů, téma nedostupnosti bydlení tolik nevyvstalo. Podobně to bylo u jedinců, kteří se nemuseli tolik potýkat s hledáním bydlení ve Vrchlabí. Ve vzorku se ale objevily i výpovědi týkající se právě nedostupnosti bydlení, jak například uvádí respondentka Tereza:

„...co je problém, tak samozřejmě, asi každé to vnímáme jsou drahý byty, drahý nájmy, drahý pozemky v okolí, no a jelikož se tady staví samý ty rezidence, což není úplně pro běžnýho smrtelníka, tak tohle jako vnímám, víš jako ne úplně sociální byty, ale prostě třeba byty městský, který jsou levnější, ale dostupnější právě pro ty mladý lidi po škole třeba nebo i během školy, když by byli schopný to uplatit, tak tohle mi tady jako chybí.“

Respondentka Tereza (27 let, speciální pedagožka) se poté pozastavuje, proč se nepostaví „panelák“ pro matky s dětma, či sociálně chudší rodiny, které jsou slušné a pracují, protože zde podle ní spousta lidí „živoří“ v malých bytech. Její vizi umocňuje i její volnočasová aktivita skautingu, ve které se věnuje výchově dětí a mladých lidí. Z výpovědi můžeme usoudit, že respondentka by si přála a chtěla, aby se ve Vrchlabí věnovalo více sociálně slabším dětem a obecně lidem, kteří nemají například takové znalosti a schopnosti, aby se z dané situace snadno dostali sami.

V podobném duchu hovořila i respondentka Vendula, která si musela hledat bydlení a neměla ho nijak zajištěné ať už rodinným dědictvím, či jiným způsobem, také uvádí nízký počet pracovních nabídek, což si rozebereme později:

„No, určitě jako pro mladý tady zrovna není dvakrát nějaký vyžití, pak je tady málo pracovních příležitostí, s bydlením to je špatný, no, to jsou takový asi ty nej“

(Vendula, 26 let, zubní technička)

Další výpověď je od respondenta Petra (25 let, student), ten ale sám ještě bydlení ve Vrchlabí nehledal, a proto je jeho zkušenost s hledáním bydlení zprostředkovaná ze slov těch, kteří hledání již podnikli. Podle něj si lidé stěžují, že je zde těžké sehnat „normální bydlení“.

Vnímání nedostatku bytů či možností kde bydlet je zřejmě podmíněno zkušeností se hledáním bydlení ve Vrchlabí. Jelikož respondenti, kteří bydlí u rodičů či mají zajištěné bydlení, neměli

potřebu zmiňovat nedostatek bydlení jako jeden z nedostatků města Vrchlabí. Například respondent Milan (23 let, pracující/student), který se chystá stěhovat mimo Vrchlabí, nijak nezmínil nedostatek bydlení, což bylo i podmíněné tím, že budoucí bydlení je v rodinném vlastnictví, což není explicitně obsaženo v rozhovoru, ovšem po dalších hovorech s respondentem tato informace vyvstala. Zatímco respondenti, kteří se vraceli z větších měst, především vlivem dokončení studia, měli obtíže s nacházením bydlení.

III. Pracovní místa

Pokud se podíváme na nabídku pracovních míst ve Vrchlabí, respektive, jak toto téma vnímají obyvatelé města Vrchlabí, dostupná data z provedených rozhovorů zřejmě ukazují, že vnímání dostupnosti pracovních míst je podmíněno jednak kvalifikací daného jedince a také, jak obtížné hledání pracovního místa daný jedinec měl. Například Vendula, která je zubní techničkou, vnímá nabídku pracovních míst ne moc kladně, což bylo citováno již výše:

„No, určitě jako pro mladý tady zrovna není dvakrát nějaký vyžití, pak je tady málo pracovních příležitostí, ...“ (Vendula, 26 let, zubní technička)

Zajímavou perspektivu ukazuje respondent Ondřej, který sám pracuje ve Škoda Auto, ovšem vnímá počet pracovních míst jako nedostatečný, přičemž zmiňuje i právě Škodu Auto, zřejmě jako příčinu toho, že zde není dostatek pracovních míst a s tím také to, že je to malé město s hodně lidmi. Je ovšem otázka, jak to respondent opravdu zamýšlel, jedna z možných interpretací je, že vlivem přítomnosti zmíněné firmy je snižována variabilita pracovních míst, tzn. že zde poté není tak pestrý výběr pracovních míst.

„Málo pracovních míst tady je, to mi docela vadí, to je právě malý město a docela dost lidí, ještě skrz tu Škodovku tady není tolik pracovních míst, takže určitě nezaměstnanost taková, ...“ (Ondřej, 23 let, operátor výroby)

Vesměs je ale vnímání pracovních příležitostí kladné, to znamená, že lidé nemají nějaký silnější pocit, že by zde nebyla pro ně práce. A je to i logické, jelikož poměr vzdělanostních kategorií (který jsme si ukázali výše) bude zřejmě velice ruku v ruce s nabídkou pracovních příležitostí. Jak uvádí například Jaroslav, který zřejmě místo poptávky myslel nabídku:

„Je tady docela dobrá poptávka po práci, na to, jak je to malý město, ...“ (Jaroslav, 24 let, operátor výroby)

Podobně odpověděl i respondent Milan (23 let, pracující/student), či Kamil (24 let, pracující/student) na otázku, jaké příležitosti nabízí tento region. Oba zmínili nabídku

pracovních míst vlivem několika fabrik ve Vrchlabí. Z výpovědi tedy vyplývá, že s vnímáním nedostatku/dostatku pracovních míst souvisí samotná kvalifikace a vzdělání respondentů, protože respondenti s vysokoškolskou specializací mají větší obtíže najít zde práci.

IV. Omezení

Co se týče omezení, které respondenti vnímali, se týkaly především nepřítomnosti bazénu a že tu není „pořádný kino, který tady bylo dřív“ (Milan, 23 let, pracující/student). Ve Vrchlabí totiž dříve fungovalo klasické kino, které nebylo otevřené (ve smyslu nikoliv letní kino) a hrály se zde filmové novinky víceméně všech žánrů. Téma bazénu či koupaliště se projevovalo nejvíce, je to ale možná dáno tím, že je to v tuto chvíli jedno z nejhmatatelnějších témat, jelikož lidé často rozestavěný bazén vnímají vizuálně, ale i například v tématech v interakci mezi občany Vrchlabí.

„Když někdo chce jít do kina a celkově ten bazén, koupaliště mi chybí, jo, že když se chce někdo jít někam smočít někam jako ne přírodní koupání, tak musí i do Kalný, Mříčnů a tak, tak to mně trošku vadí.“ (Barbora, 25 let, učitelka)

„Bazén ten se staví, to bych tak nebral, možná co mi tady chybělo z kulturní vložky, tak nějaký pořádný kino, který tady bylo dřív.“ (Milan, 23 let, pracující/student)

Dalším rezonujícím tématem bylo téma nákupů, obchodů či obchodního centra, které souvisí s tím, jak často se člověk dostane do větších měst, kde obchody či obchodní centrum je.

„Tak třeba když člověk chce jet do kina, tak musí někam odjet, nebo třeba na nákupy, musí samozřejmě vzít auto a někam odjet, ale jako to jsou fakt malý nedostatky, jinak jsem tady hrozně šťastná.“ (Barbora, 25let, učitelka)

„Tak jak to je menší město, tak tady není všechno jako v Praze nebo větších městech. bazén tady chybí přes to léto, spousta obchodů tady není, musí se dojíždět pro věci někam, kino, KFC, prostě takovýhle věci tady chyběj.“ (Ondřej, 23 let, operátor výroby)

Objevily se ale i opačné vnímání nedostatku a nepřítomnosti kina. První perspektivu nabízí respondentka Lenka (23 let, student), které kino zde nechybí. Respondentka Lenka studuje v Praze a s přítelem tam mají byt, přičemž sama říkala, že pendluje mezi Vrchlabím a Prahou, což může i determinovat vnímání dané „problematiky“, jelikož Praha všechny tyto volnočasové aktivity pokrývá, a tudíž není potřeba mít je ve Vrchlabí, jelikož v Praze se člověk „nasytí“. Respondentka oceňuje kavárny a restaurace, kdy nic jiného prý k životu nepotřebuje (s humorem).

Dalším pohled na nedostatek obchodů či kina nabízí respondentka Tereza, podle které jsou všechny tyto služby a aktivity v dojezdové vzdálenosti, konkrétně v Hradci Králové, není tedy potřeba je mít zde, přičemž některé filmy tady taktéž vysílají. Také zmínila bazén: „*když to nebude prokletí pro Vrchlábí, ...*“ (Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

Místní kino totiž funguje jenom v létě, jelikož je otevřené a není to klasické kino, které by hrálo filmové novinky všech žánrů, nýbrž se soustředí na novinky, které jsou především „family friendly“, tedy filmy, které jsou rodinné a také na komedie.

Mezi další omezení či nedostatek, které respondenti vnímali, bylo nějaké vyžití pro mladší ročníky, ať už dospívající či zkrátka mladé lidi. Také ale vyžití pro menší děti a parčík určený přímo pro ně, jak napovídají výpovědi:

„...hele jako si myslím, že by tady mělo bejt víc míst, kde by se dalo odpočívat, viš, jako nějaký veřejný místo, kde se můžeš plácnout s dekou a nikdo tě tam nevyhodí, jakože aha, to je pozemek města, nebo to je tadytoho nebo támhletoho, víc jako takový místa, kde se dá víc sdružovat, protože, jo v parku na lavičce, víme, kdo tam sedí, taky si tam samozřejmě sednu, a kecáme s holkama, ale spíš jako takovýho veřejnýho prostranství.“

(Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

A po otázce, jestli myslí respondentka nějaké altány a podobně, dále poznamenává:

„Třeba, přesně, nebo třeba jako parčík udělanej s posezením, přesně, kde by byl altán a dalo by se tam grilovat pro veřejnost, asi tak.“ (Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

V podobném duchu hovořila i respondentka Vendula (26 let, zubní technička), podle které by zde mělo být více míst, kde se mohou sdružovat mladí lidé, než jenom hospody a obecně by zde mohlo být vyšší vyžití pro mladší ročníky.

Co se týče míst přímo pro děti, respondentka Lenka (23 let, student) by ráda viděla nějakou „oázu“ či „parčík“ pro děti a myslí si, že by místo tohoto typu bylo vytížené. Ačkoliv děti zatím nechce, sama by ráda viděla takové místo pro děti, z čehož můžeme soudit, že jí záleží i na místech a tématech, které s ní nijak úzce ani nesouvisí.

V. Přednosti

Pokud se podíváme na přednosti, které obyvatelé Vrchlábí vnímají, týkají se především přírody, která je tu bezprostřední, zároveň byl často zmiňován klid a v neposlední řadě bylo často

zmiňováno, že tu je vše, co se týče obchodů a zároveň blízkost přírody, tedy že je zde ideální rovnováha mezi městem a přírodou.

Téma přírody ale nebylo osamocené, jak je vidět na výpovědi respondentky Barbory, která vidí Vrchlabí také jako dobré místo pro budoucí, tedy rodinný život:

„No přednosti, že na budoucí život s rodinou, protože chci, aby moje děti vyrůstali v prostředí, jako je příroda, a já jsem studovala v Praze a zkusila jsem si i to větší město, a to mi nevyhovovalo, takže přednosti určitě do budoucího života.“ (Barbora, 25 let, učitelka)

V duchu dobrého místa pro budoucí život a případně rodinný život hovoří i respondentka Tereza (27 let, speciální pedagožka), pro kterou je město Vrchlabí zároveň dobrým strategickým místem pro budoucí život vlivem zmíněných obchodů, které bezprostředně člověk potřebuje k životu, a které tu jsou. Zároveň také ale případným vyžitím, klidem, blízkou přírodou a také nízkou kriminalitou a fenomény spojenými s ní v porovnání s Prahou.

Respondent Kamil (24 let, pracující/student) poté uvádí, že si možná ani lidé žijící ve Vrchlabí nejsou vědomi, jaké přírodní bohatství a jak dobrá rovnováha je tu mezi městem a přírodou v porovnání s jeho zkušeností žít v Praze.

Respondentka Lenka (23 let, student) při otázce předností města Vrchlabí taktéž uvádí přírodu a obecně celkový vzhled a reliéf krajiny. Taktéž zmiňuje „zahrádky“¹³, které jsou oblíbenou činností ve městech. Rovněž explicitně a přímo popisuje, „že je to takový půl na půl“, příroda a město.

Pokud bychom se podívali na téma ideální rovnováhy města a přírody, respondent Milan (23 let, pracující/student) například uvádí blízkost přírody i v kontextu možnosti vyjít na pěší túru přímo z Vrchlabí a zároveň možnosti zajištění základních potřeb v obchodech, což velice oceňuje. V podobném duchu hovořil i respondent Ondřej (23 let, operátor výroby) o bezprostřední přírodě ve Vrchlabí a již zmíněném klidu, který v Praze, či Brně člověk nemá, jak sám říká: „vyjdeš kopec a už seš někde v lese“.

¹³ Zahrádky jsou častým fenoménem měst a ve většině jsou zahrádky součástí větší zahrádkářské osady či kolonie. Ve Vrchlabí se nachází 4 kolonie. Zahrádky ale mohou být i mimo zahrádkářské kolonie, což se ukazuje i ve Vrchlabí, kde můžeme narazit na sdružení několika zahrádek na jedno místě, ale nejsou oficiálně součástí nějaké větší kolonie, která může mít často větší pravomoci. Je to i tím, že půdu pro kolonie často poskytuje přímo město a v čele kolonie bývá rada, která, v případě vrchlabské západní kolonie U cihelny, musí například schválit případné nové nájemníky. Zajímavé rozdělení nabízí i přímé formulování vět, kde se zahrádky projevují v jazyce. Pokud lidem povíte, že máte zahrádku, většina lidí si vybaví spíše zahrádku, jako část zahrádkářské kolonie než zahrádku, jak malou zahradu, čímž slovo zahrádku dostává nový rozměr.

O klidu hovořila i respondentka Vendula (26 let, zubní technička). Samotné téma klidu se tolik explicitně neobjevovalo v odpovědích a výpovědích, ale spíše implicitně vyplývalo z textu, jako například zmíněná respondentka Tereza (27 let, speciální pedagožka), která na rozdíl od Prahy by své samotné dítě ve Vrchlabí pustila.

O ideální rovnováze mezi městskou zástavbou a přírodou, které malá města nabízí, hovoří i Eva Heřmanová a Jiří Patočka v *Regionální sociologie, sociologie prostoru a prostředí 2*. Z dostupných a provedených výzkumů lze zjistit, že u obyvatelstva vesnického, tedy toho, které se pohybuje především v zemědělství, neexistuje taková vazba mezi přírodou a daným člověkem, zatímco ve větších městech je to často naopak. Lidé, kteří nevnímají kariérní postup a obecně společenský vzestup jako esenciální, mají intenzivnější vztah k přírodě a potřebu jej naplňovat než právě výše zmíněné rurální obyvatelstvo. Obyvatelstvo na vesnicích totiž vidí půdu a případně přírodu především jako zdroj, či instrument k získání financí. Zatímco lidé z velkých měst jej vnímají především jako „terapeutický“ a relaxační prvek. [Heřmanová, Patočka 2007: 28] A právě malé město nabízí nejlepší kompromis mezi těmito „světy“. „V malých městech poté vidíme z dostupných výzkumů, že právě zde je nejlepší shoda mezi faktickým a ideálním domovem, tedy spokojenost se stávající situací. Je to dáno určitým průnikem vesnického a velkoměstského myšlení. Nedošlo zde k narušení „tradičních sociálních vztahů a kulturních vzorců.“ [Heřmanová, Patočka 2007: 28]

VI. Život v době protiepidemických opatření

Zajímavou sférou výzkumu je část, jak protiepidemická opatření ovlivnila život jednotlivých respondentů v jejich očích. Téma protiepidemických opatření nemá explicitně samotnou výzkumnou otázku, ale je částečně obsaženo ve dvou otázkách. V první, tedy životu v prostředí, v němž respondenti bydlí a žijí, a dále ve třetí výzkumné otázce, která se týká domova. V této části si rozebereme téma dopadu protiepidemických opatření v kontextu života.

Dle výpovědí respondentů vnímali lidé dopad protiepidemických opatření na jejich život vcelku ne nijak drasticky, což souvisí s tím, že se mohlo do přírody, což se zdá být jedním z hlavních pilířů životů obyvatel v tomto městě, lidé opatření nevnímali až tak dominantně, alespoň dle výpovědí v rozhovorech. Lidé, kteří tolik nechodí ven, nechodí tolik na společenské akce a obecně nechodí mezi lidi, se opatření moc nedotkly, jelikož nejde lidem zakázat něco, co se vůbec neděje. Ani se v našem vzorku tolik neobjevily komplikace spojené s povoláním, například ztrátou zaměstnání, až na dva případy. Časté „výtky“ se týkaly především nemožnosti konat svoje koníčky. Jak například uvádí respondent Jaroslav a Milan:

„No, mně moc ani ne, kromě toho, že se mi zrušil fotbal, kterej mám docela rád, tak vlastně se nic nezmění jako, já moc ven nechodim.“ (Jaroslav, 24 let, operátor výroby)

„Tak vlastně to omezilo moje koníčky, moje zvyky, což jsem říkal v předchozí otázce, sport nebo chození někam za kulturou, a kdybych to bral pozitivně, tak vlastně víc času k práci a vydělání peněz, že mě to vlastně vůči práci nijak neovlivnilo.“ (Milan, 23 let, pracující/student)

V podobném duchu hovořila i respondentka Klára (29 let, knihovnice), která popisuje, že nemá velký okruh přátel a není typ, co by byl pořád venku. Také je hodně individuální, proto ji stačilo vidět kamarádku či kolegyně v práci a tím, že se mohlo do přírody, to pro ni mělo minimální dopady, jelikož také četla, či sledovala filmy.

Často zmiňovaným důsledkem těchto opatření se týkaly zpřetrhání či omezení kontaktů s přáteli, jak uvedla například respondentka Vendula (26 let, zubní technička), která nebyla jinak omezená. Snížení kontaktů se týkalo i respondentky Moniky (25 let, úřednice), která zmiňuje jen právě ty kontakty, jinak ji to nějak více nedeprimovalo. Dle výpovědi lze usoudit,

A o omezení kontaktů s přáteli mluvila i respondentka Barbora, která se vlivem opatření trochu uzavřela sama do sebe a také se její *„výběr přátel shrnul“*. Jak sama říká: *„jsem měla široký spektrum přátel a s těma jsme se viděli třeba na nějaký akci, tak to už není no a ani si jako nenapišem, to si myslím, že ten covid hodně změnil no.“* (Barbora, 25 let, učitelka)

Pokud bychom se podívali na spojení protiepidemická opatření a komplikace s povoláním, napoví nám odpovědi dvou respondentů. Například respondentka Lenka (23 let, student) přišla o povolání, ovšem nikoliv o „plnohodnotné“ (není myšleno nijak pejorativně, pouze takto nazváno v rámci této práce) povolání, jelikož respondentka, jak sama uvádí, byla pouze na dohodu a skiareálu, v němž byla zaměstnaná, a nedávalo by smysl, nač ji tam mít, když byly skiareály zavřené. Na druhou stranu vnímá tuto změnu i z pozitivního hlediska, což se projevuje u většiny respondentů, ať už je to vytríbení kontaktů, možnost věnovat se odkládaným či ne tolik exponovaným tématům (například studium na VŠ) a v neposlední řadě třeba i možnost uvědomění si určitých věcí a zpomalení, více poté ve třetí výzkumné otázce.

Pro respondenta Kamila mohla být situace v době protiepidemických opatření poněkud ošemetnější, jelikož si naplánoval výpověď z povolání zhruba na konec jara roku 2020, kdy byla pandemie ještě docela neznámá a lidé s ní nebyli tak „sžiti“. Jak sám uvádí, změna povolání u něho vedla dokonce k plánované rekvalifikaci, což mu určilo směr života a ve

výsledku z rozhovoru vyplývá, že je i spokojen a hodnotí spíše kladně rekvalifikaci, jelikož ho práce naplňuje.

„No, tak můj osobní život se změnil, tak jelikož jsem se zrovna přistěhoval zpátky do Vrchlabí, začla korona, takže jsem byl bez práce, nemohl jsem najít práci delší dobu, možná to je tím, že mám jenom maturitu a ne žádný vyučení, a s tou prací to bylo tady horší v tom Vrchlabí, ale teď mi zas přijde, že je tady práce dostatečně, na mě to mělo vliv, že jsem jednu dobu nepracoval, měl jsem jenom nárazový brigády v lese, nějaký kamení a tak, a poté, když se to začlo rozvolňovat, tak jsem zkusil Kablo, zkusil jsem tam post skladníka, jelikož mě to nenaplňovalo, tak jsem to vzdal a šel jsem do rodinné firmy a tam jsem doteď a aktivně se angažuju a budu se i vyučovat.“ (Kamil, 24 let, pracující/student)

Respondentka Tereza zase byla zvyklá chodit do společenských podniků, což ji zhatila protiepidemická opatření, ale zároveň její výpověď ukazuje, že jí to umožnilo si uvědomit, jak křehká je svoboda:

„No, jo to byl masakr, myslím si, že jsem jako psychicky odolnej člověk, že nejsem nějaká hysterka, ale takhle zpětně to fakt jako zapůsobilo, přesně takový to, nemůžeš si nikam jít sednout, nemůžeš prostě vypadnout z toho baráku, teď ještě úplně celý okres Trutnov zavřenej, takže do práce jezdí s papírem, že teda můžeš jet do práce, tak jako, jelikož jsem dítě svobody, tak pro mě to bylo takový docela stresující, že ti někdo shora zakazuje, co můžeš, v tu chvíli si úplně uvědomíš, jak to bylo super, wow, to nikdo nic nenakazoval, tak spíš se mi stejskalo jako po těchle věcech no, jako jít si sednout, dát si kafe, jo, nechceš se furt scházet s někým v bytě, no, prostě chceš vypadnout ven.“ (Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

Respondenti v našem vzorku ale možná překvapivě nehodnotili protiepidemická opatření nijak silně negativně. Je to možná i tím, že výzkumná vzorek se skládal z povolání, které i během pandemie jsou esenciální, a neobjevil se v našem vzorku například nikdo z gastronomie, či kosmetických služeb, na které opatření dopadly daleko silněji než na jiná povolání. Lidé dále uváděli, že se zkrátka s lidmi, se kterými se setkávali před opatřeními, setkávali akorát uvnitř domů, a nikoliv v zařízeních, které jsou pro setkávání přizpůsobené apod. Jak například vypovídá z výpovědi Petra (25 let, student), který vnímal takovou pochmurnou atmosféru ve městě.

2. S čím a jak se respondenti identifikují v rámci své územní identity?

Jak již bylo zmíněno v úvodu první výzkumné otázky, první dvě otázky půjdou ruku v ruce, respektive víceméně všechny výzkumné otázky pronikají jedna do druhé a překrývají se.

I. Signifikantní prvky územní identity

Při otázce, co si respondent představí, když se řekne Vrchlabí či otázce charakteristiky zdejšího regionu se objevily shody především hor, Krkonoš, přírody, brány do Krkonoš či klidu. Dále se objevily odpovědi týkající se domova, tedy že Vrchlabí vnímají především jako domov či „*lidé, které znám, se kterými se bavím*“.

Z výpovědi tedy vyplývá, že signifikantními prvky územní identity našeho vzorku respondentů jsou především hory, jak dokládají samotné odpovědi a vnímání respondentů. Například respondent Milan to popsal následovně při otázce charakteristiky zdejšího regionu:

„No tak, že vlastně už přijíždíš do Vrchlabí a vidíš už, jak má za sebou ty hory, že už vlastně poznáš, že už vstupuješ do nějakého pohorí.“ (Milan, 23 let, pracující/student)

S horami souvisí i zimní sporty, které se taktéž objevily ve výpovědích, jak například uvedl respondent Petr (25 let, student), který by možná rád viděl větší podporu i jiných sportů:

„Hory, podle mě i nějaká snaha o sport, toho si fakt všímám, že ten hokej i ten fotbal se snaží získat i nějakou prestiž, všímám si toho i u toho rugby, můžu říct i ten pétanque¹⁴, ale to je taková veřejná neznámá, ale taky, je to na celorepublikové úrovni, takže i ten sport si tady všímám, samozřejmě zimní sporty jako lyže, příroda a sport, tyhle věci nejvíc.“

(Petr, 25 let, student)

Dalším tématem, které se objevovalo při otázce charakteristiky zdejšího regionu, bylo téma turistického ruchu, kdy respondenti také vnímají zdejší region jako turistickou oblast, kde je co dělat, jak můžeme usoudit například z výpovědi Barbory (25 let, učitelka), která vnímá prostředí jako lákavou destinaci pro turisty. Velice podobně to vidí respondent Kamil (24 let,

¹⁴ Pétanque je velice zajímavým fenoménem ve Vrchlabí, protože tzv. „1. krkonošský pétankový klub Vrchlabí“ je velice úspěšným klubem na celorepublikové úrovni, v posledních letech neli jeden z nejlepších. A v roce 2019 se podíval dokonce na MS do Španělska, kde reprezentoval Českou republiku. I přes celorepublikový úspěch a podívání se na mezinárodní úroveň je pétanque spíše neznámým sportem ve Vrchlabí. Je to možná umocněno i tím, že se turnaje konají „zezadu Sklípku“, přičemž Sklípek je většinou považován za „pajzl“, tím možná ztrácí hodnotu vrchlabský pétanque v očích veřejnosti, na druhou stranu pro zasvěcené je to vážený a důležitý prvek jejich životů.

pracující/student), který taktéž vnímá místní prostředí jako turistickou oblast, a to především kvůli klidu, horám a obecně výletům.

O klidu poté hovoří i respondent Jaroslav, který přikládá vlastní zkušenost, která je zprostředkovaná především žitím a bydlením v centru Vrchlabí:

„Já bych to charakterizoval jedním slovem, a to je klid, protože tady je opravdu klid. Já bydlím v centru a teďka jsem přijel z práce večer v 10 hodin a úplnej klid, ticho, všude příroda okolo, fakt je tady klid.“ (Jaroslav, 24 let, operátor výroby)

Signifikantní prvky územní identity se tedy týkaly především hor, přírody, ale také rodiny, ačkoliv ta se explicitně neobjevila v odpovědích na otázku charakteristiky regionu, či první konstrukce při slově Vrchlabí. Objevila se ale v odpovědích na otázku, co zde respondenty zejména drží, a téměř všichni respondenti odpovídali rodina, či přátelé, anebo oboje, a neobjevily se přímo hory či příroda. Je tedy možné, že hlavní důvod respondentů v našem vzorku, proč zde zůstat, je i sociální rovina regionu, čímž jsou přátelé, rodina a známí. V našem vzorku se totiž také neobjevil nikdo, kdo by se do Vrchlabí přistěhoval a všichni respondenti byli přímo rodáci a vyrůstali zde, nebo zde alespoň vyrůstali, což je velice významným obdobím v životě.

Zajímavý náhled na územní identitu a jaké jsou významné prvky nabízí otázka, co by respondenty odtud vytáhlo, aby se odtud odstěhovali. Téměř všichni respondenti totiž odpověděli ve smyslu práce, pracovní nabídky, jobu apod. Což může mít dvě roviny náhledu, první z nich je spolu s faktem, že každý respondent odpověděl, že je spokojený ve Vrchlabí, že je zde stávající spokojenost a dochází ukojení víceméně všech potřeb v oblasti nynějšího domova. Druhou rovinou je poté i možná interpretace, že příroda nehraje až takovou významnou roli v životech respondentů, nýbrž třeba povolání.

II. Způsoby ztotožnění se s místem

Způsoby ztotožnění se s daným místem by se daly rozdělit do dvou hlavních kategorií, sport a relaxace. Téměř každý respondent totiž jednak relaxuje, ale také sportuje, alespoň dle jejich výpovědí. V obou případech poté respondenti sportují či relaxují ať už individuálně, ale i kolektivně a i kombinovaně.

Z rozhovorů vyplývá a lze usoudit, že je frekventovaný sport a sportovní činnost vcelku důležitý pro respondenty v našem výzkumném vzorku, jelikož téměř každý respondent

nějakým způsobem sportuje. Souvisí to možná i s poněkud nízkým věkem respondentů, kdy většina netrpí většími zdravotními problémy, a tudíž je větší prostor pro sport.

Respondentka Lenka se zase vlivem jejího psa nachází často venku a v přírodě, což jí nabíjí pozitivní energii a ukojí tím také svoje potřeby, na druhou stranu z její výpovědi soudě, že zřejmě neholduje až tak sportovními volnočasovými aktivitami (což je naprosto v pořádku):

„Já mám psa, takže 90 % času trávím s ním venku, jo, teď tady postavili nový skatepark, tam docela jezdíme hodně, jezdíme na kolách, ale to spíš jen tak rekreačně, jen tak na Benecko a tak, na Kněžickou chalupu rádi chodíme, no a tak.“ (Lenka, 23 let, student)

Respondentka zmínila i skatepark, který byl ve Vrchlabí dlouhodobě vyžadován, a nejen z rozhovorů vyplývá, že lidem, kteří ho navštěvují, na něm záleží. Skateparky a podobná místa totiž často lákají různé jedince, kteří ničí dané místo, ať už například díry v betonu, či posprejování. Souvisí s tím, jakou pozici má skateboarding ve společnosti na rozdíl třeba od tenisu, jelikož skateboarding není tak přijímán, jako ostatní sporty.

Respondentka Tereza zase ukazuje obě strany volnočasových aktivit, kde můžeme vidět i důraz na divadlo, ze kterého vyplývá, že by možná chtěla větší kulturní vyžití, konkrétně tedy divadla:

„No, tak před korunou jsem jezdila hodně plavat do Jilemnice, hele jako nejsem žádnéj vrcholovej sportovec, ale občas fitko, občas si jdu zaběhat, na kolo, takový ty normální věci, co se daj venku, ráda třeba chodím do divadla, do divadelního klubu, když měli dobrý vystoupení, tak to bylo fajn, to samý střelnice, když jsou plesy, to je taky pecka.“

(Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

Mezi hlavní aktivity relaxace patří tedy především individuální procházky do přírody, ale také kolektivní relaxace, tedy například posezení ať už na soukromém pozemku, či v zařízeních určených k setkávání. Sportovní ztotožnění je velice variabilní, tedy od kolektivního fotbalu, přes pétanque, běžky, k individuálnímu běhu či jízdě na kole.

III. Místa ztotožnění

Pokud bychom se podívali na místa, kde se lidé nejvíce scházejí a víceméně zde dochází k identifikaci se s daným místem, můžeme se opět dívat dvěma způsoby. Místa relaxace a místa sportu.

V případě míst spojených se sportem jednoznačně vede otevřená příroda a okolí Vrchlabí, kdy respondenti často odpovídali, že se například jdou občas proběhnout do přírody, a nikoliv do

města. Dalším místem byl Liščí kopec, kde se nachází základní škola a zároveň i nedávno rekonstruované hřiště, a i hřiště s umělou trávou. Skupiny lidí, které chodí na Liščí kopec, poté chodí třeba i na stadion Zátopkových. Také byly zmíněné Vejsplachy jako oblíbené místo pro běžky. Ve vzorku se neobjevil například nikdo, kdo by chodil přímo do posilovny. Místa, kde dochází ke ztotožnění se sportem můžou být ovšem poněkud zkrasleny sociální bublinou.

Pokud bychom se podívali na místa relaxace, v našem vzorku jednoznačně vede opět samotná příroda spolu s vycházkami, procházkami, rozjímáním apod. Dalším častým místem je Kačák, což je ale dost pravděpodobně zkrasleno sociální bublinou. Je ale pravda, že po rekonstrukci tohoto místa, tedy Kačáku, se zde obecně kumuluje více lidí než dříve a je to oblíbené místo na vycházku a relaxaci. Proto by případné další zkrášlení daného prostoru mohlo vést k přisunu lidí do této oblasti, kteří sem tak často dříve nezamířili. Dalším často zmiňovaným místem byly kavárny či restaurace. Je ale vidno, tento typ místa relaxace je docela podmíněn pohlavím. Zatímco ženy tíhnou více k těmto „civilizovanějším“ místům, muži preferují pro setkávání spíše otevřené prostory, či hospody. Zase je ale potřeba brát tyto informace s rezervou, jelikož to může být zkrasleno sociální bublinou. Dále se poté v jednotkách objevili místa jako divadlo, pokud lze do něj jít (chápejme, pokud je zde představení, jelikož divadlo se zdá fungovat spíše nárazově), či letní kino, pokud hrají přijatelný film pro naše respondenty. Také se objevilo místo zahrádek, či chození na fotbal, tedy dívat se. Respondentka Tereza ovšem narazila při konverzaci na poznatek, že v jejich očích ve Vrchlabí možná chybí „*takový ty víc chillový kavárny*“. Sama to poté definuje ve své odpovědi v návaznosti na pochválení nové kavárny, jak můžeme vidět zde:

„..., že taky super místo, takový, co se mi líbej, takový ty kavárničky, že si tam zalezeš s knížkou a oni proti nic nemaj, za to, když jdeš do Botty a dáš si jedno kafe, tak tam je to blbý že jo, a to je možná pravda, že mi tady chyběj takový ty víc chillový kavárny, to jako v Praze bylo že jo, nebo v HK to máš tyhle ty věci, tak možná ještě tohle.“

(Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

IV. Percepce sociálních, kulturních a přírodních aspektů prostředí

Jak jsme mohli vidět v předešlých odstavcích, respondenti v našem výzkumném vzorku vnímají jako signifikantní především sociální a přírodní aspekty prostředí, v němž žijí a bydlí. Indicií jsou i odpovědi na otázku, která byla již dříve zmíněna, co zde respondenty zejména drží. V odpovědích se objevoval především faktor rodiny, kterou zde respondenti mají, dále

práce a také přátele. Možná překvapivě se zde víceméně vůbec nevyskytovala příroda explicitně. Jak například uvádí respondentka Tereza:

„Určitě to, že je tady ta moje rodina jako stoprocentně no a jako to Vrchlabí, já si fakt myslím, že kdyby mi to tady tak nevyhovovalo, že vlastně je to město, ale i malý město, a je tady všechno, tak tady asi taky jako nezůstávám.“ (Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

Dalším aspektem, který zde drží respondenty, a to si možná ani někteří respondenti neuvědomují, je zajištěné bydlení, které se opět explicitně neobjevilo v odpovědích.

Odpověď neobsahující rodinu můžeme vidět u respondentky Lenky, ale zároveň můžeme vidět jedinou odpověď obsahující přírodu. U respondentky Lenky se lehce projevuje podle mého metafora tuláka od Z. Bauman, to si ale rozebereme později.

„Protože jsem pohodlný člověk, a protože jsem tady vyrostla, ale mám ráda změny, takže si myslím, že kdyby mě to tady štvalo, tak se hned odstěhuju, ale prostě, mám to tady ráda protože, hlavně, jak jsem říkala, ta příroda a jak jsem říkala, prostě, je to kompromis, je to tady městský a i vesnický.“ (Lenka, 23 let, student)

Mezi indikátory percepce sociálního prostředí může být i výše zmíněné téma nízké anonymity, které se opakovaně objevovalo v rozhovorech, aniž by se na toto přímo výzkumník ptal. Poté, co bylo usouzeno, že došlo k teoretické nasycenosti v tomto ohledu, se výzkumník přímo dotazoval na vnímání nízké anonymity, pokud sama nevyvstala v rozhovorech.

Další pohled na sociální prostředí ukazuje i „baterie“ otázek, které se týkaly vnímání občanů Vrchlabí respondenty v našem výzkumné vzorku. Při otázce, jací jsou lidé ve Vrchlabí v očích našich respondentů, se objevovaly odpovědi týkající se především „*tuhého kořínku*“. Lidé ve Vrchlabí jsou podle respondentů více do přírody a jen tak je něco nerozhodí, jak ukazuje například výpověď respondentky Barbory, která nejdříve zmiňuje bezprostřednost obyvatel Vrchlabí a poté zmíněný náklon k přírodě:

„Jak který, ale přijde mi, že si na nic nehrajou, je tady spousta lidí, který samozřejmě mají nějaký jiný představy o tom životě, ale je tady spousta lidí, kterým stačí vyrazit na ty hory a na ty výlety, který nestojí nic, jo, kdežto ve větším městě mně přijde, že každéj má nějakou svoji pózu a že se mezi sebou prostě srovnávají, což se mi nelíbí, tady je to takový, lepší.“
(Barbora, 25 let, učitelka)

A při otázce na specifčnost obyvatel Vrchlabí poté zmiňuje velký náklon k hokeji. Taktéž že místní obyvatele „něco jen tak nerozhodí“, jelikož respondentka vnímá obyvatele jako, „že jsme takový víc do té přírody“.

Jak můžeme vidět, zmíněna respondentka zmínila i náklon k hokeji, což je dalším tématem, kde se objevila shoda. Respondenti totiž také zmínili i náklon k zimním sportům a obecně sportu. To potvrzuje i výpověď Petra (25 let, student), který zmiňuje vztah k přírodě a tím, že zde spousta obyvatel dělá zimní sporty jsou zde i více respektovány. Respondent Milan (23 let, pracující/student) zase zmínil, že většina dětí si podle něj prošla nějakým sportovním kroužkem, tréninkem.

Náklon k zimním sportům jednoznačně souvisí jednak s polohou města Vrchlabí, ale taktéž s vybaveností zimními sporty. Jednak je ve městě zimní stadion, taktéž jsou přímo ve městě, či blízkém okolí rozsáhlé běžecké tratě, nachází se zde spousta sjezdovek a zároveň největší skiareál je pár kilometrů daleko. V blízké Jilemnici jsou zase tratě pro letní „běžkování“ a rovněž i střelnice pro biatlon. Vrchlabí a okolí má tedy rozhodně co nabídnout v rovině zimních sportů. Dalším faktorem jsou samotné dvě základní školy. Na druhém stupni se totiž v každém ročníku nachází jedna sportovní třída. Jedna škola vede děti především k zimním sportům, druhá zase spíše k fotbalu.

Respondent Milan taktéž vnímá místní obyvatele jako větší „tvrďáky“, sám poté popisuje, s čím to může souviset:

„No jasný, tak to je takový, to si taky myslím, protože jak v tom vyrůstám, tak to úplně nepocítuju než jako nějaký cizinec, kterej by sem přišel, ale určitě si myslím, že to je spojený s těma horama, že maj tady lidi tužší kořínky, když to porovnáš s nějakým Pražáčkem.“

(Milan, 23 let, pracující/student)

Na konci odpovědi Milana můžeme vidět pojem „Pražáček“, čímž navážeme na další téma percepce sociálního prostředí a fenomén, který vyvstal z rozhovorů, a to je narativ my a oni, tedy především my, jako Vrchlabáci a oni jako turisté, či spíše Pražáci. Toto téma samovolně vyvstalo z rozhovorů, jak například ukazuje výpověď Venduly, jestli jsou lidé z Vrchlabí něčím specifčtí:

„Nemáme rádi Pražáky, jako takhle, ono se to moc šíří, oni to nejsou jenom Pražáci, ale Vrchlabáci si myslím, že jsou specifický tímhle, že nadávaj furt na Pražáky.“

(Vendula, 26 let, zubní technička)

Podobně hovoří i respondentka Lenka (23 let, student), ale ne v tolik „nenávisném“ tónu, nýbrž s pochopením. Dle ní je pochopitelné, že se bourají stavby a staví se drahé byty. Rovněž zdůraznila, že „*můžeme být rádi, že tady nějak funguje ten cestovní ruch*“.

Vnímání a případná „averze“ vůči Pražákům souvisí a je podmíněno tím, jak často a jakým způsobem člověk tráví čas v hlavním městě. Respondentka Lenka totiž, jak sama popisovala, pendluje mezi Prahou a Vrchlabím, což ji umožňuje mít perspektivu obyvatele v Praze. Averze se totiž objevila především u respondentů, kteří se tak často do Prahy nedostanou.

Dalším kladně vnímaným aspektem sociálního prostoru města Vrchlabí je nízká kriminalita, které jsme se lehce dotkli v předešlých odstavcích. Respondentka Tereza například vnímá pozitivně nízkou kriminalitu především v kontextu vlastní zkušenosti s jinými vyloučenými lokalitami a také s případnou výchovou dětí:

„Asi bych to generalizovala, jakože dobrý, protože byla jsem v Mostě, a přiznám se, že už neznám to, že jdeš po ulici a romové na tebe pískají, hulákají, jo, tady si myslím, že tady máme jako bezpečno, nebojím se jít v noci po městě, že by mě tady někdo jako majznul po hlavě a okradl, jo a zase to z té Prahy, jako asi jsem otrkaná z té Prahy, ale na druhou stranu fakt tady nevidíš feťáky na ulici a tak, jako jsou tady, všichni máme nějaký neřesti, ale není tady nic takovýho, co by bylo vidět.“ (Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

Později v rozhovoru poté poznamenává v kontextu nízké kriminality, což již bylo citováno dříve:

„Tak takhle, jelikož já jsem plánovala, že budu mít rodinu a děti, tak já si zas říkám, že je to tady fajn, víš, máš tady dostupnost školek, škol, nebojíš se to dítě prostě poslat, protože přesně, úplně bych neměla strach, nebo asi jo, než ty děti vyrostou, ale prostě v Praze bych to dítě nepustila samotný, když to tady úplně v pohodě, asi todle, že to je pro ten rodinný život větší pohoda jako, asi jako to rodinný no.“ (Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

Podobně to vidí i respondent Kamil, který zároveň zmiňuje větší zdvořilost a ohleduplnost obyvatel ve Vrchlabí v porovnání s obyvateli Prahy:

„Když to porovná s tou Prahou jo, tak lidi ve Vrchlabí mi přijdou oproti velkým městům zdvořilejší, hlavně ohleduplnější, což jako na té Praze byla tragédie, ve Vrchlabí jsou podle mě lidi takový slušnější, nebo je tady míň, možná si toho nevšímám, míň zlodějů, nebo míň takovejdlých lidí, který se tě snažej obrat nebo z tebe extrémně něco vytěžit, nebo to není tak

okatý, jako v tý Praze, je to tady takový přátelštější a osobně si myslím, že ve Vrchlabí je tady převážně slušnejch lidí. “ (Kamil, 24 let, pracující/student)

Zdvořilost lidí ve městě Vrchlabí má ovšem očividně poněkud širší záběr, jelikož z rozhovorů lze usoudit, že respondentům záleží i na věcech, které se jich ani netýkají. Respondenti tedy vnímají město daleko kolektivněji než anonymně, což je dáno velikostí města.

Dále se objevily názory, že jsou zde lidé stejní, jako jinde. Z pohledu respondentky Terezy, která vidí specifčnost zase především v mluveném projevu, tedy krkonošského nářečí, které je již zdokumentováno. A v neposlední řadě podle respondenta Ondřeje (23 let, operátor výroby) jsou zde lidé podle něj „*pomalejší*“, konkrétně v oblékání, kdy například co je v Praze vnímáno kladně, ve Vrchlabí je vnímáno jako záporně. Taktéž jsou podle něj lidé všude víceméně stejní. Toto vnímání souvisí s jeho zkušeností s prací v Náchodě.

Pokud se zaměříme na stránku vnímání přírodního aspektů prostředí, dojdeme k závěru, že příroda je důležitým aspektem v životech respondentů. Přírodnímu bohatství je věnováno dostatek prostoru v první výzkumné otázce, jelikož respondenty je místní příroda a její bezprostřednost vnímána velice pozitivně a jako velká přednost prostředí města Vrchlabí, či spíše regionu týkající se ho. Dalším velice pozitivním aspektem je pro respondenty rovnováha mezi městem a přírodou, tzn. že stačí vyjít někam na kopec, zkrátka mimo město a člověk se ocitne v přírodě. Konkrétněji si rozebereme důležitost přírody pro respondenty přímo ve výzkumné otázce číslo pět, která se týká přímo přírody.

Pokud bychom se zaměřili na kulturní aspekt, je zřejmé, že ve městě Vrchlabí kultura pro naše respondenty spíše chybí, než že by byly kulturní požadavky plně uspokojeny.

V první výzkumné otázce, konkrétněji poté v omezeních, které respondenti vnímají, se kulturní rovina již objevila. Už jen ovšem samotné zařazení kulturního vyžití do kategorie „omezení“ je samo o sobě vypovídající fakt, tím že kulturní vyžití zřejmě respondentům chybí, či jsou potřeby ukojeny jenom částečně a nikoliv dostatečně.

Pokud se podíváme přímo na výpovědi týkající se chybějícího kulturního vyžití, ukáže se, že zřejmě je nejvíce postrádáno kino. Ačkoliv zde kino je, je pouze letní, funguje logicky jenom v létě a soustředí se především na rodinné filmy a komedie, což jsme si ale pověděli už dříve. Divadlo je postrádáno daleko menší částí respondentů, což ale může být umocněno výzkumným vzorkem.

Jak například uvádí Barbora, který vnímá jako nedostatek právě zmíněné kino:

„Tak třeba když člověk chce jet do kina, tak musí někam odjet, nebo třeba na nákupy, musí samozřejmě vzít auto a někam odjet, ale jako to jsou fakt malý nedostatky, jinak jsem tady hrozně šťastná.“ (Barbora, 25 let, učitelka)

Či respondent Kamil, který sám do kina moc nechodí, ale věří, že by si našlo fanoušky:

„..., je tam víc dejme tomu víc center, ať už fitness, jsou tam kina, když tady ve Vrchlabí vypíchnu letní kino, tak to tady postrádáme docela, i když já do kina moc nechodím, ale věřím, že by si to nějaký příznivce našlo, ...“ (Kamil, 24 let, pracující/student)

Co se týče divadla, které zde také nefunguje celý rok, ale spíše nárazově, mluví o něm respondentka Tereza:

„..., ráda třeba chodím do divadla, do divadelního klubu, když měli dobrý vystoupení, tak to bylo fajn, ...“ (Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

V našem vzorku se ale neobjevilo téma divadla tolikrát, aby z toho šel vyvodit nějaký impuls například pro město. Tématika divadla by potřebovala poněkud soustředěnější přístup. Tématika kina by se ovšem dala brát vážně, jelikož i z pouhého pozorování a poslouchání konverzací lze zjistit, že lidem kryté kino, tedy klasické kino, zřejmě spíše chybí a uvítali by ho. Druhá rovina je poté, jak by se případné kino uživilo apod.

3. Co respondenti považují za svůj domov? Jaké má charakteristiky?

Toto téma, jak již bylo nastíněno, je celkem intimní, osobní, zaobalené sentimentalitou a city, proto bylo pro respondenty obtížné dávat pocity do slov. Během rozhovorů bylo dbáno ovšem na to, aby se informace z respondenta „nepáčily“ a pokud respondent odpověděl krátce, bylo to naprosto respektováno. Dále zde hrál roli fakt, že člověk se běžně nezamýšlí, co je jeho domov, jak široce chápe svůj domov a je to jen nevědomá, samozřejmá realita.

I. Rozsah domova

Pokud se podíváme, v jakém rozsahu naši respondenti chápou či vnímají domov, odpovědích se vyskytoval rozsah běžného měřítka, tzn. že respondenti vztahovali svůj domov především na prostředí svého bytu, místnosti, domu, tzn. ve sféře soukromé, intimní, a neobjevil se například kdo by měl za svůj domov celou zeměkouli, Evropu, Českou republiku, region, město. Je ovšem patrné, že domov je kontextuální a vyniká vždy ve srovnáních, odlišnostech, nebo v perspektivách daných mimo domov. Domov se týkal tedy především menšího měřítka a

aspektů spojených s ním. Například respondent Milan odpověděl na otázku, kde je doma, následovně:

„Doma, doma jsem ve své posteli, která patří jenom mně.“ (Milan, 23 let, pracující/student)

Další perspektivu nabízí respondentka Tereza, která zmiňuje právě „svůj byteček“:

„Teď už asi ve Vrchlabí, teď už je to taky takový, že máš svůj byteček, a už nemáš tatínka a maminku za zadečkem, tak je to taky o něčem jiným, ale furt jako doma doma, kdybych měla říct, kde to na mě dejchne, tak musím říct, že asi ta Harta ještě pořád no.“

(Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

Dalším důkazem je i výpověď Kamila, který si spojuje domov se základními potřebami:

„Domov pro mě představuje místo, kam se každý den vracím a mám tam svoji postel, svoji židli, stůl, kde se najím v klidu, vysprchuju, sklopím hlavu a spím, to je pro mě domov.“

(Kamil, 23 let, pracující/student)

Odpovědi týkající se domova byly často velice krátké a stručné, jelikož jak již bylo řečeno, je to tak běžné a samozřejmé téma pro každého a obalené city, že lidé nemají zažité formulování této tematiky do vět. Pro všechny je to tak samozřejmé, ale zároveň tak nejasné. Respondent Petr poté dále poznamenává:

„Nějakej klid a čas pro sebe, prostě místo, kde to jede podle mejch potřeb.“

(Petr, 25 let, student)

Dalším „stupínkem“ směrem k většímu a širšímu chápání domova ukazuje výpověď respondentky Kláry, pro kterou je důležité i blízké okolí v otázce, co potřebuje k domovu:

„Svůj pořádek, svoje věci, knížky, kytky, zelený, rostliny, abych, no abych se tam cítila jako doma, i třeba na jaký lokalitě i třeba jaký je okolí, že i s tím souvisí ten pocit bezpečí.“

(Klára, 29 let, knihovnice)

Objevila se ale i výpověď vnímající svůj domov za celé město, což souvisí se zkušenostmi bydlení v různých částech Vrchlabí, jak uvádí například respondent Ondřej:

„Já bych to vzal celý Vrchlabí, protože jsem tady všude různě bydlel po Vrchlabí, tak můžu říct, že celý Vrchlabí.“ (Ondřej, 23 let, operátor výroby)

II. Obsahy a významy

Pokud se podíváme na to, jaké obsahy a významy si spojují respondenti se svým domovem, spojují si jej především s klidem, bezpečím, blízkými lidmi (přátelé) a také rodinou, což může svědčit o jejich zaměření domova. Zaměření domova do minulosti či budoucnosti jsme rozebrali v kapitole „Domov, čas a prostor“. Rodina totiž může svědčit o vnímání domova především jako něco minulého, především poté v případě, když člověk ještě nemá vlastní rodinu. Je samozřejmě ale otázkou, jak rodinu chápe daný jedinec.

Dále bylo zmiňováno například to, že domov je tam, kde můžu být „*sám sebou*“, či kde se „*cejtím dobře*“. Tyto dva náhledy lze zařadit mj. pod kategorii klidu, jelikož klid tyto dva stavy, či procesy implikuje a jsou s ním spojené, protože jak by mohl být někdo v klidu, když nemůže být sám sebou, a to samé i s druhou formulací. Jak můžu být v klidu a relaxovat, když se necítím dobře. Na druhé straně nelze klid přecenit v tom, že sám o sobě svědčí o domovu. Být sám sebou mj. odkazuje na to, že člověk není vystaven hraní rolí pod tlakem vnějších okolností, že může disponovat tím, co mu je vlastní, nejen materiálně, ale také ve smyslu sebezpožívání, nakládání s časem, s možnostmi, o nichž si člověk rozhoduje sám nebo s nejbližšími, kde se sdílí ze své vůle. Oproti vnějšímu tlaku se tak objevuje spojení domova s klidem a snad lépe vyjádřeno také s uvolněností, svobodou, která je naplněná.

Jiný pohled na to, co pro jedince představuje domov, nabízí výpověď respondentky Lenky, u které bychom mohli lehce přemýšlet o metafoře tuláka. Pro Lenku jsou hlavní především lidé, respektive její nejoblíbenější osoba:

„Domov pro mě představuje tam, kde je momentálně moje nejoblíbenější osoba, chtěla bych říct rodina, ale asi bych se rozhodovala víc jako přítel, kdyby můj přítel byl někde jinde, tak já tam jsem samozřejmě s ním, ale že on to vidí úplně stejně, tak tam je můj domov, hlavně můj domov je můj pes, ten je spíš vázanej teda na mě, ten by byl doma kdekoliv.“ (Lenka, 23 let, student)

III. Funkce domova

U funkcí domova, které si respondenti spojují s domovem bychom mohli lehce vycházet z předchozí části, a to významy a obsahy. Respondenti si tedy představují domov především jako klid, tedy funkce určité relaxace a klidu. Například respondentka Barbora si domov spojuje i s funkcí zábavy:

„Klid, relaxaci, zábavu, všechno dohromady, hlavně blízký lidi mít u sebe.“

(Barbora, 25 let, učitelka)

U zábavy ale můžeme mluvit v určitých případech o určité relaxaci a klidu, jelikož někteří lidé mohou mít zábavu spojenou s relaxací.

Domov je ale také spojován s funkcí plnění základních potřeb, jak dokazuje výpověď Kamila či Milana:

„Domov pro mě představuje místo, kam se každý den vracím a mám tam svoji postel, svůj židli, stůl, kde se najím v klidu, vysprchuju, sklopím hlavu a spím, to je pro mě domo.“

(Kamil, 24 let, pracující/student)

„Tak nějaký zázemí, střecha nad hlavou a místo, kde prostě se najíš, a prostě ti dodává takový základní potřeby k životu.“ (Milan, 23 let, pracující/student)

Dalšími funkcemi, se kterými si respondenti spojují domov, je možnost být sám sebou, také tam, kde je známé prostředí, dále také například domov umožňuje spojení s lidmi, které mám rád. Respondent Petr (25 let, student) si spojuje domov s tím, *„kde to jede podle mejch potřeb“*.

Domov chápe poněkud více široce respondentka Tereza (27 let, speciální pedagožka), pro kterou je funkce domova i to, že místo domova pokryje vše, co potřebuje koupit, že je kam dát děti apod., a nevnímá domov jen pouze jako byt, či místnost, ale jako určitý perimetr.

IV. Domov v kontextu protiepidemických opatření

Domov hodnotili respondenti v kontextu protiepidemických opatření poněkud neutrálně, či lehce kladně. Každý respondent měl nějaké výtky vůči následkům opatření, ať už snížení kontaktů, či nemožnost vykonávání svých koníčků, ale na druhou stranu možná překvapivě respondenti nehodnotili opatření nějak drasticky špatně, je to ale možná i tím, jak již bylo zmíněno, že se v našem vzorku neobjevili například povolání, na které by opatření nejvíce dopadlo (gastro, služby apod.).

Tím, že se mohlo do přírody, která se zdá býti velice důležitým prvkem v životech našich respondentů, tak příroda v té době byla velice důležitým pozitivním impulsem a dopady opatření nebyly tak silné (v našem vzorku). Dalším faktorem vnímání opatření se zdá být i ztráta, respektive udržení povolání, což respondenti také často zmiňovali. Také se objevila perspektiva, že pandemie umožnila zpomalení a uvědomění si jednak smrtelnosti, ale také, jak je svoboda křehká, když lidem nikdo nic ze shora nenařizuje. Také, že ty kontakty se daly lehce

kompensovat prostřednictvím sociální sítě či aplikace určené ke komunikaci, ale nemělo to tolik naplňující úlohu, jako kontakty osobní, především pro extrovertní respondenty.

Vcelku kladně hodnotil opatření například respondent Jaroslav (24 let, operátor výroby), pro kterého byla opatření pozitivní především s ohledem na práci maminky, která je kadeřnice, a tím, že „*neměla tolik nervy*“, se jí zlepšilo zdraví a celkově respondent hodnotil tehdejší dobu jako „*takovej hezkej oddech*“.

Respondent Milan (23 let, pracující/student) zase například vnímá jako dopad zvýšení pohodlnosti, kterou hodnotí spíše záporně. Vesměs ale hodnotí neutrálně: „*v něčem mi to vadilo, v něčem ne, v něčem mi to zase naopak vyhovovalo*“.

Především špatně hodnotila dopady opatření respondentka Lenka (23 let, student), pro kterou to bylo vyčerpávající vlivem zimy (ročního období), tedy že „*protože bylo i hmusně, takže to člověka netáhne ven, takže jsem byla pořád doma a bylo to strašný*“. Také vlivem zkouškového období, tudíž byla především doma a domov vnímala lehce jako vězení, ale nijak jí to domov neznechutilo. V kontextu zmiňované zimy hraje také fakt, že se vnímá jako „*teplomilnej člověk*“.

V. Budoucí domov

Vize budoucího domova je u respondentů podobná a nebyly ve vzorku závratné rozdíly. Téměř všichni respondenti si představují svůj budoucí domov především jako vlastní dům a poté také jako dům se zahradou. Je ale možné, že u respondentů implikuje dům i zahradu a nebyla potřeba ji zmiňovat. Zajímavou podobností mezi odpověďmi týkající se vize budoucího domova jako domu, je ta, že respondenti formulovali ve zdrobnělině, jako například: „*..., koupit nějaký pozemek a postavit si vlastní domeček malej se zahradou, ...*“ (Kamil, 24 let, pracující/student), či „*Třeba bydlet na kraji Prahy a mít domeček se zahradou.*“ (Klára, 29 let, knihovnice), ale i také třeba: „*Asi nějaký baráček, ...*“ (Barbora, 25 let, učitelka)

Objevila se i odpověď, že zkrátka respondent nad tímto tématem nepřemýšlel, či v případě respondenta Jaroslava (24 let, operátor výroby) je spokojenost s nynějším domovem a neměnil by to, přičemž jeho stávající domov je byt v bytovém domě.

Dalším poznatkem je také to, že se neobjevilo dědění vize domova ve všech případech, to znamená, že lidé, kteří vyrůstali například v rodinném domě se zahradou mají vizi domova byt v bytovém domě a naopak. Toto se objevilo v případě respondentky Kláry (29 let, knihovnice), která vyrůstala v bytě v panelovém domě, či respondenta Jaroslava (24 let, operátor výroby),

který zase vyrůstal v rodinném domě se zahradou a je naprosto spokojený s bytem v bytovém domě. Tedy domov byl opět spojován se základním vlastním zázemím, spojován s domem, bytem.

4. Jak respondenti vnímají turistický ruch?

I. Vnímání turistického ruchu

V otázce vnímání a percepce turistického ruchu obyvateli Vrchlabí, respektive respondenty v našem vzorku, se objevily různé perspektivy. Zajímavé je, že nikdo z respondentů nevnímal turistický ruch ryze negativně. Vždycky se ve výpovědi objevil alespoň jeden pozitivní aspekt turistického ruchu.

Mezi nejčastější přístupy patřil ten, že respondentům nevadí, či ho vnímají pozitivně, a to především z důvodu finanční stránky. Rovněž se objevil přístup neutrální, nebo také, že má turistický ruch plusy i minusy, což by se dalo řadit mezi neutrální přístupy. Například respondentům Tereze (27 let, speciální pedagožka) a Tomášovi (24 let, strojař) turistický ruch nevadí, ale je podle nich důležité, aby se turisté chovali slušně, protože jak poznamenává Tomáš: *„Tak otázka, jak se chovají ty lidi, co přijedou, že jo. Takže když něco zničí, tak tady rozvoje moc nebude, protože peníze půjdou na opravy.“* Podle respondentky Terezy je ve Vrchlabí turistický ruch 50 na 50, kdy zde turisté jsou, ale není to tak strašné a je to ještě dobré.

Dalším pohledem bylo také, že je potřeba, aby město regulovalo, či ošetřovalo turistický ruch, a to z důvodu jednak špatné dopravy v centru města v době turistického ruchu a také obecného zaměření, aby se vedení města zaměřilo také na obyvatele Vrchlabí, a nejen na turistický ruch. Respondent Jaroslav totiž vnímá typičnost Vrchlabí v divně utvořeném centru města, jak sám popisuje: *„..., to město je tak nějak divně udělaný ve městě jsou, jako třeba pošta, která je v centru a furt se tam zasekávají ty nákladní auta.“* (Jaroslav, 24 let, operátor výroby) A špatná dopravní situace je také vnímána respondenty Tomášem a Vendulou, kteří vnímají v sezóně zvýšený provoz a tím i ztížení projetí města, či nemožnost zaparkovat. Nehodnotí ale turistický ruch negativně.

II. Podpora turistického ruchu

Vesměř je ale turistický ruch podporován, a to především tedy po finanční stránce, kdy místní podniky mohou prosperovat a růst. Neobjevil se nikdo, kdo by turistický ruch přímo odsuzoval, proklínal či komu by přímo vadil. Respondenti však kladli důraz na slušné chování turistů jako

návštěvníků. I to nakonec to svědčí o domově, nakolik někdo je domácí a jiný návštěvník, přitom se společně podílejí na odpovědném chování vůči lidem, přírodě, kulturnímu prostředí.

III. Prospěšnost turistického ruchu

Téměř všichni respondenti vnímají turistický ruch jako prospěšný regionu. Například ale respondent Ondřej vidí prospěšnost rozpačitě, jelikož čím víc turistů, tím méně klidu, což respondenti považují za důležitou vlastnost domova a města, jak sám uvádí: „ ..., *ale skrz to, že tady právě moc lidí, tak to město už je takový, že nemáš ten klid tady jak seš na to zvyklej, protože tady je hodně turistů a všeho možnýho, ...* “ Podobně to vidí i respondent Milan, podle kterého si ani Vrchlabáci třeba neuvědomují možnou částečnou ztrátu domova vlivem zvýšeného počtu turistů, vcelku ale vnímá turistický ruch pozitivně.

IV. Turistický ruch v rovině domova

Propuštění turistického ruchu do roviny domova v našem výzkumném vzorku se objevilo výše. Podle respondenta Ondřeje (23 let, operátor výroby) turistický ruch napomáhá i nenapomáhá zdejšímu regionu, a to vlivem ztráty klidu zvýšením počtu turistů. Také zmiňoval dopad na infrastrukturu, kdy je podle něj potřeba opravovat silnice vlivem zvýšeným počtem aut ve městě. Podobně to hodnotí i respondent Milan (23 let, pracující/student), podle kterého si obyvatelé Vrchlabí možná ani neuvědomují možnou částečnou ztrátu domova vlivem přisunu turistů a že možná jim zvýšený turistický ruch ubírá ve smyslu klidu. Respondentka Barbora (25 let, učitelka) zase zmiňuje lehce s úlevou, že v pracovním týdnu tady turisté nejsou, jelikož o víkendu to chápe, respektuje to a vyhovuje jí to, ale mimo víkend je ráda, že zde tolik turistů nejsou.

5. Jak respondenti vnímají okolní přírodu?

Se vnímáním přírody očima našich respondentů jsme se setkali v průběhu analytické části. Mohli jsme vidět, že příroda hraje u našich respondentů důležitou roli.

Při otázce, zdali je pro respondenty důležitá příroda v místě domoviny, všichni respondenti odpověděli ano. Jak jsme si ukázali, pro respondenty je příroda důležitá především kvůli dvěma důvodům, jimiž jsou sport a relaxace, či odpočinek. Příroda také vedla v místech relaxace a sportu, kdy si lidé chodí odpočinout do přírody, ať už procházka, či čisté rozjímání, nebo ve sportu zase běh v přírodě, jízda na kole

Příroda se i samovolně objevovala ve výpovědích týkající se předností města Vrchlabí, či regionu a také v případech, které aspekty se respondentům líbí na regionu nebo ve Vrchlabí. Jako

jednu z velkých předností respondenti vnímali ideální rovnováhu a rozložení mezi přírodou a městskou zástavbou, jak ukazuje výpověď respondentky Lenky:

„ ..., jestli je to tady spíš městský, nebo přírodní, mně se tady líbí, že je to takový půl na půl, že to není úplná vesnice, jak jsem říkala, seženeš tady všechno, máš tady město, je tady docela rušno, ale naopak ta příroda je tady je úplně skvělá a všude. “ (Lenka, 23 let, student)

A podobně, ne-li stejně, to vyjádřili další respondenti, jako například respondent Ondřej: *„vyjdeš kopec a už seš někde v lese, kde můžeš hledat houby, krása toho menšího města. “* (Ondřej, 23 let, operátor výroby) či respondentka Klára: *„Líbí, kopcovitá příroda, že to není zastavěné a máš kam jít a seš pryč z toho města, že nemusíš urazit, že můžeš urazit krátkou vzdálenost do té přírody. “* (Klára, 29 let, knihovnice)

Mezi další pozitivní aspekty prostředí a konkrétněji přírody byly Krkonoše či hory, kdy někteří respondenti vidí Vrchlabí jako bránu do Krkonoš. Například respondent Jaroslav rovněž oceňuje a ukazuje důležitost přírody v porovnání s Prahou:

„No, to si myslím, že dost, protože já, když jedu třeba na víkend do Prahy, tak se z toho tejdenn dostávám, protože jsem tady celý život a nejsem úplně zvyklý na tu betonovou džungli a vždycky jsme měli les za barákem. “ (Jaroslav, 24 let, operátor výroby)

Pro respondentku Moniku (25 let, úřednice) je příroda nejen místem relaxace a sportu, ale také zdrojem inspirace, jelikož respondentka se rovněž věnuje umělecké činnosti. V očích respondenta Petra (25 let, student) je příroda obecně spjatá s městem Vrchlabím. Také byl oceňován klid, který úzce souvisí s přírodou a v neposlední řadě také čistý vzduch, jak poznamenává respondent Kamil při otázce charakteristiky zdejšího regionu: *„kdybych to měl specifikovat, tak příroda a hory, čistej vzduch. “* (Kamil, 24 let, pracující/student)

Můžeme tedy vidět ve výše uvedených příkladech, že příroda hraje důležitou roli jednak v rovině domova, kde hraje každodenní i nevědomou roli, a rovněž je důležitá v konstrukci regionální či územní identity.

6. Zda si respondenti spojují svůj budoucí život s Vrchlabím?

S tematikou samotného budoucího domova, která úzce souvisí s tematikou budoucího života, jsme se setkali již ve výzkumné otázce číslo tři, na kterou navážeme a možná se budeme opakovat, čímž si poznatky ještě shrneme.

Vize budoucího domova u našich respondentů se týkal především formy rodinného domu se zahradou než například byt v rodinném domě, ale i ten případ se objevil v případě Jaroslava (24 let, operátor výroby). Představu budoucího domova, čemuž jsme se již věnovali, respondenti formulovali především jako: „*Tak já bych asi ráda domeček tady ve Vrchlabí kdekoliv.*“ (Tereza, 27 let, speciální pedagožka) Tedy jako především jako „domeček“, což jsme mohli vidět v podkapitole „Budoucí domov“.

Pokud se zaměříme přímo na budoucí život našich respondentů a případně ve Vrchlabí, vyvstal ve výpovědích zajímavý aspekt prostředí Vrchlabí, a to je, že v očích některých respondentů se Vrchlabí zdá jako ne dobré místo pro potencionální růst, ale spíše je vnímáno jako místo usazení, ne-li určité stagnace. Místo usazení ve smyslu, že zde není mnoho co vidět, není zde tolik možností užívání si života v porovnání například s Prahou apod. Což vyplývá i z výpovědí, kdy je Vrchlabí vnímáno pozitivně jako dobře strategické a výhodné místo pro rodinný život. Jak uvádí například respondentka Vendula, která by si ráda v blízké budoucnosti zkusila žít ve větším městě, a vrátit se dle ní může člověk vždycky:

„Jako že by to bylo nějak perspektivní mi nepřijde no, je to tady takový, že si člověk setrvá v tom, co si najde a asi je rád, že si to nějakým stylem udrží, že něk jako, životní posun tady něco, no samozřejmě rodinu a tak, ale že by osobní růst tady, to mi nepřijde.“

(Vendula, 26 let, zubní technička)

A podobně to vidí i respondentka Klára, která díky zahraniční zkušenosti a bydlení v Praze vnímá město Vrchlabí jako místo uzavření, že je pro takový nehybný život mladá. Pokud by měla rodinu, je to prý pro ni něco jiného:

„Jako momentálně si nedokážu představit, že bych bydlela ve Vrchlabí. Protože jak jsem byla v tom zahraničí a jsem zvyklá na tu Prahu, jakože Praha je podle mě naplň cestu do ciziny, takže si to neumím představit, zatím jsem mladá a jsem sama, takže, když je asi rodina, tak je něco jiného, ale že zatím si neumím představit, přišlo by mi, že bych se jako uzavřela nebo že bych se tam...“ (Klára, 29 let, knihovnice)

A po následující otázce, zdali nevidí potenciál ve městě Vrchlabí, potvrzuje a vyhovuje jí dosavadní dojíždění za rodinou do Vrchlabí.

Zkusit zahraničí by chtěli i další respondenti jako Jaroslav (24 let, operátor výroby), který by rád zkusil něco jiného v kontextu povolání, respondent Kamil (24 let, pracující/student), který by rád třeba na měsíc s přítelkyní buď za prací, či odpočinkem. Respondent Petr (25 let, student)

má dvě cesty po dostudování, jedna je právě zmíněná zkouška zahraničí a druhou je najít si práci v oboru a studovat dálkově, přičemž jedním z míst, kde by se chtěl v budoucnu pohybovat, je i Vrchlabí včetně Prahy, Hradce Králové a Španělska.

Objevily se i výpovědi, například u respondentky Moniky (25 let, úřednice), že by nechala tak, jak se věci mají, tedy bydlení v rodinném domě pár kilometrů od města Vrchlabí. Či výpověď Lenky (23 let, student), která se řídí tím, co říká: „..., *chceš-li Boha rozesmát, sděl mu tvoje plány.*“

Jedinými případy, kdy respondenti explicitně vyjádřili plán žití přímo ve Vrchlabí, byla respondentka Tereza (27 let, speciální pedagožka), která by určitě chtěla žít ve Vrchlabí, pokud to půjde. Respondent Ondřej (23 let, operátor výroby) by chtěl žít ve Vrchlabí, ale pokud by se objevila nabídka práce jak pro něj, tak i pro přítelkyni, aby se oba měli dobře, nebránil by se odchodu z města Vrchlabí. Jak se ukazuje, život v místě přináší různé výzvy a skýtá orientace na různá místa života podle nejen dosavadních zkušeností lidí, ale také podle jejich životních cílů a plánů, začasto spojených se studiem, s prací (jakožto zdrojem seberealizace, zdrojem pro další materiální blaha), nebo spojených s životními impulsy, které různá místa pro životní potřeby a zájmy nabízejí.

7.2 Další výzkumné cíle

V této kapitole si tedy ukážeme a analyzujeme, zdali se v našem výzkumné vzorku, mezi našimi respondenty objevily zmíněné sledované cíle, které jsme si vypsali v kapitole „2. Cíle a výzkumné otázky“.

I. Metafory kulturních vzorců Z. Baumana

Prvním sledovaným fenoménem byly metafory Zygmunta Baumana. Po analýze rozhovorů se neobjevil přímo výskyt ani z jedné metafory (bylo by zřejmě potřeba výzkumu zaměřený přímo na dané metafory). O metafoře tuláka by se ovšem dalo mluvit u respondentky Lenky (23 let, student). Důvodem proč zrovna tato respondentka jsou její odpovědi, a především odpověď na otázku, co potřebuje k domovu či pocitu sounáležitosti, přičemž její odpověď je následující:

„Nemám to jako místově, nefixuju se na místo, to je zajímavý, mám ráda to místo, ale nefixuju se na něj, spíš jako se, ty lidi tam hrajou důležitou roli.“ (Lenka, 23 let, student)

Pro tuláka je totiž důležité, jaké to místo, kde se zrovna tulák nachází, nabízí „vzrušení“ a co dokáže dané místo poskytnout. Tím vzrušením a co dokáže poskytnout, by mohli být zmínění

lidé, či konkrétně její přítel. Dále tulák neplánuje do budoucnosti vlivem rychle měnícího se světa. Respondentka Lenka také neplánuje a jak již bylo citováno, sama říká: „ ..., *chceš-li Boha rozesmát, sděl mu tvoje plány.*“ (Lenka, 23 let, student) Bylo by ovšem potřeba rozsáhlejší a především analýzy, která se více zaměřuje na zmíněné fenomény.

Jinak se další aspekty metafor neukázaly. Je možné pracovat s myšlenkou, že každý z nás je tak trochu tulákem, turistou, hráčem, či zevlounem, záleží poté na poměru mezi jednotlivými metaforami a také, jak se lidé charakteristiky lidí trefují do vymezených vzorců. Pro důraznější a přesnější vyvstání těchto kulturních vzorců by bylo potřeba výzkumu, který by se více specializoval na tyto fenomény. Proto také byl tento výzkumný cíl spíše vedlejší než hlavní. V neposlední řadě sehrává velkou roli to, jak se uváděné vzorce vyskytují v různých sídlech a zemích s jejich kulturou, životním způsobem, u různých sociálních kategorií či skupin.

II. Ochranařské tendence u obyvatel

Dalším sledovaným fenoménem bylo, zdali se u obyvatel, respektive u respondentů v našem vzorku objevují ochranařské tendence.

Opět, přímo se tyto tendence explicitně neobjevily kromě pár případů. Jedním z nich je respondentka Vendula, která při otázce důležitosti přírody přímo pro ni samou, říká:

„No tak, myslím si, že těch betonovejch měst je víc než dost, takže jako by se to tady mělo spíš chránit, než to tady vydlážet betonem a kostkama a tak no.“ (Vendula, 26 let, zubní technička)

Jinak se přímo další ochranařské tendence neobjevily. Mohou v tomto ale hrát důležitou roli tři faktory. Jedním z nich jsou latentně, přirozeně a samovolně obsažené protekcionistické tendence v našich respondentech vlivem života a bydlení v přímé blízkosti přírody. Jak se totiž ukazovalo v našem vzorku, pro každého respondenta je příroda důležitá kvůli různým způsobům a dle odpovědí na otázku, jestli se nějak sami angažují v ochraně přírody popisují, že by například nikdy nevyhodili odpadky v lese, či dokonce někteří sami sbírají cíleně odpadky. Tím způsobem, jak je to pro ně samozřejmé a nevědomé, nemají takovou potřebu formulovat a mluvit o těchto aktech. Dalším z faktorů možná je, že Vrchlabí není oblastí, kde by se „kosily“ lesy za záminkou výstavby nových bytů, infrastruktury apod., proto respondenti nemají důvod ochraňovat tolik přírodu. A posledním faktorem je samotná informovanost respondentů například o tom, jak se staví ve Vrchlabí či dalších místech.

III. Vykořenění, či nikoliv?

Sledovaným fenoménem bylo také, zdali více a více lidí nemá svůj domov, či že nikam nepatří, čemuž se věnoval částečně například i František Zich ve svém příspěvku ve sborníku „*Regionální identita obyvatel českého západního pohraničí*“.

Po analýze rozhovorů našich respondentů se téměř ve všech případech neobjevila vykořeněnost, či zkrátka to, že nikam nepatří. Důkazem je to, že ačkoliv respondenti vyjádřili potřebu a plány odcestovat do zahraničí či bydlet někde jinde mimo město Vrchlabí, vyjádřili také to, že se určitě chtějí vracet a navštěvovat Vrchlabí. Jak například ukazuje výpověď respondentky Kláry:

„..., do Vrchlabí si dokáži představit jezdit takhle za rodinou prostě jen, na dovolenou, nebo takhle, ale nedokážu si momentálně představit tam žít.“ (Klára, 29 let, knihovnice)

Spolu s tím také odpověď na otázku, co jí táhne a drží ve Vrchlabí, kdy respondentka sama formulovala jako: „*Rodina, ale i jako, jak bych to řekla, vnitřní duševní kořeny.*“ (Klára, 29 let, knihovnice)

Dalším důkazem je i výpověď respondenta Milana, pro kterého je Vrchlabí nejlepším místem a bude se vždycky rád vracet:

„Jak jsem říkal, že se sem vracím jako do domovu a že se sem těším, takže pro mě to bude vždycky jakoby to nejlepší místo, takže já se sem vždycky rád vracím, ...“

(Milan, 23 let, pracující/student)

Respondent Ondřej (23 let, operátor výroby) zase uvádí, že kdyby se našla práce jak pro něj, tak i pro přítelkyni v novém prostředí, rozhodně by se do města Vrchlabí vracel.

Mezi další indicie projevující „příslušnost“ k území jsou i odpovědi, zdali si respondenti myslí, že do regionu patří, přičemž všichni respondenti vnímají sounáležitost s městem Vrchlabím či regionem Vrchlabska.

Jak tedy můžeme vidět, v našem vzorku se neobjevil nikdo, kdo by nikam nepatřil či nevnímал sounáležitost s nějakým územím. Možná se lehce vymyká respondentka Lenka, která nemá fixaci na místo, ale i tak popisovala velké ztotožnění s místní přírodou a prostředím. V našem vzorku vidíme, jak popisuje František Zich, „že většina lidí a svým způsobem všichni ‚někam patří‘, s ‚něčím se ztotožňují‘. Zůstává v jisté podobě zachována i sociální identifikační pozice ‚my‘, ‚oni‘ a spolu s tím i hranice jak sociální, tak její geografická kontura.“ [Zich 2007: 51]

IV. Domov jako budoucnost, či minulost?

V této části se zaměříme na to, jak respondenti vnímají domov v časové ose, zdali jako něco minulého, budoucího či oboje.

V našem výzkumném vzorku se objevily především případy, kdy respondenti vnímají domov jednak jako něco minulého, ale i budoucího, tedy oboje roviny. Je to zřejmě dáno tím, v jaké věkové fázi se respondenti nachází. Jednak si lidé ve věku 20–30 let hledají svoje bydlení, řeší náležitosti spojené s tím atd., čímž orientují vnímání domova především do budoucnosti. Stále ale ovšem mají vazby na svůj původní domov, tedy povětšinou na svoje rodiče, čímž orientují domov také do minulosti. Můžeme tedy v některých případech vidět vnímání domova v obou rovinách. Záleží ale ovšem i na jedinci, jak moc se kam orientuje a jakou váhu čemu připisuje, není to pravidlem, případ od případu se liší.

Dále se také několikrát objevilo vnímání domova v rovině minulosti. To se týkalo především respondentů, kteří ještě nehledají vlastní bydlení, čímž se orientuje jejich domov především na rodinu. Objevilo se to ale i v případě respondentky, která vlastní bydlení má, a i tak vnímá domov spíše v minulosti.

V. Nejistota, stimulace a identita v našem výzkumném vzorku?

Dále se zaměříme na to, zdali a jak se projevovaly prvky domova podle Jana Kellera, tedy nejistota (bezpečí), stimulace a identita.

Respondenti z našeho vzorku si domov spojují explicitně především s dvěma zmíněnými prvky, a to bezpečí a identita. Objevil se ale i aspekt stimulace.

Při zaměření na tyto aspekty domova bylo odpovídáno na otázku, co pro respondenty představuje domov. Například respondentka Klára popisuje: „*Tam, kde se cítím dobře, bezpečí, pohodlně, kde si můžu dělat, co chci, že mě tam nikdo neodsuzuje.*“ (Klára, 29 let, knihovnice) Jak můžeme vidět, bezpečí a identita se zde objevily. O místě bezpečí hovoří i respondentka Monika (25 let, úřednice). Respondent Ondřej také hovoří o zmíněných aspektech: „*Bezpečí, kde můžu být sám sebou, ...*“ (Ondřej, 23 let, operátor výroby) A tyto aspekty se poté objevovaly i v dalších výpovědích respondentů.

Aspekt stimulace nebyl přímo explicitně obsažen, ale byl obsažen schovaný za slova jako klid, příjemné prostředí, místo či blízcí lidé. Jak je totiž uvedeno, stimulace spočívá v tom, že si člověk má kam odnést svoje například problémy a má je kde probrat, k čemuž potřebuje klid,

příjemné prostředí, někdo potřebuje rozebrat dané věci i s lidmi a je k němu potřeba nějakého místa.

VI. Internalizace rolí respondenty

Tento fenomén byl mimoděčný a scénář ani výzkum nebyl nějak přímo zaměřen na tento fenomén. Internalizace rolí byla spíše zmíněna proto, co kdyby se objevila, ať už explicitně či implicitně. V našem případě a v našem vzorku ovšem nebyla nalezena internalizace rolí. Je to ovšem hlavně tím, že výzkum byl zaměřen především na jiné fenomény.

VII. Instituce očima respondentů

V této části se soustředíme na vnímání institucí, které spravují místní prostředí, respondenty z našeho vzorku, jelikož do scénáře byly zakomponovány i otázky týkající se názoru jednak na vedení města Vrchlabí, ale také na KRNAP, který spravuje velkou část SO ORP Vrchlabí.

Určité zmínky v kontextu vedení města Vrchlabí se objevily již v první výzkumné otázce, a to v podkapitolách „Dostupnost bydlení“, či „Omezení“.

Jak tedy bylo již uvedeno, výtky se týkaly především dostupnosti bydlení a spolu s tím, že to vypadá, že vedení města se soustředí především na turisty.

Výtky vůči dostupnosti bydlení byly podmíněny tím, jestli respondent musel hledat bydlení sám. U respondentů, kteří měli nějakým způsobem bydlení zajištěné, můžeme sledovat vesměs pozitivní vnímání vedení. Například respondentka Tereza na jednu stranu chápe rezidenční stavby „Pražáků“, na druhou stranu si myslí, že vedení města nemá žádnou vizi, jak sama uvádí:

„No, takhle, jsem opravdu jako můj selskej rozum, když si to tady zastavíme těma krásnejma rezidenčníma sídlama, kde lkk stojí x miliónů, jestli je to dobrej záměr a jestli si tady chtějí udržet ty mladý lidi, tak to si uplně nemyslím, na druhou stranu si myslím, že se jako snažej investovat do toho města, aby to nebylo jako zlý, že se snažej tady něco dělat, ale já bych řekla, že by už to chtělo nějakou obměnu těch vedoucích tam.“

(Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

Dále poznamenává ta samá respondentka:

„No, přesně, jako já chápu, že Pražák si tady chce koupit byt, a má na to prostě 5 mega a jezdí sem, ale pak tady budou stát byty, jak se to u Kabla plánuje, je to hezký jo, já to nikomu neberu, přeju těm lidem, ať si to tady koupěj, ale pak je tady spousta lidí, kteří živořej v mlajech bytech, nemůžou nikde bydlet, ...“ (Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

Podobně to vidí i respondentka Vendula, která má také právě zkušenost s hledáním bydlením a ukazuje „obavu“ zaměření vedení města, rovněž se ani nediví, že mladí lidé odsud odcházejí, jelikož sama vnímá, že tady není práce ani bydlení:

„No asi jako jak v čem, myslím si, že by měli víc cílit na místňáky, než jako na ten cestovní a turisty no, jako, přece jenom by to chtělo, aby jim tady nějaký ty lidi zůstali vůbec.“ (Vendula, 26 let, zubní technička)

Nedostupnost bydlení popisuje i respondent Petr (25 let, student), který zatím nemá zkušenost s hledáním bydlení, ale sám postřehl toto téma v konverzacích svých přátel, že se toto téma často objevuje.

Respondentovi Kamilovi (24 let, pracující/student) též přijde, že se vedení zaměřuje především na turisty a s tím zmiňuje i nedostupnost bydlení:

„Jo, jako popravdě mi to taky přijde, že se spíš zaměřujou na ty turisty a že zanedbávají trochu ty místní obyvatele, ať už to je výstavbou různých bazénů, který jsou převážně určeny pro ty turisty a shánění bytu tady je nereálný, tady se stavěj tak drahý byty, to si normálně místní smrtelník nekoupí, co se tady narodí.“ (Kamil, 24 let, pracující/student)

Respondentka Lenka (23 let, student) na jednu stranu chápe vedení města, na druhou stranu ale říká, že by se možná mělo vedení města zaměřit na místní lidi ve Vrchlabí, třeba ve výstavbě a vybavení míst především pro děti.

Velice podobně to vidí i respondent Milan, který vnímá dobře rozrůstání města ve smyslu bazénu, sportovních ploch, rekonstrukce Kačáku apod., ale na druhou stranu říká: „..., ale zas prostě už opomínaj tady ty rodinný Vrchlabáky a radši kvůli byznysu dávaj přednost turistům a stavěj tady nový a nový apartmány a že vlastně tím trochu vytlačujou ty Vrchlabáky.“ (Milan, 23 let, pracující/student)

Můžeme tedy vidět, že napříč vzorkem se objevují výtky týkající se především nedostupnosti bydlení, ale také možná až moc velká orientovanost na turisty a turistický ruch.

Mezi další, ale ne už tak časté výtky se týkaly komunikace vedení města. Komunikace jednak ve smyslu schůzí zastupitelstva, že by se o nich mělo více vědět a také ve smyslu turistického ruchu, aby vedení více instruovalo turisty, co se kde nachází.

Komunikaci ve smyslu schůzí zastupitelstva popisuje především respondentka Tereza, která vidí nedostatek komunikace nejen u schůzí, ale i například v komunikaci s organizacemi, jak popisuje níže:

„ ..., přijde mi, to asi taky je věc, že to není moc veřejný, že pak na FB jako na tebe vyběhnou a pojdte se pobavit se zastupiteli města, ale vyběhne to na tebe až zpětně, když to lidi komentují, jo, že to není moc jako provařený, že bych si řekla, aha, mě by docela zajímalo, koho bych volila, jestli tady pana Sobotku, nebo támhle pana Vomáčku, jo, ale nevíš o tom, když se jako o to nezajímáš, ale že by ti to voni trochu jako podsunuli nějaký debaty nebo něco, to si myslím, že je možná chyba no.“ (Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

Komunikaci ve smyslu instruování turistů hovoří především respondent Ondřej, který v otázce, co by mohlo vedení udělat více, říká:

„No tak, třeba plácnu, víc nějakých billboardů s něčím, támhle je tohle a támhle je tohle a tohle, nebo že támhle je hotel a támhle, prostě víc pomůcek, aby oni věděli, kam zajít.“

(Ondřej, 23 let, operátor výroby)

Záleží ale samozřejmě na samotné informovanosti respondentů, jak moc vnímají a sledují počiny vedení města.

Objevil se i názor a výtky na podobu centra města Vrchlabí, kdy některým respondentům přijde centrum města „divně udělané“, a ne moc promyšlené, s čímž poté zmiňují plynulost dopravy, ať už je to hlavní pošta umístěná v centru města, či ostrůvky a obecně podoba infrastruktury.

Poslední výtkou je především v očích respondentky Terezy možná až moc velké zaměření na fotbal a hokej ve Vrchlabí. Sama to popisuje v důsledku svých zkušeností jako vedoucí neziskovky, neboť neziskovky podle ní hodně bojují za sebe na rozdíl od jiných měst. Na jednu stranu chápe velkou podporu sportu, a podporuje, že děti sportují, ale nemělo by to být až tak „extra protěžovaný“, jak sama poté uvádí:

„ ..., ale myslím si, že je tady pak spousta dětí, který nám opravdu vykvejtaj ve skautech, a to i jako sociálně slabší děti, který my zachytíme a o který se my postaráme jako neziskovky, tohle si teda myslím, že by mělo bejt víc oceňovaný ve Vrchlabí no.“ (Tereza, 27 let, speciální pedagožka)

Ovšem neobjevily se jenom negativní názory týkající se vedení města Vrchlabí. Například respondentka Barbora (25 let, učitelka) je ráda, že se pořád něco děje, je něco nového a kdyby nebylo vedení dobré, tak se podle ní žádné novinky neobjeví. Respondent Petr (25 let, student)

si zase myslí, že město na zmíněných výtkách pracuje a je město na vzestupu. Respondentka Klára (29 let, knihovnice) si zase zkrátka myslí, že vedení města přistupuje správně k rozvoji. Na jedné straně tedy výtky vůči vedení, na straně druhé ovšem můžeme vidět, že lidé vnímají některé kroky velice pozitivně. Pozitivně je poté vnímán především starosta, který je pro občany lidský, zdraví spoluobčany, „na nic si nehraje“ a neobjevila se jediné negativní slovo vůči jeho osobě.

Pokud sleduje výtky vůči KRNAPu, ty se týkají především nedostatečné přisnosti. Například dle respondentky Kláry (29 let, knihovnice) by měli mít pracovníci KRNAPu stejný metr pro všechny lidi a měli by být tvrdší. Podobně to vidí i respondentka Tereza (27 let, speciální pedagožka), že by mohli být přísnější, mohli by udělovat pokuty a dle ní, pokud se lidé neumí chovat v přírodě, měli by „sedět doma na zadku“ a přitvrdila by.

Respondent Ondřej (23 let, operátor výroby) zase z důvodu svého vyučení v lesnictví vnímá, že by se měli více starat o staré stromy a lépe spravovat lesy v kontextu kůrovcové kalamity.

U respondenta Kamila (23 let, pracující/student) zase vidíme dvě roviny, jednou z nich je, že vůči přírodě postupují správně, ale vůči například zemědělcům či dřevařům by mohli být mírnější.

Poslední výtkou je výtka respondentky Venduly (26 let, zubní technička), která si myslí, že co by se mělo opravdu chránit, tak na to nedbají, ale povolují na druhé straně stavby, které se sem podle ní nehodí, a ještě k tomu jsou v ochranném pásmu.

Část výpovědí se týkala výtek, jiná část ovšem svědčí ve prospěch KRNAPu pozitivně s tím, že dělají, co můžou, protože podle některých respondentů mají také omezené možnosti a pravomoci, jak ovlivnit různé situace.

Samozřejmě ovšem opět záleží na informovanosti respondentů, ať už co KRNAP doopravdy dělá a nedělá, ale také v případě jejich pravomocí a práv do něčeho zasáhnout.

Závěr

V současném stavu poznání jsme představili základní pojmy, které by se mohly týkat našeho výzkumu a rovněž, které nás zajímají. Dále jsme představili výzkumné cíle. Cílem práce bylo zjistit, jak respondenti ve výzkumné populaci 20-30 let, bezdětní, konstruují svůj domov a s čím ho mají spojený. Rovněž jaké jsou signifikantní prvky jejich regionální či územní identity, jak vnímají turistický ruch, jak vnímají přírodu a v neposlední řadě, zdali si spojují svůj budoucí život s Vrchlabím. Hlavní výzkumný cíl byl dekomponován na výzkumné otázky, ale zajímaly nás i další vedlejší cíle v návaznosti na současný stav poznání, jako například, zdali se v našem vzorku objevily metafory kulturních vzorů podle Z. Baumana, jestli lidé v našem vzorku v dnešní době „nikam nepatří“, jak vnímají svůj domov v horizontech času apod.

Výzkumný vzorek tvořili respondenti ve věkové kategorii 20-30 let, bezdětní. Důvodem této volby bylo především spojení s otázkou, jak se tito mladí lidé identifikují s místem, zda vazba na místo, jejich regionální identifikace, konstrukce domova přispívají k tomu, že ve Vrchlabí chtějí nadále žít, jaké si kladou před sebou životní cíle a jaké problémy řeší. Rovněž je toto téma aktuální v kontextu Vrchlabí z důvodu odcházení mladých lidí z Vrchlabí v posledních letech.

První výzkumná otázka se týkala prostředí, v němž mladí lidé bydlí a žijí. Z rozhovorů vyvstala témata, která respondenti nezávisle na sobě uváděli a popisovali. Jedním z nich je nízká anonymita města. Tu vnímají respondenti různě. Objevila se shoda jak u pozitivního vnímání, tak ale i u negativního, někteří respondenti ji ani neřeší. Z provedených rozhovorů vyplývá, že vnímání anonymity se zřejmě váže k tomu, jakými zkušenostmi lidé disponují v případě větších měst, jelikož negativně to vnímali především respondenti, kteří se pohybují často v Brně, Praze či jinde. Dalším tématem byla dostupnost bydlení, které se zase váže k tomu, jestli respondent musel hledat sám bydlení, či ne, jelikož negativně to vnímali respondenti s nezajištěným bydlením. Nedostupnost bydlení, či drahé byty ovšem nejsou doménou jenom Vrchlabí, ale i celé České republiky. Podobně to bylo i s vnímáním pracovních míst. To zase souvisí s kvalifikací a vzděláním daného jedince, jelikož respondenti, kteří nemají vysokoškolskou specializaci, vnímají dostatek pracovních míst, zatímco opačně to zase vnímá například zubní technička. Mezi omezeními se objevila především nepřítomnost klasického kina a málo vyžití pro mladší ročníky obyvatel města. Objevily se ale také výpovědi, že vše potřebné je případně v dojezdové vzdálenosti. Mezi přednostmi řadili respondenti především bezprostřední přírodu a ideální rovnováhu mezi městem a přírodou, což potvrzují i jiné výzkumy týkající se menších

měst. Rovněž byla kladně hodnocena nízká kriminalita a to, že je Vrchlabí ideálním místem pro budoucí, tedy rodinný život. Součástí výzkumu bylo také, jak se změnil život respondentům v době protiepidemických opatření. Z rozhovorů vyplývá, že se opatření našich respondentů nedotkly nějak drasticky. Je to i tím, že se v našem vzorku neobjevilo povolání, na které by opatření dolehla nejvíce. Dalším faktorem byla možnost blízkého kontaktu s přírodou. Příroda, jak vyplývá z rozhovorů, se zdá být velice důležitým prvkem územní identity. Z rozhovorů vyplývá, že respondentům často záleží i na osobních vztazích, vazbě k rodině a známým, na ohleduplném chování, včetně turistů.

Další výzkumnou otázkou bylo, s čím se v rámci své územní identity respondenti identifikují. Jak již bylo nastíněno, jedním z nejdůležitějších prvků se zdá být příroda, která snižovala mj. dopady protiepidemických opatření. I další prvky se týkají úzce přírody. Mezi signifikantními prvky územní identity se objevily hory (Krkonoše), ale také klid, či lidé, se kterými jsou respondenti v úzkém kontaktu. Z rozhovorů vyplývá, že lidé jsou s místem ztotožnění především prostřednictvím svojí rodiny a přírody, přičemž tato témata často prostupovala celým rozhovorem. Mezi způsoby ztotožnění dominovaly především sport a relaxace v přírodě, ale taktéž se objevila například inspirativní vnímání přírody. Objevila se taktéž shoda, v čem jsou pro naše respondenty typičtí občané Vrchlabí, a tím byl zkráceně „*tuhý kořínek*“, kdy jsou lidé ve Vrchlabí podle respondentů více do přírody, nejsou tak ovlivněni počasím, či je jen tak něco nerozhodí. Dalším tématem, které vyvstalo, byl i náklon ke sportům v dětském věku, přičemž důraz byl na hokej a fotbal, který je zde podporován, v očích některých respondentů možná až moc na úkor ostatních sportů či neziskovek. Taktéž se v rozhorech objevoval rozdíl mezi my a oni, respektive spíše my Vrchlabáci a oni, turisté, Pražáci. Slovo Pražák se poměrně často objevovalo v rozhovorech a nosilo lehce negativní významy.

Další výzkumná otázka se týkala přímo konstrukce domova a s čím ho mají respondenti spojený. Rozsahově vnímají respondenti svůj domov spíše v menším měřítku, tedy svůj pokoj, nebo svůj byt. Neobjevil se ve vzorku nikdo, kdo by měl za domov například celou republiku, ale objevil se případ domova jako celého Vrchlabí, což souviselo se zkušeností života v různých částech Vrchlabí. Respondenti si domov spojují především s klidem, bezpečím, blízkými lidmi, ať už to jsou přátelé či rodina. Taktéž byl domov vnímán pozitivně v rovině identity, tedy kde se „*cejtím dobře*“ či kde můžu být „*sám sebou*“. Tedy obsahy, které se nijak nevymykají dostupným výzkumům, a naopak tyto výsledky potvrzují to, co jsme analyzovali v současném stavu poznání. I v rovině domova jsme se ptali na protiepidemická opatření a odpovědi byly víceméně totožné s předchozí otázkou. Tím, že se mohlo do přírody, což je důležitým aspektem

životů našich respondentů, nebyl dopad opatření drastický a nikdo si například domov nezprotivil.

Další otázka se týkala turistického ruchu, jak jej respondenti vnímají. Respondentům nijak nevadí, je ale podle nich důležité, aby se turisté chovali slušně. Neobjevil se nikdo, kdo by jej přímo nesnášel. U každého respondenta se objevil alespoň jeden pozitivní aspekt, především se pozitivní připomínky týkaly finanční stránky, že turisté alespoň přinesou finance do regionu. Je ale podle respondentů rovněž důležité, aby turistický ruch nepřerostl na úkor zájmu o místní obyvatele.

Pátá výzkumná otázka se týkala vnímání okolní přírody respondenty, což jsme si již nastínili. Z rozhovorů vyplývá tedy, že příroda je jedním z hlavních prvků územní identity, konkrétně poté reliéf krajiny a ideální rovnováha mezi městem a přírodou, která byla snad nejvíce samovolně zmiňována, což potvrzuje myšlenku Patočky a Heřmanové, že na malém městě je nejlepší shoda mezi ideálním domovem a dostupným.

Poslední výzkumnou otázkou bylo, zdali si respondenti spojují svůj budoucí život s Vrchlabím. Zde vyvstal jeden zajímavý fenomén, a to, že někteří respondenti vnímají Vrchlabí jako místo usazení než místo progresivní. Myšleno, že Vrchlabí nemá tolik k nabídnutí jako například Praha, a to ve smyslu osobního růstu, povolání, zábavy, poznatků apod. Rovněž v našem výzkumném vzorku zazněla přání respondentů, že chtějí zkusit žít buď ve větším městě či v zahraničí, a do Vrchlabí se vracet.

Mezi další výzkumnými, ale vedlejšími cíli bylo, zdali se v našem výzkumném vzorku objevily metafory kulturních vzorců podle Z. Baumana. Kromě turisty, kterého má každý z nás trochu v sobě, se objevil případ tuláka, bylo by ale potřeba detailnější analýzy. Zajímalo nás také, jestli se objevují ochránářské tendence u našich respondentů. Přímé tendence se neobjevily, ale můžeme uvažovat o tom, že respondenti mají symbiózu s přírodou tak zažitou, a respektování přírody je pro ně tak nevědomý proces, že respondenti neměli potřebu tak výrazně mluvit o její ochraně. Z rozhovorů ovšem vyplývá, že si respondenti chrání svoji přírodu, taktéž mají vůči ní respekt a někteří vnímají rozšiřování města a úbytek přírody, přičemž z rozhovorů vyplývá, že by se měla chránit a že jim na ní záleží. Rovněž jsme se zajímali o to, na co naráží František Zich, a sice, zdali opravdu lidé více nikam nepatří. Zde se nám potvrdilo tvrzení F. Zicha, tedy že i v našem výzkumném vzorku všichni mají potřebu někam patřit, vnímají svoje „kořeny“ (a to i přes možnou metaforu tuláka). Respondenti vnímají dělitko my a oni a chtějí se k místu své přináležitosti vracet nebo zde zůstat žít. Dále jsme se zajímali, kam směřují respondenti svůj

domov. Většina vnímá svůj domov jako něco minulého, tak i budoucího. Souvisí to s tím, zdali jedinec hledal bydlení a bydlí už mimo rodiče. Respondenti, kteří mají již svůj vlastní byt, mají domov jako projekt do budoucnosti, ale taktéž se vracejí ke svým rodičům, čímž orientují domov i do minulosti. Zatímco respondenti, kteří ještě bydlí u rodičů směřují svůj domov do minulosti. Taktéž se potvrdily myšlenky Jana Kellera, tedy že domov se skládá ze tří „částí“. Respondenti popisovali domov jednak jako možnost být sám sebou bez dalších obhajování, čímž se potvrzuje jejich individuální, ale také kolektivní identita. Rovněž spojovali domov se zázemím a klidem, příjemným prostředím či blízkými lidmi, což implikuje i rovinnou stimulaci, kde má člověk možnost řešit „problémy“ a sdílet je. A v neposlední řadě se objevilo, a to přímo explicitně, rovina bezpečí, tedy že domov je tam, kde je bezpečí. V našem výzkumném vzorku se neobjevily žádné internalizace rolí, tento cíl byl ale vedlejší. Posledním výzkumným cílem bylo vnímání institucí očima respondentů, konkrétně vedení města Vrchlabí a KRNAP. Výtky se týkaly především nedostupnosti bydlení a pracovních míst. Taktéž byla některými respondenty vyjádřena obava, že vedení se soustředí spíše na turisty než na místní obyvatele. Další výtka se týkala slabé komunikace vedení města, např. v oblasti schůzí zastupitelstva a turismu. Je ale důležité si uvědomit, že vnímání problémů závisí na zájmu a informovanosti respondentů. Dále se objevilo, že možná vedení města protežuje hokej a fotbal, a mohlo by sledovat i ostatní sporty, a především neziskovky, které se starají například o postižené děti. Poslední výtka se týkala vzhledu centra města, například umístění hlavní pošty v centru města, či že rekonstrukce nejsou moc promyšlené. Neobjevovaly se ovšem jenom výtky, respondenti chválili například výstavbu bazénu, či že se město rekonstruuje a je na vzestupu. KRNAP je v očích respondentů zase málo přísný a podle nich by měli jeho pracovníci přistupovat ke každému stejně. Z rozhovorů vyplývá, že někteří respondenti by uvítali přísnější kontrolu a s finančními pokutami. Ovšem také KRNAP je vnímán pozitivně, povětšinou se totiž výpovědi týkaly jak i negativního, tak pozitivního hodnocení.

Tato bakalářská práce měla v souladu s cíli zjistit, zdali opravdu lidé se váží k obývanému místu, nebo zda spíše již nikam nepatří. Také si ověřit významy a obsahy spojené s domovem. Rovněž jaké jsou signifikantní prvky územní identity v menším podhorském městě a jak zde respondenti z výzkumné populace konstruují domov.

Dalším užitkem této práce bylo nastínit vedení města Vrchlabí některá témata a například i inspirovat pro další šetření, či plány města, zkrátka nastínit impulsy pro vedení, jakým způsobem lze podpořit život ve městě a zájem mladých lidí ve Vrchlabí žít nebo se sem i vracet.

Jako student, který měl svou první zkušenost s realizací empirického šetření malého rozsahu, jsem si naprosto vědom limitů této práce. Při dalším šetření bych zřejmě zredukoval počet výzkumných otázek a více rozpracoval ty zbylé. Taktéž bych využil zkušenosti z rozhovorů, tedy více se doptával na celou řadu okolností méně nápadných či jasných. Cílem bylo i vytvořit zpětnou vazbu pro město Vrchlabí, i když omezeným výzkumným vzorkem. Poznatky by se tedy daly využít jako impulsy či inspirace pro další šetření a dále například pro další investice.

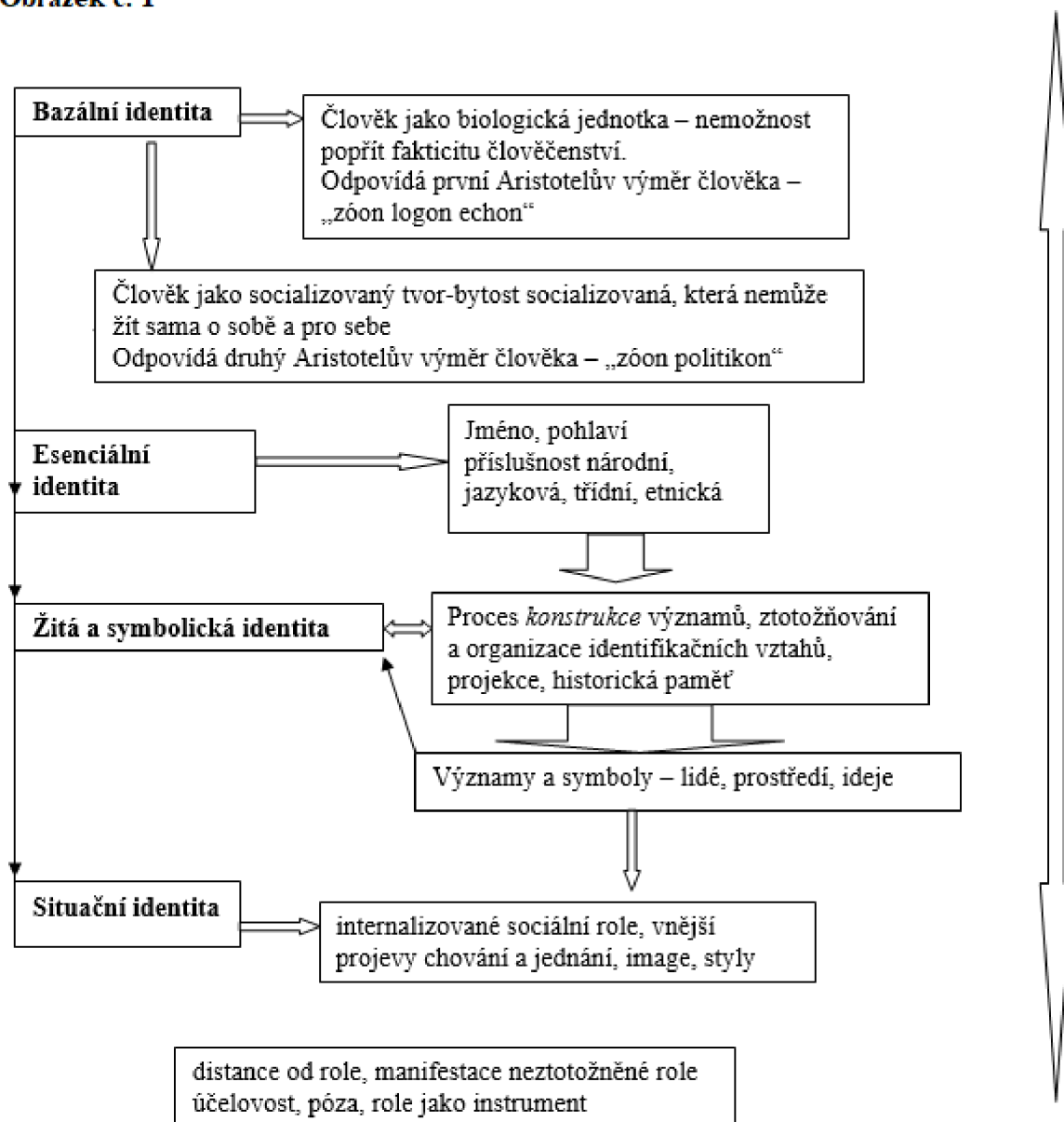
Seznam použité literatury:

- ADORNO, T. W., M. HORKHEIMER. 2009. *Dialektika osvícenství: filozofické fragmenty*. Praha: OIKOYMENH.
- BAUMAN, Z. 2002. *Úvahy o postmoderní době*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství.
- BECK, U. 2011. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. 2. vyd. Přeložil Otakar VOCHOČ. Praha: Sociologické nakladatelství.
- CASTELLS, M. 1996. *The Rise of the Network Society*. I. díl. Oxford: Blackwell Publishers. 6-7
- DUFFKOVÁ, J. 2008. *Domov z pohledu sociologie*. Stavba. Praha: Business Media CZ. s.r.o., č. 3.
- ERIKSEN, T. H. 2007. *Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě*. Praha: Triton.
- GIBAS, P. 2017. „Domov jako konceptuální rámec, téma i výzkumný terén: vývoj i současná podoba studií domova.“ *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*. 53 (2), 241-268.
- GIDDENS, A. *Důsledky modernity*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. 11-53 s. Post (Sociologické nakladatelství).
- GOFFMAN, E. 2018. *Všichni hrajeme divadlo: sebezprezentace v každodenním životě*. Přeložil Milada MCGRATHOVÁ. Praha: Portál.
- HALL, S. 1992. „The question of cultural identity.“ Pp. 273-327 In: *Modernity and its futures*. Cambridge: Polity Press in association with the Open University.
- HEJNAL, O. 2014. „Naše ruiny jsou našim domovem“: Bezdomovci, domov a sociální organizace. In: *Město jako domov*. Brno: Katedra sociologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, s. 33-49.
- HEŘMANOVÁ, E., J. PATOČKA. 2006. *Regionální sociologie, sociologie prostoru a prostředí*. Praha: Oeconomica.
- CHROMÝ, P., M. SEMIAN, Z. KUČERA. 2014: Regionální vědomí a regionální identita v Česku: případová studie Českého ráje. *Geografie*, 119, č. 3, s. 259–277.
- KELLER, J. 2013. *Posvěcení bezdomovců: úvod do sociologie domova*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- LAŠTOVKOVÁ, J. „Doma‘ v pohraničí.“ Pp. 85-93 in V. HOUŽVIČKA, L. Novotný (eds.). *Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí. Sebedefinice a vzájemné vnímání Čechů a Němců v přímém sousedství*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 170 s.
- LINHART, J., A. VODÁKOVÁ, M. PETRUSEK. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.
- LINTON, R. 1936. *The study of man; an introduction*. New York: D. Appleton-Century.
- LYOTARD, J. F. 1993. *O postmodernismu: Postmoderno vysvětlované dětem: Postmoderní situace*. Praha: Filozofický ústav AV ČR.

- MCLUHAN, M. 2000. *Člověk, média a elektronická kultura: výbor z díla*. Brno: Jota.
- ROUBAL, O. 2003. „Když se řekne identita – regionální identita III. část.“ In *SOCIOweb 15-16* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR [cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z: http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/115_Socioweb_15-16_2003.pdf
- ROUBAL, O. 2002. *Regionální identita obyvatel (české části) Euroregionu Nisa*. Ústí nad Labem: Universita J.E. Purkyně.
- Sociologický ústav AV ČR. *Sociologická encyklopedie*. [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017. ©2018 [cit. 28.4.2021]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hlavn%C3%AD_strana.
- SZALÓ, C. 2006. *Domov a jiná místa/ne-místa formování kulturních identit. Sociální studia*, Brno: Masarykova univerzita, roč. 2006, č. 1, s. 145-161.
- ZICH, F. 2007. „Regionální identita obyvatel českého západního pohraničí.“ Pp. 49-61 in V. HOUŽVIČKA, L. Novotný (eds.). *Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí. Sebedefinice a vzájemné vnímání Čechů a Němců v přímém sousedství*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 170 s.
- ZICH, F. ed. *Regionální identita obyvatel v pohraničí: sborník příspěvků z konference „Evropská, národní, či regionální identita?“* Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2003.

Přílohy

Obrázek č. 1

Zdroj: ROUBAL, Ondřej. *Regionální identita obyvatel (české části) Euroregionu Nisa. Ústí nad Labem: Universita J.E. Purkyně, 2002*

a) Scénář rozhovoru

SCÉNÁŘ ROZHOVORU

Účel rozhovoru, požádat o souhlas o nahrávání, čas a místo.

- **Mohl byste stručně představit vlastní osobu, co děláte a jak dlouho žijete ve Vrchlabí?**

Vy jste **vyrůstal/a** ve Vrchlabí? Odkud pocházíte? Jak jste se ve Vrchlabí ocitl/a?

Jaké je vaše **vzdělání**, kde jste jej získal/a? Co je Vaší **hlavní aktivitou**, kde? Svoji práci vykonáváte ve Vrchlabí, či někde jinde?

Kde bydlíte, s kým, jak dlouho? Jaké zde máte **rodinné příslušníky, přátele nebo známé**? Jací jsou Vaši **sousedé** a jaké s nimi udržujete vztahy? Jaký je Váš **věk**?

- **Jak byste charakterizoval/a život ve Vrchlabí?**

Co si představíte nebo vybavíte, když se řekne Vrchlabí? Je podle Vás něco typického pro Vrchlabí?

Jaké jsou jeho **přednosti nebo nedostatky**? Co se Vám zde líbí či nikoli? Je něco, co Vám **chybí** ve Vrchlabí?

A co si myslíte **o lidech** ve Vrchlabí? Jací jsou podle Vás? Myslíte si, že jsou **občané Vrchlabí v něčem specifičtí**? Případně v čem?

Kulturní a další aspekty pro spokojený život.

Zajímáte se **obecní politiku**?

Myslíte si, že vedení města Vrchlabí se ubírá správným směrem v jeho rozvoji? A proč ano/ne?

- **Jak se Vám osobně ve Vrchlabí žije?**

Jak jste **osobně spokoj/a** se životem ve Vrchlabí?

Jakým **volnočasovým aktivitám** se věnujete? A kde je provozujete?

S kým a kde se nejčastěji nebo rád/a setkáváte? (hospody, sportovní události, kulturní akce apod.)?

Jak se změnil Váš osobní život v době protiepidemických opatření?

- **Jak byste charakterizoval/a zdejší region? Jak ho znáte?**

Zkuste popsat, **co tvoří** zdejší region. Co je pro něj zvlášť **typické**? Jaké **příležitosti** pro Váš život nabízí?

Vnímáte nějaké **nedostatky**?

- **Jak důležitá je pro Vás okolní příroda? Jaký máte k ní vztah?**
 - **z jakého důvodu?**

Je něco **typického** na okolní přírodě? Co se Vám **líbí a nelíbí** na stavu zdejší přírody?

Chodíte do přírody? Proč ano/ne? Máte zde **oblíbená místa**?

Provozujete nějaké **sporty spojené s přírodou**?

Myslíte si, že **KRNAP** jde správnou cestou v ochraně přírody? Viz třeba povolení vjezdu na Špindlerovku apod.

Angažujete se sám/sama v ochraně přírody?

- **Jak vnímáte turistický ruch ve Vrchlabí a v jeho okolí? Napomáhá zdejšímu rozvoji?**

Jaké jsou hlavní **atrakce** turistické?

Myslíte si, že je **důležitý pro rozvoj** Vrchlabí, popřípadě regionu? Proč ano/ne?

Vyhovuje Vám tento **rozvoj**? Vadí Vám v něčem? Případně v čem?

Myslíte si, že vedení Vrchlabí přistupuje správně k turistickému ruchu? Proč ano/ne?

- **Jak hodnotíte svou sounáležitost s Vrchlabím a regionem (to, jak sem patříte)?**

Která místa z města (z Vaší zkušenosti) jsou podle Vás horší, která lepší? V čem nebo proč?

Co Vás zde **zejména drží**? Dovedete si představit svůj **život na jiném místě**? Jaké prvky by mělo mít nové místo?

Co by pro Vás bylo zásadní, abyste odtud odešel/odešla? Táhne Vás to jinam? Z jakých důvodů a kam?

- **Co pro Vás představuje domov?**

Co znamená pro Vás být doma? Kde jste doma?

Co nebo kdo k domovu patří? Jak byste jej charakterizovali. Co k pocitu domova či sounáležitosti potřebujete? Máte **jeden** domov?

Jakou máte **představu o svém budoucím domově**? Na čem záleží splnění Vašich představ?

Jaký měla vliv protiepidemická opatření na Váš domov?

- **Jaké jsou Vaše blízké či vzdálené plány?**

Kde chcete žít, s kým, co chcete dělat, čemu se věnovat? Jak hodnotíte svůj život v porovnání se svými vrstevníky?

b) Ukázka rozhovoru

Rozhovor – Lenka

T: Takže, souhlasíš s tím, že bude rozhovor nahráván?

R: Souhlasím.

T: Super, já bych tě jenom poprosil, jestli by ses mohla stručně představit vlastní osobu, co děláš a jak dlouho žiješ ve Vrchlabí?

R: Takže, je mi 22 let, zachvíli 23, jsem žena a žiju tady od malinka

T: Takže ses tu i narodila?

R: Narodila jsem se v Jilemnici, ale prostě, hnedka mě převezli do Vrchlabí.

T: Chápu a prosím tě, ještě co děláš?

R: Momentálně studuju a studuju na ČZU.

T: Takže tvoje nejvyšší vzdělání je maturitní a teď studuješ VŠ?

R: Přesně tak.

T: Super, práci máš, nemáš?

R: Práci mám, samozřejmě brigádně, a to pracuju ve Skiareálu ve Špindlerově mlýně.

T: Jestli bych se mohl ještě zeptat, s kým bydlíš a jak dlouho?

R: Bydlím s přítelem a asi půl roku,

T: A rodinné příslušníky, známé a kamarády máš taky tady ve Vrchlabí?

R: Taky tady ve Vrchlabí no

T: Super, teď bych se zeptal na sousedy, jestli s nima udržuješ nějaký vztah?

R: Se sousedama no, jako že jsme tady půl roku, tak s nima neudržuju vztah vůbec a jako upřímně řečeno já ani nemusím.

T: Teď bych se chtěl zeptat, jak bys charakterizovala život ve Vrchlabí? Nebo co si vybavíš nebo představíš, když se řekne Vrchlabí?

R: Tak to si logicky představím domov, nebo vybaví se mi domov, a paradoxně, čímž jsem starší, tím to tady mám radši a vlastně přítel studuje v Praze, a teď tam máme i byt, takže teď tak pendluju mezi, ale tam to nezvládám, vím, že tady budu chtít bydlet určitě.

T: A z jakýho důvodu to tam nezvládáš, jestli se můžu zeptat?

R: Kvůli lidem, na mě je tam hrozně moc lidí a jsou tam zvláštní lidi, zvláštní individua, jako ty jsou všude, ale v tý Praze je to takový víc znatelný, já jsem člověk, co reaguje fakt na všechno jako že jsem taková citlivější, jako nechci tady ze sebe dělat nějakou citlivku, ale prostě, špatně to zvládám, špatně zvládám jízdu tramvají, minule jsme zastavovali na Karláku a prostě tam zase nějaký lidi opilý, řvali na sebe a já v tu chvíli mám takovej stres, že jsem z toho hotová, takže pro mě v Praze cestovat, byť jen jenom tramvají, nebo busem je pro mě obří stres.

T: Naprosto to chápu, a je podle tebe něco typickýho přímo na Vrchlabí?

R: No, já jako vždycky co si představím, tak já říkám takový horský městečko, jo, protože jak je to do toho Špindlu, nebo máme tady hory a typickýho, ani nevím, co bych řekla, ale prostě takový malý malebný městečko

T: Super a jaký bys řekla, že jsou přednosti toho Vrchlabí pro tebe?

R: Pro mě konkrétně to bude určitě příroda, nebo ten celkový vzhled té krajiny, mám to blízko do hor, kdybych jako měla přesně konkrétně něco říkat, tak mám ráda zámecký park, městský park, bydlím tady ve městě, takže mám ráda zahrádky, mám ráda Kačák, ale teď je to takový kontroverzní téma od té doby, co to čistili, ale mám to tam hrozně ráda, ráda se tam procházím, mám ráda Vejsplachy, prostě, mám ráda asi tu přírodu tady, abych to řekla, ale město, na druhou stranu, teď poslední dobou jsem si říkala, že mi ani vlastně tady nic nechybí, dřív jsme si řekli, jo, pojedeme někam na nákupy, ale já nemám teď ani takovou potřebu jako, hlavně dneska si objednáš všechno přes internet, ale prostě, přijde mi, že tady najdu všechno, co potřebuju k životu a stačí mi to no.

T: Takže ta příroda je pro tebe asi stěžejní tady?

R: Asi jo

T: A jestli třeba vnímáš nějaký nedostatky tady na tom Vrchlabí?

R: Tak samozřejmě, to hodně lidí by se přiklánělo, že tady není koupaliště, i když je tady teď vyklizenej ten Kačák, nebo předělávali ho, ale pořád jsou tam s ním nějaký problémy, a teď budou stavět i bazén, takže to si myslím, že je dostačující, pak třeba jsou tady námitky, že tady není kino a takhle, ale jako upřímně mě tyhle věci tady ani nechyběj, poslední dobou ani nic nechybí, je tady za náma nová kavárna, jako kavárny tady jsou skvělý, restaurace tady jsou skvělý, a já asi k životu víc nepotřebuju

T: Super, takže ti tady přímo něco nějak víc nechybí?

R: Ne, přímo ne.

T: A co si myslíš o lidech ve Vrchlabí, jaký podle tebe jsou?

R: Asi tak jako na každým malým městě, rádi rozebíraj životy ostatních, ale to si myslím, že je úplně všude, kolem a kolem, co je teda hodně vidět, tak se tady projevuje nenávisť k Pražákům, jako hodně i z důvodu toho, bouraj se tady stavby, dělaj se drahý byty pro Pražáky, mně to ale přijde všechno takový jako pochopitelný nebo prostě, já si říkám, no dyt

to je jasný, že to tady budou stavět jako, a na druhou stranu můžeme bejt rádi, že tady nějak funguje ten cestovní ruch, že z něj má tady dost lidí hodně peněz, že jo, ale to jsem odbočila

T: Vůbec nevádí, a myslíš si, že ti Vrchlabáci jsou v něčem specifičtí?

R: Specifický, možná je to blbost, ale zdá se mi, že tady máme pořád toho horskýho ducha, že jsme takoví tvrdáci jako

T: Super, teď bych se zeptal, jestli se zajímáš o obecní politiku? Jestli ne, je to úplně v pořádku.

R: No, spíš ne.

T: A myslíš si, že vedení města Vrchlabí se ubírá správným směrem v jeho rozvoji?

R: Částečně jo, částečně ne

T: A z jakýho důvodu?

R: No, když to vezmu kolem a kolem, tak to tady zkvejtá, to asi nikdo nemůže popírat, ale spíš někdy se ten jejich záměr ubírá jiným směrem, zase jako třeba brát v potaz, že všechno je jeden velkej byznys, jak říkám, některý věci jsou pochopitelný, jo, bohužel s tím nikdo nic neudělá, ale možná by se to mělo zaměřit i na obyčejný lidi tady, no, jako třeba nějaký věci jako pro děti, nebo minule jsme se bavili s lidma v parku, že tam předělávali ostrůvek a dávali tam nový kytky a právě někdo mi říkal, že proč v parku neudělaj ňákou jako oázu jenom pro děti, nějaký parčík, nebo tak, jako já jsem bez dětí a nějak děti zatím nechci, no, takže jsem si říkala, no, dyt je to park, tak bych z toho nedělala zase prolejšačky, ale chápu, že pro většinu lidí by to bylo super, myslim si, že by to tam bylo vytižený, dávám příklad, že pro děti by se mohlo dělat víc věcí nebo tak

T: Super a tobě se ve Vrchlabí teda osobně žije dobře?

R: Jo, moc hezky.

T: Super, a jestli se můžu zeptat, jakým volnočasovým aktivitám se věnuješ a kde je třeba provozuješ?

R: Já mám psa, takže 90 % času trávím s ním venku, jo, teď tady postavili nový skatepark, tam docela jezdíme hodně, jezdíme na kolách, ale to spíš jen tak rekreačně, jen tak na Benecko a tak, na Kněžickou chalupu rádi chodíme, no a tak

T: A s kým se teda a kde nejradši setkáváš? S rodinou, kamarády, či?

R: S rodinou určitě, s maminkou a babičkou, máme zahrádku, takže na zahrádku chodíme docela dost často, s kamarádkama v kavárnách určitě, v restauracích, s přítelem chodíme rádi do toho skateparku, nebo na Kačák si sednout, no

T: A třeba na nějaké kulturní akce chodíš?

R: Na kulturní akce tady ne, spíš, no, to je pravda, tady toho moc, no, teďka byla i ta korona, tak tady nic moc nebylo, ale je pravda, že do letního kina, tam jsem minulej rok byla skoro pořád, skoro celý léto, a na Střelnici, tam byla Partička a na tom jsme taky byli dostkrát, ale je pravda, že na ty kulturní spíš jezdím do větších měst, ale do letního kina, tam chodíme často

T: A jak se ti změnil život v době protiepidemických opatření?

R: Hodně se mi změnil osobní život, protože jsem, protože jsem dřív spíš pracovala a přibrala jsem si školu, že to zvládnou při práci, samozřejmě práce nebyla, zavřeli nám areál a jelikož jsem byla na dohodu, tak jsem tam ani neměla co dělat, skoro nikdo tam nic nedělal, jo, takže já jsem byla doma a učila jsem se a díky tomu jsem se možná dokopala k tomu učení a teď vím, že bych to asi s tou prací úplně nezvládla

T: Teď bych se zeptal, jak bys charakterizovala zdejší region? Ten region toho Vrchlabska, ty jsi už to trochu nakousla s tím malým malebným městečkem, napadá tě třeba ještě něco?

R: No, napadá mě, že to je taky hrozně oblíbený městečko německých turistů, to jediný mě napadá, ale specificky bych to nedokázala nějak kratším významem pojmenovat

T: A kdyby se zkusila popsat, co především tvoří tenhle region?

R: Teďka úplně nevím, co myslíš.

T: Ty jsi už to trochu načrtla těma horama, který tady jsou dominantou, tak jestli tě nenapadá ještě něco, třeba že ten region je spíš přírodní, nebo městský, byly mi řečený třeba i sjezdovky, že tady hodně jsou, tak jestli tě nenapadá ještě něco?

R: No, jak říkáš, ty hory a ty sjezdovky, ale jestli je to tady spíš městský, nebo přírodní, mně se tady líbí, že je to takový půl na půl, že to není úplná vesnice, jak jsem říkala, seženeš tady všechno, máš tady město, je tady docela rušno, ale naopak ta příroda je tady je úplně skvělá a všude

T: Takže bys řekla, že pro ten region je typický to půl na půl město a příroda?

R: No, že je to naprosto skvěle vyvážený

T: A vnímáš třeba nějaký nedostatky toho regionu?

R: No, tak chybí mi tady moře a že je tady hodně zima, je pravda, že já jsem teplomilnej člověk, a ten rok byla hrozně dlouhá zima, teda hrozný jaro, přšelo, byla zima, takže to je paradox teda, protože to tady mám ráda, je to tady u hor, což špatně zvládám, ale mám to ráda, má to taky něco do sebe

T: Takže okolí příroda je pro tebe důležitá, máš k ní pozitivní vztah, napadá tě třeba ještě nějaký důvody, proč je pro tebe důležitá?

R: Protože je to asi jediný místo, kde já úplně jako vypnu, vždycky když se potřebuju nějak zrelaxovat, tak je to to jediný, jdu se někam projít, na túru, do lesa, a mám toho psa, kterýho jsem si pořídila s tím, že s ním budu trávit čas 24/7, takže fakt jako, pořád někde jsme, pořád někde něco objevujem a já bych bez toho asi nemohla žít, jinak by mi bouchla hlava

T: A vnímáš třeba něco typickýho na okolí přírodě

R: Určitě je to hodně hornatý, kopcovitý Vrchlabí je taky dost a máme tady na tý přírodě, máme tady i ty dřeviny a byliny, a to je toho spíš horskýho typu

T: A co se ti tady především líbí na tý přírodě?

R: Nejvíc se mi líbí, to už ale není naše město, ale když jezdíme do Špindlu, tak to se mi nejvíc líbí, když chodíme třeba na Luční bodu, tak to jsou nejlepší túry, ta horská turistika

T: A je něco, co se ti přímo nelíbí na tý přírodě?

R: Někdy se mi nelíbí hospodaření lidí na týhle přírodě, ale myslím si, že KRNAP se to snaží jakžtakž držet dohromady, ale záleží, je samozřejmě znát na tý přírodě, že je tady velkej příliv turistů a ne každej ví, jak se k tý přírodě chovat

T: A máš tady nějaký oblíbený místa?

R: Mám jich hodně, ve Vrchlabí nejradši chodíme do zelenýho ráje směrem jako do Branný, do Vejsplach a a ve Špindlu tam skoro každý místo nahoře

T: A sporty spojený s přírodou asi si říkala tu cyklistiku...

R: Cyklistiku, horská turistika a do toho skateparku hodně rádi chodíme

T: A myslíš si, že jde KRNAP správnou cestou v ochraně přírody?

R: Jako takhle, já si myslím, že dělaj nejlíp, co můžou si myslim, protože já si myslim, že oni maj taky něčím svázaný ruce, myslím si, že i kdyby chtěli něco zakázat, tak už z principu nemůžou, jako to si fakt myslim, protože na ně spousta lidí nadává, a fakt oni s tím taky nic neudělaj

T: A angažuješ se nějak sama v ochraně přírody?

R: No, aktivně asi ne, co mám asi takový ten základní selský rozum, neodhazuj nikde odpadky, snažím se, když někde jdu, je spíš sbírat, když mám sebou nějaký pytlík a takhle, úplně to nesnáším, když lidi to takhle nechávají, kór to ani nemá cenu rozebírat, ale to je asi hlavní, co se snažím, ten odpad eliminovat

T: Takže třeba třídíme?

R: Jojo, třídíme.

T: A jak vnímáš turistický ruch ve Vrchlabí, myslíš si, že napomáhá zdejšímu rozvoji?

R: Myslím si, že určitě. Myslím si, že i z toho důvodu, jak je to blízko ke Špindlu, plno i soukromníků z toho má plno peněz, tedy je takových krámků, že možná jenom z místních lidí by se to neuživilo.

T: A jaký hlavní atrakce turistický vnímáš?

R: Co tak vim, pro lidi je ten zámeckej park, ten je takovej hlavní se zámekem, máme tady klášter, já teda miluju hřbitov, já jsem lehce taková morbidní, teďka je tam i nově udělaná ta stezka s těma slavnějma hrobama a při vstupu do hřbitova je tam letáček a člověk si to může projít a pročíst si to, to mě hrozně baví, to si myslím, že udělali úplně skvěle a pak ten areál letního kina, ten je taky nádhernej, tam je ta hrobka Morzínů, ale co ještě, jo a máme tu expozici kámen a život, člověk a kámen, nevím, v klášteře a teďka tam stavěj tu skálu že jo

T: Jakej názor máš na tu skálu, na ten vchod?

R: No, mně se to líbí no.

T: Jo, já jsem se právě setkal s názorama, co to je za ptákovinu a tak, ale mně se to taky líbí právě, něco novýho, novej nádech

R: Jo, přesně. Já miluju, lidi říkaj, že to pokazilo úplně tu historii, že to dehonestuje prostě to dílo, já miluju historii, jako prostě já mám ráda starý budovy a tak, a přesně, já si myslím, že je to něco co prostě, úplně něco novýho, myslím si, že nás to bude odlišovat, mně to přijde

skvělý a hlavně to není ani dostavěný, to prej má bejt ještě prosklený, já si myslím, že to bude super, mně to přijde jako super nápad

T: A vyhovuje ti tenhle rozvoj, nebo obecně ten turistický ruch ve Vrchlabí?

R: Já to ani nějak upřímně nepociťuju, já vim, že vždycky sem najedou ty senioři z Německa a to mi přijde hrozně vtipný, ale jinak mě to vůbec nevadí, i kdyby tady bylo víc turistů, tak by mě to nějak nevadilo no

T: Takže ti turistický ruch nevadí?

R: Nene

T: Super, a myslíš si, že vedení Vrchlabí k němu přistupuje správně k tomu turistickému ruchu?

R: Možná si myslím, že by mohli dělat něco víc, aby přitáhli lidi, ale zase na druhou stranu chápu, že někomu to není komfortní, kdyby tady byly zástupy turistů.

T: A jak hodnotíš svoji sounáležitost s Vrchlabím? Vnímáš, že sem patříš?

R: Jo, vnímám.

T: A který místa z Vrchlabí, ty už si vlastně trochu narazila na to, ale který místa z města jsou podle tebe lepší a horší pro tebe?

R: Horší část, no, teďka asi úplně ne, ale já třeba nemám ráda tu část na Lánovskou, autobusák a tam nahoru, to už, tam to ani neznám, jediný co, tak když jedu do Kauflandu, jinak to tam nemám nijak prozkoumaný a ani mě to tam nikdy netáhlo no, ale jako horší, já bych ani neřekla, kdybych měla říct, že se tady sdružujou nějaký lidi, možná na tom autobusáku, nebo někde v parku, ale nenazvala bych asi nějakou horší částí

T: A co tě tady zejména drží ve Vrchlabí?

R: Protože jsem pohodlný člověk a protože jsem tady vyrostla, ale mám ráda změny, takže si myslím, že kdyby mě to tady štvalo, tak se hned odstěhuju, ale prostě, mám to tady ráda protože, hlavně, jak jsem říkala, ta příroda a jak jsem říkala, prostě, je to kompromis, je to tady městský a i vesnický

T: Takže si ale dokážeš představit žít na jiným místě?

R: Dokážu, ale hůř.

T: A z jakýho důvodu hůř?

R: Protože mi to tady přijde prostě ideální, to je asi hlavní prostě, asi to rezonuje s nějakým mým ideálem, kde bych chtěla žít, ale jako neříkám, nebyla jsem z 90% po celým světě, takže nemůžu říct, tady se žije nejlíp na celým světě, jo, já jsem tady spokojená

T: A co by třeba bylo pro tebe zásadní, abys odtud odešla?

R: Asi kdyby se mi stala nějaká špatná věc, nebo já nevím, jak bych to řekla, nebo bych se nedejbože pohádala nějak špatně s rodinou, ale to prostě vim, nebo nikdy neříkej nikdy, teď to zařukám, ale že kdyby třeba někdo, stalo se něco zlého, měla bych tady s nějakým člověkem nebo přítelem, to by ale muselo bejt něco špatnýho, abych to chtěla nechat za sebou

T: A táhne tě to teďka třeba někam jinam?

R: Jinam, táhne mě to, no, jak teďka střídavě bydlíme v Praze, tak tam je to super, že se člověk v 8 sebere a jde ještě žít, to je takový na tom skvělý, ale není to pro mě rozhodující, je to dobrý zpestření, a co se týče jiných zemí, tak to je spíš z toho cestovatelskýho hlediska, ale ne, že bych tam chtěla bydlet

T: Super, co pro tebe představuje domov?

R: Domov pro mě představuje tam, kde je momentálně moje nejoblíbenější osoba, chtěla bych říct rodina, ale asi bych se rozhodovala víc jako přítel, kdyby můj přítel byl někde jinde, tak já tam jsem samozřejmě s ním, ale že on to vidí úplně stejně, tak tam je můj domov, hlavně můj domov je můj pes, ten je spíš vázanej teda na mě, ten by byl doma kdekoliv.

T: A kde seš doma především?

R: Momentálně se doma nejvíc cejtím v tom bytě, kde bydlíme s přítelem.

T: A to je ve Vrchlabí, nebo v Praze?

R: Ve Vrchlabí, to je právě ve Vrchlabí, ještě nedávno bych řekla, že u mamky doma, ale teď už se mi to tak přehodilo, asi už stárnu

T: A co, nebo kdo k domovu u tebe patří? Ty jsi to už říkala, přítel, pes, ještě něco tě napadá?

R: Já bych řekla i ta rodina pro mě, to je hrozně důležitý, ale vim samozřejmě, že kdyby něco bylo, tak jsem schopná prostě jít jenom za tím přítelem že jo, ale je to pro mě důležitý ta rodina.

T: Super, takže k pocitu domova a sounáležitosti je potřeba asi? Rodina, pes, přítel?

R: Nemám to jako místově, nefixuju se na místo, to je zajímavý, mám ráda to místo, ale nefixuju se na něj, spíš jako se, ty lidi tam hrajou důležitou roli

T: A máš víc domovů?

R: To je zajímavá otázka, možná i více jako, pořád to cejtím u tý mamky, ale tedka i s tím přítelem a tedka jak jsme v tý Praze, tam mám taky doma že jo, taky tam mám doma prostě no

T: A jakou máš představu o svým budoucím domově?

R: Chtěla bych žít někde víc mimo město, ale to mluvim i v rámci Vrchlabí, že kdybych měla bydlet ve Vrchlabí, tak bych chtěla bydlet někde na kraji, chtěla bych mít spíš nějaký domeček uprostřed ničeho, ale to tady za chvíli nebude možný, ale to by se mi líbilo

T: A jaký vliv měly ty protiepidemická opatření přímo na tvůj domov? Vnímala jsi domov jako vězení, nebo to bylo v pohodě?

R: Chvilka jo, protože pro mě byl leden, únor zimní zkouškový pro mě bylo šílený, protože bylo i hnusně, takže to člověka netáhne ven, takže jsem byla pořád doma a bylo to strašný, ale nějak jsem to přežila, teďka se taky pořád učím, ale člověk jde ven, takže asi jako trochu vězení jo, ale nechtěla bych to říct takhle ošklivě, jo, protože nějak mi to ten domov neznechutilo

T: Hodně lidí říká, že ty opatření jim umožnili zpomalit a trochu si uvědomit věci, vnímáš to taky tak?

R: Určitě, ale já jako jsem, já to nechci říkat, protože to bude znít, že jsem jako povznesená nad vším, to vůbec nechci takhle říkat, ale já jsem to takhle měla nastavený už předtím ale spíš mě hrozně těší, že to teďka viděj i ostatní lidi, že si tak jako všichni jsou si toho víc vědomý, a víc lidí to i táhne do přírody a co je zajímavý, víc si uvědomují tu svoji smrtelnost, to je takový hrozný to říct, ale myslím si, že to je i důležitý, jakoby smířit a pojmout to jako součást toho člověka

T: A poslední téma, jaké jsou tvoje blízké či vzdálené plány?

R: Můj blízký plán je udělat zkouškový, a projít do druháku, tak to je můj blízký plán, já si nedělám vzdálený plány, protože říkám, chceš-li Boha rozesmát, sděl mu tvoje plány

T: Super a nemáš třeba nějakou představu, že bys chtěla někde s někým žít? To tak nemáš?

R: No, tak určitě bych chtěla žít s mým přítelem, ale kdo ví co bude, co bych chtěla, chtěla bych si pořídit druhýho psa a koně

T: A co bys třeba chtěla dělat a čemu se věnovat v budoucnosti? Máš nějakou představu?

R: Já mám zameření na lesárnu, takže mám představu, asi bych chtěla, neříkám přímo v KRNAPU, ale chtěla bych dělat v nějaký správě, ale táhne mě to i jinejma směrama, no, člověk uvidí, ale to lesnictví, co dělám, tak to mě ohromně baví no

T: A poslední otázka, jak hodnotíš svůj život v porovnání se svejma vrstevníkama?

R: Hrozně, mám pocit, že nic nedělám, a že mám hrozně nezáživnej život, i to je těma sociálníma sítěma, všichni přidávaj, kde všude jsou, ale ono je to trochu i zkreslenej pohled, každej ted'ka v podstatě studujeme, myslim si, že většina z nás neví, co a jak

T: Super, hele já bych ti chtěl mnohokrát poděkovat za tvoji energii a čas, bylo to fakt skvělý, ještě jednou děkuju.